

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนวัตกรรมของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง
จังหวัดบุรีรัมย์

Prototype Areas Development of Vanumrung Innovation on Ancient
Community surrounding Phanomrung Mountain Buriram Province

โดย

ดร.ลำพอง กลมกุล

พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, รศ.ดร.

ผศ.ดร.สมชาย ดำเนิน

ดร.ทองดี ศรีตระการ

ดร.อรุณรัตน์ วิไลรัตน์กุล

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800767032

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนวัตกรรมของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง
จังหวัดบุรีรัมย์

Prototype Areas Development of Vanumrung Innovation on Ancient
Community surrounding Phanomrung Mountain Buriram Province

โดย

ดร.ลำพอง กลมกุล

พระปลัดระพิน พุทธิสาร, รศ.ดร.

ผศ.ดร.สมชาย ดำเนิน

ดร.ทองดี ศรีตระการ

ดร.อรุณรัตน์ วิไลรัตน์กุล

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 80076032

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Prototype Areas Development of Vanumrung Innovation on Ancient
Community surrounding Phanomrung Mountain Buriram Province

By

Dr. Lampong Klomkul

Asst. Prof. Dr. Phrapalad Raphin Bhuddhisaro

Asst. Prof. Dr. Somchai Damnoen

Dr. Aroonrad Wilairatdanakun

Dr. Thongdee Sritrakarn

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

B.E. 2567

Research Project Funded by

Thailand Science Research and Innovation Fund

MCU RS 800767032

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย	การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนํมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์
ผู้วิจัย	ดร.ลำพอง กลมกุล พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ผศ.ดร. ผศ.ดร.สมชาย ดำเนิน ดร.ทองดี ศรีตระการ ดร.อรุณรัตน์ วิไลรัตน์กุล
ส่วนงาน	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีงบประมาณ	๒๕๖๗
ทุนอุดหนุนการวิจัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

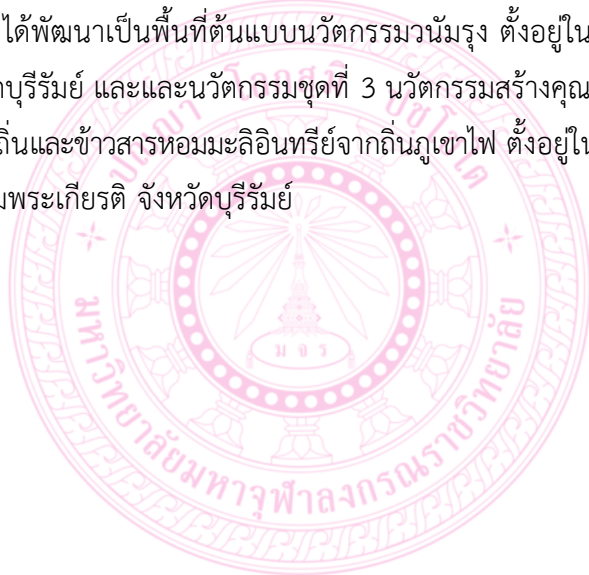
บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนานวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ 2) เพื่อออกแบบชุดนวัตกรรมนํมรุงเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ 3) เพื่อพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนํมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามกระบวนการ PAOR ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) ลงมือปฏิบัติ (Act) สังเกต (Observe) และสะท้อนผล (Reflect) แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากระบวนการพัฒนานวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบชุดนวัตกรรมนํมรุงเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ขั้นตอนที่ 3 สังเกตผลและติดตามผลงานจากขั้นปฏิบัติในการออกแบบชุดนวัตกรรมนํมรุงสำหรับสร้างชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ และขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผลการสร้างพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนํมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลศึกษากระบวนการพัฒนานวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งเป็น 7 ขั้น เรียกว่า “สัตตวิถีของกระบวนการพัฒนานวัตกรรมนํมรุง” ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 สำรวจปัญหา ขั้นที่ 2 ศึกษาความต้องการ ขั้นที่ 3 ประสานเครือข่าย ขั้นที่ 4 ลงมือปฏิบัติ ขั้นที่ 5 ขยายพื้นที่ดำเนินการ ขั้นที่ 6 ติดตามและประเมินผล และขั้นที่ 7 สะท้อนคิดผลการปฏิบัติ

2. ชุตนวัตกรรมwannarungเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ที่
ออกแบบ ประกอบด้วย 3 ชุตนวัตกรรม ประกอบด้วย นวัตกรรมชุดที่ 1 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทาง
สังคมด้วยระบบธนาคารวิสาหกิจชุมชนwannarung นวัตกรรมชุดที่ 2 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมตาม
แบบวิถีผ้าไทยลายผ้าขาม้า และนวัตกรรมชุดที่ 3 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วยผลผลิต
จากพันธุ์กล้วยพื้นถิ่นและข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์จากถิ่นภูเขาไฟ

3. ผลการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมwannarungของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัด
บุรีรัมย์ ได้พัฒนาขึ้นเป็น 2 ระบบคือ ระบบบนแพลตฟอร์มออนไลน์และระบบบนพื้นที่จริงในชุมชน
โดยที่นวัตกรรมชุดที่ 1 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางสังคมด้วยระบบธนาคารวิสาหกิจชุมชนwannarung ได้พัฒนา
เป็นพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมwannarungทั้งบนแพลตฟอร์มออนไลน์ และพื้นที่ในเขตตำบลตาเป็ก อำเภ
เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ นวัตกรรมชุดที่ 2 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมตามแบบวิถีผ้า
ไทยลายผ้าขาม้า ได้พัฒนาเป็นพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมwannarung ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านโคกเมือง อำเภ
ประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ และนวัตกรรมชุดที่ 3 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วยผลผลิต
จากพันธุ์กล้วยพื้นถิ่นและข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์จากถิ่นภูเขาไฟ ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านดอนไม้ไฟ ตำบล
ตาเป็ก อำเภเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

Research title	Prototype Areas Development of Vanumrung Innovation on Ancient Community surrounding Phanomrung Mountain Buriram Province
Researcher	Dr. Lampong Klomkul Asst. Prof. Dr. Phrapalad Raphin Bhuddhisaro Asst. Prof. Dr. Somchai Damnoen Dr. Aroonrad Wilairadtnakun Dr. Thongdee Sritrakarn
Division	Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Fiscal year	2024
Research grants	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the development process of innovation and products from local wisdom in the ancient community around Phanom Rung Mountain, Buriram Province, 2) to design a set of Vanamrung innovation to create an ancient community around Phanom Rung Mountain, Buriram Province, and 3) develop a prototype area of Vanamrung innovation in the ancient community around Phanom Rung Mountain, Buriram Province. This research was an action research following the PAOR process, consisting of planning (Plan), acting (Act), observing (Observe), and reflecting (Reflect). The research was divided into 4 steps: Step 1: Study the development process of innovation and products from local wisdom in the ancient community around Phanom Rung Mountain, Buriram Province, Step 2: Design a set of Vanamrung innovation to create an ancient community around Phanom Rung Mountain, Buriram Province, Step 3: Observe the results and follow up on the results from the implementation step of designing a set of Vanamrung innovation to create an ancient community around Phanom Rung Mountain, Buriram Province, and Step 4: Reflect the results of creating a prototype area of Vanamrung innovation in the ancient community around Phanom Rung Mountain, Buriram Province. The research results were summarized as follows:

1. The study results of the innovation development process and products from local wisdom in the ancient community around Phanom Rung Mountain, Buriram Province, are divided into 7 steps, called "Sattavithi of the Vanamrung Innovation Development Process", consisting of Step 1: Problem Survey, Step 2: Need Study, Step 3: Network Coordination, Step 4: Implementation, Step 5: Expanding the Operation Area, Step 6: Monitoring and Evaluation, and Step 7: Reflecting on the Results of the Implementation.

2. The Vanamrung Innovation Set to Create the Ancient Community Around Phanom Rung Mountain, Buriram Province, which was designed, consists of 3 innovation sets: Innovation Set 1: Innovation to Create Social Value with the Vanamrung Community Cow Bank System, Innovation Set 2: Innovation to Create Cultural Value Based on the Thai Silk Pattern, and Innovation Set 3: Innovation to Create Economic Value with Products from Local Banana Varieties and Organic Jasmine Rice from the Volcanic Area.

3. The Results of the Development of the Vanamrung Innovation Prototype Area of the Ancient Community Around Phanom Rung Mountain, Buriram Province It has been developed into 2 systems: on the online platform and in the actual area in the community. The first set of innovations, the innovation to create social value with the Vanamrung Community Cow Bank System, has been developed into the Vanamrung innovation prototype area both on the online platform and in the area of Ta Pek Sub-district, Chaloem Phra Kiat District, Buriram Province. The second set of innovations, the innovation to create cultural value following the Thai fabric tradition of the Rung white cotton pattern, has been developed into the Vanamrung innovation prototype area, located in Ban Khok Muang Community, Prakhon Chai District, Buriram Province. And the third set of innovations, the innovation to create economic value with products from local banana varieties and organic jasmine rice from the volcanic region, is located in Ban Don Mai Fai Community, Tapek Sub-district, Chaloem Phra Kiat District, Buriram Province.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พร้อมคณะกรรมการจัดสรรทุน ที่อนุมัติสนับสนุนทุนวิจัยผ่านโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมวังมัจฉาของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์” นอกจากนี้ขอขอบพระคุณผู้บริหาร บุคลากร เจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกท่าน โดยมีพระมหาชุตีภัก อภินนโท ผู้อำนวยการส่วนวางแผนและส่งเสริมการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ เป็นต้น ที่ให้คำแนะนำและชี้แนะในระบบปฏิบัติการ ดำเนินการ และติดตามระหว่างกระบวนการดำเนินงานวิจัยด้วยความใส่ใจและเมตตา จนกระทั่งการดำเนินงานวิจัยได้สำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณคณะผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่มีส่วนต่อการให้ข้อมูลเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องและเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยอย่างยิ่ง รวมทั้งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสัมภาษณ์ ข้อมูลจากการสังเกต และการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกภาคส่วนจนกระทั่งได้ข้อมูลสำหรับดำเนินการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะผู้บริหารของคณะครุศาสตร์ ประกอบด้วย คณบดีคณะครุศาสตร์ รองคณบดีคณะครุศาสตร์ และขอขอบคุณคณาจารย์เจ้าหน้าที่ของคณะครุศาสตร์ทุกท่านที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยและคณะ ได้รับทุนวิจัยและปฏิบัติงานวิจัยได้จนสำเร็จลุล่วง อันจะนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนางานด้านการจัดการเรียนรู้และใช้ประโยชน์ต่อไป

คณะผู้วิจัย

15 กันยายน 2567

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามวิจัย.....	3
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	3
1.5 นิยามศัพท์ในการวิจัย	4
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 แนวคิดการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบ.....	6
2.2 ชุมชนต้นแบบ.....	8
2.3 นวัตกรรมน้อมรุ่งของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง.....	28
2.4 แนวคิดเรื่องการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบภายในเขตปราสาทพนมรุ้ง.....	30
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	33
2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	37
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	38
รูปแบบการวิจัย.....	38
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากระบวนการพัฒนานวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์.....	33
ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบชุดนวัตกรรมน้อมรุ่งเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขา พนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์.....	39
ขั้นตอนที่ 3 สังเกตผลและติดตามผลงานจากขั้นปฏิบัติในการออกแบบชุด นวัตกรรมน้อมรุ่งสำหรับสร้างชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัด บุรีรัมย์.....	39

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผลการสร้างพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนํมรุงของชุมชน โบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์.....	40
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
4.1 ผลการศึกษากระบวนการพัฒนานวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์.....	42
4.2 ผลการออกแบบชุดนวัตกรรมนํมรุงเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบ เขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์.....	46
4.3 ผลการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนํมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์.....	68
4.4 องค์ความรู้จากการวิจัย.....	71
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	72
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	72
5.2 อภิปรายผล.....	73
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	76
บรรณานุกรม.....	78
ภาคผนวก.....	81
ภาคผนวก ก.....	82
ภาคผนวก ข.....	92
ประวัติคณะผู้วิจัย.....	95

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	ภาพจัดการท่องเที่ยวในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด	11
2.2	การจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	12
2.3	การประชาสัมพันธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยว	13
2.4	พัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว	15
2.5	การส่งเสริมการท่องเที่ยวในบริบทชุมชน	17
2.6	ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน	18
2.7	การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน	22
2.8	การส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตจังหวัดสุโขทัย	24
2.9	กิจกรรมส่งเสริมการศึกษาและท่องเที่ยวชุมชน	26
2.10	กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว Facebook, บ้านแม่แจ่ม	27
2.11	ทรัพยากรการท่องเที่ยว	28
2.12	กรอบแนวคิดในการวิจัย	37
3.1	วงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ PAOR	38
4.1	สถิติของกระบวนการพัฒนานวัตกรรมนมรุ่ง	42
4.2	การเชื่อมประสานเชิงสังคมผ่านการเรียนรู้ของผู้สนใจมาศึกษาที่ศูนย์การเรียนรู้	43
4.3	กิจกรรมธนาคารวัว ไม่ฆ่าไม่ขาย ตายฝั่ง ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ร่วมกับชุมชน	44
4.4	การขับเคลื่อน ถ่ายทอดความรู้สู่เยาวชนและผู้สนใจ	45
4.5	ขั้นที่ 3 การกำกับ ติดตาม ดูแล และติดตามสัญลักษณ์สำหรับสมาชิกธนาคารวัวชุมชนนมรุ่ง	46
4.6	ขั้นที่ 4 สร้างระบบการดูแลธนาคารวัวชุมชนนมรุ่ง	46
4.7	กระบวนการขับเคลื่อนผ่านในระบบออนไลน์ของธนาคารวัว	47
4.8	ขั้นที่ 1 สสำรวจชุมชนต้นแบบนวัตกรรมทางวัฒนธรรมวิถีผ้าไทยลายผ้าขาวม้า	48
4.9	ขั้นที่ 2 การออกแบบการใช้ประโยชน์ผ้าไทยลายผ้าขาวม้า ในรูปแบบที่ 1 ใช้สำหรับตกแต่งสถานที่ในงานพิธีการหรือกิจกรรมต่างๆ	49
4.10	ขั้นที่ 2 การออกแบบการใช้ประโยชน์ผ้าไทยลายผ้าขาวม้า ในรูปแบบที่ 2 ใช้ในการจัดตกแต่งแหล่งเรียนรู้สร้างสรรค์	50
4.11	รูปแบบที่ 2 ใช้ในการจัดตกแต่งแหล่งเรียนรู้สร้างสรรค์	50
4.12	รูปแบบที่ 4 ใช่มอบเป็นของที่ระลึกในโอกาสสำคัญ	51

4.13	ขั้นที่ 3 การถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนและสถานศึกษาเพื่อออกแบบวิธีการใช้ประโยชน์	51
4.14	ขั้นที่ 4 การนำเสนอผลผลิตสู่ชุมชน	51
4.15	การพัฒนาผลิตภัณฑ์ กล้วยฉาบ ข้าวสารหอมมะลิ ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงสินค้าและการกระจายสินค้าให้กับสมาชิกในชุมชนอื่น ๆ กล้วยบุรีรัมย์สู่ มจร อยุธยา	52
4.16	ขั้นที่ 1 สำรวจชุมชนพื้นที่ต้นแบบการสร้างผลผลิตจากพันธุ์กล้วยพื้นถิ่น	54
4.17	ขั้นที่ 2 ออกแบบบรรจุภัณฑ์ กล้วยฉาบ R-โมเดล เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตจากกล้วย	55
4.18	ขั้นที่ 3 บรรจุกล้วยฉาบลงในบรรจุภัณฑ์	55
4.19	ขั้นที่ 4 รูปแบบการนำเสนอผลผลิต รูปแบบที่ 1 แบ่งปันสู่ชุมชน	58
4.20	ขั้นที่ 4 รูปแบบการนำเสนอผลผลิต รูปแบบที่ 2 จำหน่ายสำหรับผู้สนใจ	58
4.21	รูปแบบที่ 3 มอบเป็นของที่ระลึกในงานสำคัญ	59
4.22	รูปแบบที่ 4 เป็นผลผลิตสำหรับแบ่งปันในการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ	59
4.23	ขั้นที่ 1 เรียนรู้แนวทางการสร้างมูลค่าของผลผลิตด้วยการทำบรรจุภัณฑ์ สุนัขอากาศและถุงบรรจุภัณฑ์	60
4.24	ขั้นที่ 2 ออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวสารหอมมะลินทรีย์จากถิ่นภูเขาไฟ	61
4.25	ขั้นที่ 2 ออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวสารหอมมะลินทรีย์จากถิ่นภูเขาไฟ	61
4.26	ขั้นที่ 4 ถ่ายทอดการบรรจุข้าวสารลงบรรจุภัณฑ์สุนัขอากาศและถุงบรรจุภัณฑ์	62
4.27	ขั้นที่ 5 นำผลผลิตสู่ชุมชน รูปแบบที่ 1 บริจาคข้าวสารปันสุขภายใต้โครงการ ศรศาสตร์จิตอาสา	64
4.28	ขั้นที่ 5 นำผลผลิตสู่ชุมชน รูปแบบที่ 2 บริจาคข้าวสารเนื่องในพิธีอวมงคล	65
4.29	พื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนมรุ่งของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์	69
4.30	องค์ความรู้จากการวิจัย	71

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดแห่งการท่องเที่ยวด้านกีฬา มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมอีกทั้งยังเป็นเมืองแห่งศิลปาชีพ บำปวนแต่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจทำให้ขาดความตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณี ศิลปะอันดีงามของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาและความเชื่อดั้งเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ชุมชนที่ตั้งอยู่รายรอบภูเขาพนมรุ้ง ซึ่งเคยเป็นภูเขาไฟที่ดับแล้ว ยังปรากฏมีร่องรอยของสิ่งปลูกสร้าง ประเพณีวิถีปฏิบัติของคนในชุมชน และผลผลิตต่าง ๆ ที่แสดงออกให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นมาอย่างยาวนานและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ให้ยั่งยืนและอยู่คู่ความเป็นอัตลักษณ์พื้นถิ่นนี้ต่อไป ดังนั้น จึงเป็นเหตุผลให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมภูมิปัญญาของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ให้เกิดพื้นที่การเรียนรู้วัฒนธรรมวิถีพุทธที่หลากหลายนวัตกรรมซึ่งมีความสำคัญและขาดหายไป นำไปสู่การพัฒนาแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมเหล่านี้ เพื่อให้สังคมได้กลับมาสนใจพื้นฐาน การพัฒนาจิตใจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้อย่างมีความสุข มั่นคง ยั่งยืนตลอดไป

บุรีรัมย์เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมอีกทั้งยังเป็นเมืองแห่งศิลปาชีพ บำปวนแต่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจทำให้ขาดความตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณี ศิลปะอันดีงามของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาและความเชื่อดั้งเดิม หลักฐานทางโบราณคดีของชุมชนโบราณจำนวน 46 แห่ง ในระยะรัศมี 10 กิโลเมตรรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณนี้ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ราว 2,000-1,500 ปีมาแล้ว ลงมาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้นร่วมสมัยทวารวดี อายุราวพุทธศตวรรษที่ 12-14 ต่อมาราวพุทธศตวรรษที่ 15 เมื่ออิทธิพลวัฒนธรรมเขมรสมัยเมืองพระนครได้แพร่กระจายเข้ามา จึงมีการเข้ามาอยู่อาศัยในบริเวณนี้มากขึ้น และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือ อิทธิพลวัฒนธรรมเขมรที่แพร่กระจายเข้ามานั้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมหลายๆ ด้าน เช่น รูปแบบการตั้งถิ่นฐานและการจัดการทรัพยากรน้ำ นอกจากนี้ ยังมีการก่อสร้างศาสนสถานที่เรียกว่าปราสาทขึ้นในชุมชนต่าง ๆ และบนเขาพนมรุ้ง ซึ่งในเวลานั้น ศาสนสถานบนเขาพนมรุ้งซึ่งเป็นเทวสถานเนื่องในศาสนาฮินดู ลัทธิไศวนิกาย คงจะเป็นศูนย์กลางทางศาสนาของชุมชนที่อยู่โดยรอบ และเป็นมาอย่างต่อเนื่องจนถึงพุทธศตวรรษที่ 18 ต่อมา

เมื่ออาณาจักรเขมรเริ่มเสื่อมอำนาจลง บทบาทของเขาพนมรຸ່ງในฐานะที่เป็นศูนย์กลางทางศาสนาของชุมชนคงจะค่อย ๆ ลดความสำคัญลงและถูกทิ้งร้างไปในที่สุด

จากการสำรวจข้อมูลพบว่าหลักฐานที่แสดงว่าชุมชนโบราณบางแห่ง เช่น ชุมชนโบราณบ้านกระต่ายตาย ชุมชนโบราณบ้านโคกกะล่อ และชุมชนโบราณบ้านโคกเบง ในเขตอำเภอประโคนชัย คงจะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับศาสนสถานบนเขาพนมรຸ່ງด้วยหลักฐานดังกล่าวคือ หลักหิน ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจจะเป็นหลักหิน ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจจะเป็นหลักหินที่ใช้ปักหลักเขตในการกัลปนาที่ดินที่มอบให้แก่เทพเจ้าแห่งเขาพนมรຸ່ງ ซึ่งจารึกพบที่ปราสาทพนมรຸ່ງหลายหลักได้กล่าวถึงไว้ นอกจากนี้ การค้นพบหลักฐานประเภทเครื่องถ้วยเขมร ซึ่งพบอยู่ในชุมชนโบราณทุกแห่งที่ได้ทำการสำรวจครั้งนี้ แสดงว่ามีการติดต่อแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนทั้งที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันและอยู่ห่างไกล ในการสำรวจชุมชนโบราณบริเวณรอบเขาพนมรຸ່ງพบร่องรอยหลักฐานทางโบราณคดีของชุมชนโบราณจำนวน 46 แห่ง ในระยะรัศมี 10 กิโลเมตรรอบเขาพนมรຸ່ງ จังหวัดบุรีรัมย์¹

จากข้อมูลที่ปรากฏทำให้เห็นว่าสภาพของชุมชนยังขาดองค์ความรู้แบบเชื่อมโยงข้อมูลในเชิงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ขาดการนำภูมิปัญญาในอดีตโดยเฉพาะการจัดการน้ำมาฐานเพื่อพัฒนาวิถีชีวิตในแบบชุมชนเกษตรที่พึ่งพิงน้ำ ขาดการพัฒนาข้อมูลของแหล่งโบราณคดีในชุมชนให้เชื่อมโยงกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์หลักในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยว ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อารยธรรมในแบบข้อมูลข่าวสารในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นระบบ (Network, Technology) เพื่อเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ (ปราสาทพนมรຸ່ງ/ปราสาทเมืองต่ำ/ภูเขาไฟเขาอังคาร/แหล่งท่องเที่ยวภายใต้นโยบาย Sport City) ยังจำกัดและไม่ได้ถูกจัดการ ขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กลายเป็นสถานที่สร้างอาชีพ รายได้ และคุณภาพชีวิตภายใต้ความเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City)

จากสภาพปัญหานี้จึงประสงค์ศึกษาภายใต้กรอบการศึกษาการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนักรบของชุมชนโบราณอัจฉริยะรอบเขาพนมรຸ່ງจังหวัดบุรีรัมย์ โดยเชื่อมโยงลงรายละเอียดไปยังการศึกษาเชิงสำรวจนวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรຸ່ງจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำไปสู่การออกแบบชุดนวัตกรรมนักรบสำหรับสร้างชุมชนโบราณรอบเขาพนมรຸ່ງจังหวัดบุรีรัมย์ รวมทั้งการสร้างพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนักรบของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรຸ່ງจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งจะทำให้เกิดพื้นที่การเรียนรู้นวัตกรรมวิถีพุทธที่หลากหลายนวัตกรรมที่มีความสำคัญและขาดหายไป นำไปสู่การพัฒนาแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมตามอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรຸ່ງจังหวัดบุรีรัมย์เพื่อให้สังคมเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีการก้าวทัน

¹ ปรียานุช จุมพรม, “พัฒนาการของชุมชนโบราณบริเวณรอบเขาพนมรຸ່ງ จังหวัดบุรีรัมย์”, ดำรงวิชาการ, ปีที่ 8 ฉบับที่ 1, มกราคม – มิถุนายน 2562: 115-132.

เทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงของสังคม รวมทั้งพัฒนาจิตใจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้อย่างมีความสุข มั่นคง ยั่งยืนตลอดไป

1.2 คำถามวิจัย

1.2.1 กระบวนการพัฒนานวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ มีขั้นตอนอย่างไร

1.2.2 ชุตนวัตกรรมน้อมรุ่งเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ที่ออกแบบมีลักษณะเป็นอย่างไร

1.2.3 พื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมน้อมรุ่งของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ พัฒนาขึ้นเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนานวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์

1.3.2 เพื่อออกแบบชุตนวัตกรรมน้อมรุ่งเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์

1.3.3 เพื่อพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมน้อมรุ่งของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามกระบวนการ PAOR โดยแบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นการวางแผน (Plan: P) เพื่อการศึกษาเชิงสำรวจนวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ในพื้นที่ 3 ชุมชน ขั้นปฏิบัติ (Act: A) ในการออกแบบชุตนวัตกรรมน้อมรุ่งสำหรับสร้างชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ และการสร้างพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมน้อมรุ่งของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ในชุมชน ที่มีความโดดเด่นเกี่ยวกับนวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาภายในชุมชน ขั้นสังเกต (Observe: O) เป็นการสังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการติดตามผลงานจากขั้นปฏิบัติในการออกแบบชุตนวัตกรรมน้อมรุ่งสำหรับสร้างชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ และขั้นสะท้อนผล

(Reflect: R) เป็นการสะท้อนผลที่เกิดขึ้นหลังจากการสร้างพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนักรงของจำนวน 3 ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย พื้นที่ต้นแบบนวัตกรรม นวัตกรรมนักรงของชุมชนโบราณ และชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง

ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตสำนักงานเทศบาลตำบลพนมรุ้งและองค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้มาก

ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และชาวบ้านในชุมชนโบราณ จำนวน 15 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และกลุ่มเป้าหมายในการจัดกิจกรรมเชิงพื้นที่ ประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ จำนวน 20 คน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

พื้นที่ต้นแบบนวัตกรรม หมายถึง พื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมชุมชนที่ชุมชนได้รับการพัฒนาให้สามารถพึ่งตนเองและจัดการตนเองได้ด้วยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการขับเคลื่อนให้เป็นชุมชนอัจฉริยะที่พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ประชาชนในชุมชน ผู้ที่เข้ารับบริการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และการให้บริการของชุมชน การพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงท่องเที่ยวตามโมเดลนวัตกรรมนักรงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ โดยการออกแบบกิจกรรมทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

นวัตกรรมนักรงของชุมชนโบราณ หมายถึง นวัตกรรมชุมชนที่พัฒนานั้นจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนในชุมชนและยกระดับรายได้หรือแก้ไขปัญหาสำคัญต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ประชาชนในชุมชน นวัตกรรมของชุมชน และผู้ที่ได้รับประโยชน์จากนวัตกรรม ทำให้เกิดการพัฒนาคูณภาพความเป็นอยู่ในคนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถยกระดับรายได้จากการได้เข้าร่วมเป็นส่วนสำคัญของชุมชนโบราณอัจฉริยะที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ ผ่าน Learning and Innovation Platform

ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง หมายถึง ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตสำนักงานเทศบาลตำบลพนมรุ้งสำนักงานเทศบาลตำบลถาวร และองค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้มาก โดยจะเป็นชุมชนที่เป็นเครือข่ายความร่วมมือในการประสานชุมชนเข้าร่วมพัฒนานวัตกรรมและนวัตกรรม

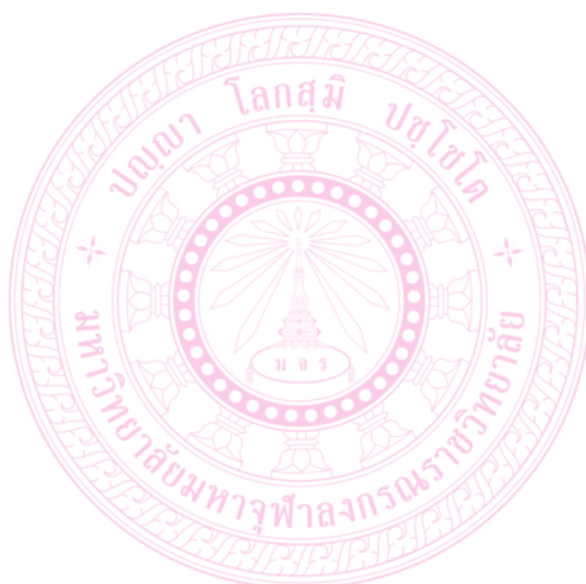
กระบวนการเรียนรู้ชุมชนโบราณ หมายถึง การสร้างขั้นตอนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในชุมชนโบราณด้วยการขยายผลเชื่อมโยงสู่ชุมชน สร้างความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม และปรับใช้ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.6.1 ทำให้ทราบกระบวนการพัฒนานวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์

1.6.2 ทำให้ได้ชุดนวัตกรรมนั้มรุ้งเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ที่สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการเรียนรู้และเข้าใจท้องถิ่นโบราณกับการอนุรักษ์คุณค่าที่มีอยู่และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับพื้นที่ในชุมชน

1.6.3 ทำให้ได้พื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนั้มรุ้งของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ให้กับชุมชนต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการศึกษาประกอบด้วย แนวคิดการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบ นวัตกรรมน้อมรับของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง และแนวคิดเรื่องการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบภายในเขตปราสาทพนมรุ้ง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดการศึกษามีดังนี้

2.1 แนวคิดการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบ

2.2 ชุมชนต้นแบบ

2.3 นวัตกรรมน้อมรับของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง

2.4 แนวคิดเรื่องการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบภายในเขตปราสาทพนมรุ้ง

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แสดงรายละเอียดผลการศึกษาดังนี้

2.1 แนวคิดการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบ

แนวคิดการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบ เป็นแนวคิดในการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเน้นไปที่การบริหารจัดการพื้นที่เชิงพัฒนา ที่จะช่วยให้ประชาชน มีเศรษฐกิจฐานรากที่มั่นคง ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในปี 2565 มีความสำคัญต่อการอยู่รอดของประเทศชาติ โดยเฉพาะการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต เดินไปถึงจุดหมายที่ได้วางไว้ นำไปสู่สังคมอุดมคติ ร่วมกันได้อย่างประสบผลสำเร็จ ในการวางแผนทางปฏิบัติ ให้เกิดพลังในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้ครอบครัวมีความสุขอย่างยั่งยืน² นำไปสู่ประเทศชาติเกิดความมั่นคง เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองให้มีความสุข สามารถพึ่งพาตนเอง ก็จะทำให้เศรษฐกิจฐานรากเกิดความมั่นคงและยั่งยืนอย่างแท้จริง

² พระมหาก้องไพร สาครโร (เกตุสาคร) และพระครูสุธีศัมภีรญาณ, (2563), การบูรณาการพุทธธรรมในการพัฒนาก้าวหน้าของเกษตรทฤษฎีใหม่, Journal of Modern Learning Development, ปีที่ 5 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2563), หน้า 185-195. สืบค้น 15 สิงหาคม 2565 จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/article/view/243034>

เช่นเดียวกับปัจจุบันประเทศชาติกำลังเผชิญกับวิกฤตการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบในด้านการดำรงชีวิต แนวทางการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต จะช่วยให้พี่น้องประชาชนสามารถฟื้นตัว และสร้างความเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน ได้ผลประโยชน์อย่างคุ้มค่า และทั่วถึง ซึ่งเป็นหลักประกันในการสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคง การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นช่องทางหลักในการจัดการบริหารงานร่วมกันและตอบสนองนโยบายของรัฐบาล ในการปรับเปลี่ยนภาครัฐให้เป็นรัฐบาลดิจิทัล โดยให้ข้าราชการและบุคลากรภาครัฐสามารถปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน มีการจัดทำ QR-Code ในโครงการเพื่อการใช้งานสืบค้นข้อมูล จะทำให้ทราบรายละเอียดข้อมูล ระดับพื้นที่ สามารถ link ข้อมูลสู่ศูนย์กลางอย่างชัดเจนและ realtime แสดงผลการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่ว่าขับเคลื่อนแล้วก็เปอร์เซ็นต์ รวมถึง ระบบยังสามารถสอบถามข้อมูล ประเด็นคำถามต่าง ๆ ในกระดานคำตอบ จะมีเจ้าหน้าที่ในการถาม-ตอบ ข้อสงสัยต่าง ๆ และในอนาคตจะทำ Chatbot ต่อไป ในการสื่อสาร 2 ทาง ระหว่างส่วนกลางและพื้นที่ ได้อย่างรวดเร็วและชัดเจนตั้งแต่เริ่มโครงการ จนถึงสิ้นสุดโครงการ ซึ่งจะก่อให้เกิดความสำเร็จในการขับเคลื่อนงานได้อย่างแม่นยำ รวมถึงเป็นช่องทางในการสอบถามติดต่อประสานงานการทำงานร่วมกัน และยังได้มีการรวบรวมสภาพปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ไว้ เพื่อให้ทุกท่านสามารถสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่ส่วนกลางได้อย่างรวดเร็ว Digital Platform นี้ จะเป็นระบบนำร่อง ในการเป็นฐานข้อมูลแบบ Realtime ช่วยให้พี่น้องประชาชน สามารถเข้าใจถึงหลักการ และได้มีการสื่อสาร ศึกษา หาความรู้ให้ชัดเจน จากแหล่งตามๆ ตามแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความรอบรู้ในเรื่องการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมชุมชน

ในที่นี้ขอนำเสนอตัวอย่างของการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมชุมชน เช่น การดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามหลักทฤษฎีใหม่³ ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา” ที่หน่วยงานภาครัฐได้นำมาเป็นนโยบายขับเคลื่อน เพื่อตอบสนองวิสัยทัศน์ที่มุ่งหวังว่า จะช่วยทำให้พี่น้องประชาชน มีเศรษฐกิจฐานรากที่มั่นคง ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ ถือได้ว่าเป็นประโยชน์กับพี่น้องประชาชน มีความสำคัญต่อการอยู่รอดของประเทศชาติ โดยเฉพาะการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ “โคก

³ชยุต อินทร์พรหม, (2561), เศรษฐกิจพอเพียงกับเกษตรทฤษฎีใหม่ประยุกต์ทำนา 1 ไร่ ได้ 1 แสน. **วารสารพัฒนาสังคม**. ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 (ตุลาคม 2561), หน้า 1-15. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2565, จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsd/article/view/148800>

หนอง นา”⁴ จะเป็นหนทางหนึ่ง ที่จะทำให้กรมการพัฒนาชุมชน เดินไปถึงจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้ นำไปสู่สังคมอุดมคติ ร่วมกันได้อย่างประสบผลสำเร็จ โดย “โคก หนอง นา”⁵ เป็นแนวทางทำเกษตรอินทรีย์และการสร้างชีวิตที่ยั่งยืนและเป็นรูปแบบหนึ่งของการแก้ไขปัญหาเรื่องการจัดการน้ำ โดย น้อมนำพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 มาใช้ โดยแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วน 30 : 30 : 30 : 10 ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ตัวอย่างเช่นพื้นที่ส่วนแรก 30% ใช้สำหรับขุดสระน้ำ เพื่อเลี้ยงปลา ปลุกพืชน้ำที่กินหรือใช้ประโยชน์อื่น ๆ ได้ รอบ ๆ พื้นที่ 30% ส่วนที่สองใช้สำหรับทำนา พื้นที่ส่วนที่สาม 30% ใช้ปลูกไม้ผล ไม้ต้น หรือไม้ที่ใช้สอยในครัวเรือน พื้นที่ที่เหลืออีก 10 เปอร์เซ็นต์เป็นที่อยู่อาศัย⁶

2.2 ชุมชนต้นแบบ

บทความของ ชญาดา เข้มเพชร และ วิรัช วทัญญู (2566)⁷ เรื่อง “การยกระดับนวัตกรรมชุมชนและพัฒนาชุมชนต้นแบบการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยผลงานวิจัยและนวัตกรรม” บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการยกระดับนวัตกรรมชุมชนและพัฒนาชุมชนต้นแบบการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยผลงานวิจัยและนวัตกรรม เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 90 พื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือ ผู้ให้ข้อมูลหลักคัดเลือกแบบเจาะจงจากหัวหน้ากลุ่ม/ประธานชุมชน/ปราชญ์เพื่อความมั่นคง หรือผู้ที่รับผิดชอบการดำเนินงาน รวมทั้งสิ้นจำนวน 66 คน วิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และการ

⁴ พระมหารัชา ธมมาโส และคณะ, (2565), แนวคิดโคกหนองนาโมเดลเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารศิลปการจัดการ, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2565), หน้า 419-434, สืบค้น 15 สิงหาคม 2565, จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jam/article/view/254107>

⁵ มาริษา ศรีชะแก้วและคณะ, (2563), ศาสตร์พระราชา : เกษตรทฤษฎีใหม่ในรูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล”. วารสารสหวิทยาการจัดการ, ปีที่ 4 ฉบับที่ 2, (กรกฎาคม - ธันวาคม 2563), หน้า 31-40, สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2565, จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/journal-fms-thaijo/article/view/249256/168185>

⁶ พระมหาวิระศักดิ์ อภินนทเวที (แสงพงษ์), (2562), การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา, วารสารมหาจุฬานาครทรรค์, ปีที่ 6 ฉบับที่ 8 (ตุลาคม 2562), หน้า 3773-3787, สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2565, จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/192315/153363>

⁷ ชญาดา เข้มเพชร และ วิรัช วทัญญู, “การยกระดับนวัตกรรมชุมชนและพัฒนาชุมชนต้นแบบการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยผลงานวิจัยและนวัตกรรม”, วารสารวิจัยวิชาการ, ปีที่ 6 ฉบับที่ 5 (กันยายน-ตุลาคม 2566) : 347-359.

วิเคราะห์แบบอุปนัย นำเสนอด้วยสถิติแบบพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนเป้าหมายสามารถยกระดับนวัตกรรมชุมชนได้ทั้งหมด จำนวน 90 พื้นที่ แบ่งเป็น นวัตกรรมที่สร้างขึ้นใหม่ จำนวน 68 พื้นที่ และยกระดับจากนวัตกรรมเดิม จำนวน 22 พื้นที่ เมื่อพิจารณาคุณสมบัติการเป็นนวัตกรรมชุมชน พบว่า คุณสมบัติที่พบมากที่สุดคือ มีการเรียนรู้และมีการทดลองปฏิบัติจริง จำนวน 90 พื้นที่ รองลงมาคือ เกิดจากความต้องการแก้ปัญหาจากสมาชิกในชุมชน จำนวน 79 พื้นที่ และสามารถประยุกต์ใช้ในชุมชน จำนวน 62 พื้นที่ คุณสมบัติที่พบน้อยที่สุดคือ การนำไปเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่น จำนวน 7 พื้นที่ และพบชุมชนที่มีการดำเนินการที่ดี จำนวน 6 ชุมชน คือ 1) วิสาหกิจชุมชนเกษตรกรผู้แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรบ้านดอน จังหวัดสระบุรี 2) วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรเกษตรอินทรีย์บ้านดงบัง จังหวัดปราจีนบุรี 3) ศูนย์ศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลบ้านทาน จังหวัดเพชรบุรี 4) กลุ่มโคแม่พันธุ์บ้านหนองสระ จังหวัดพะเยา 5) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อบ้านสระวัง จังหวัดพะเยา และ 6) กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านหนองบัวดอนต้อน จังหวัดร้อยเอ็ด อธิบายได้ว่าเมื่อชุมชนได้รับการสนับสนุนนวัตกรรมที่ตรงกับความต้องการ สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาให้กับชุมชนได้จริง จึงทำให้เกิดยกระดับนวัตกรรมชุมชนที่มีความแตกต่างกันตามบริบท โดยมีปัจจัยความสำเร็จ คือ ด้านภูมิสังคม ด้านนวัตกรรม และด้านผู้นำและทีมงาน

บทความของสุจิตรา ยางนอก (2559)⁸ “การสร้างนวัตกรรมสื่อชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : บ้านปะคำสำโรง ตำบลตูมใหญ่ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ระยะที่ 2” การวิจัยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์นวัตกรรมโมหิรสู่สาธารณะ 2) ศึกษากระบวนการเผยแพร่วัตกรรมสื่อชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) สรุปบทเรียนผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาและวิจัยนวัตกรรมสื่อชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านปะคำสำโรง ตำบลตูมใหญ่ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ข้อมูลเชิงคุณภาพรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก การอภิปรายกลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม สุ่มตัวอย่างจากประชากรในพื้นที่ศึกษา ผลการศึกษา พบว่า 1) การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์นวัตกรรมโมหิรสู่สาธารณะ ประกอบด้วยตัวโน้ต อัดเสียงทำนอง วิดีทัศน์การขับเคลื่อนสู่สาธารณะผ่านรายการชีวิตจริงยิ่งกว่าละคร ตอน “โมหิรชีวิต” สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (Thai PBS) และข้อมูลพื้นฐานกลุ่มอนุรักษ์โมหิรพื้นบ้านปะคำสำโรง 2) กระบวนการเผยแพร่วัตกรรมสื่อชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ สร้างความตระหนัก โดยบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ทางบริการวิชาการระหว่าง

⁸ สุจิตรา ยางนอก, “การสร้างนวัตกรรมสื่อชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : บ้านปะคำสำโรง ตำบลตูมใหญ่ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ระยะที่ 2”, รมยสาร, ปีที่ 14 ฉบับพิเศษ (พฤศจิกายน 2559) : 49-59.

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์กับกลุ่มอนุรักษ์มรดกโบราณบ้านบ้านปะคำสำโรง และ องค์การบริหารส่วนตำบลตูมใหญ่ และ 3) สรุบทบทเรียนผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาและวิจัยนวัตกรรมสื่อชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การถอดบทเรียนเพื่อประเมินผลสำเร็จการขับเคลื่อนกิจกรรม ประเมินความพึงพอใจ ประเมินการรับรู้จากผู้รับชมการแสดงและผู้ว่าจ้าง

ตัวอย่างชุมชนต้นแบบ

1. บ้านกู่กาสิงห์ ตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 2.1 ภาพจัดการท่องเที่ยวในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด (ที่มา : สถาบันองค์กรพัฒนาชุมชน, คนกู่กาสิงห์ จ.ร้อยเอ็ด เตรียมปรับปรุงการท่องเที่ยวโดยชุมชนหลังโควิด, <https://web.codi.or.th/20210818-26549/>)

จากโครงการของวโย ตึกประโคน และคณะ ทำโครงการเรื่อง “การแต่งงานภายในชุมชน และการปรับตัวเพื่อความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจท้องถิ่น : กรณีศึกษา บ้านกู่กาสิงห์ ตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด”¹⁰ ดำเนินการศึกษาชุมชนกู่กาสิงห์ ชุมชนขนาดใหญ่ตั้งอยู่บนฝั่งลำน้ำเสียวกลางทุ่งกุลาร้องไห้ ในบริเวณดังกล่าวมีร่องรอยการตั้งถิ่นฐานชุมชนในอดีต เช่น กู่กาสิงห์ กูโพนนิจ กูโพนระฆัง และถนนคูขาด เมื่อ 100 ปีที่ผ่านมา กลุ่มบรรพบุรุษของกู่กาสิงห์ได้มาตั้งชุมชนในบริเวณนี้อีกครั้ง วิธีการทำมาหากินของชุมชนกู่กาสิงห์ได้พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติจากแม่น้ำเสียวและการบุกเบิกทุ่งกุลาร้องไห้เพื่อทำนา ทำให้ชุมชนกู่กาสิงห์ขยายชุมชนเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ปัจจุบันชุมชนกู่กาสิงห์กลายเป็นชุมชนท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีภาวะเศรษฐกิจที่ดี สังคมมีความ

⁹ สถาบันองค์กรพัฒนาชุมชน, คนกู่กาสิงห์ จ.ร้อยเอ็ด เตรียมปรับปรุงการท่องเที่ยวโดยชุมชนหลังโควิด, <https://web.codi.or.th/20210818-26549/>

¹⁰ วาโย ตึกประโคน, หัวหน้าโครงการ, “โครงการการแต่งงานภายในชุมชนและการปรับตัวเพื่อความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจท้องถิ่น: กรณีศึกษา: บ้านกู่กาสิงห์ ตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด”, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2553, หน้า ก.

ปกติสุข จากสภาวะดังกล่าว ชุมชนบ้านกู่กาสิงห์ในอดีตเป็นต้นมานิยมแต่งงานกันเองภายในชุมชน จึงมีข้อคำถามว่าการแต่งงานกันเองภายในชุมชนส่งผลต่อความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนหรือไม่ การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาประเพณี/ความเชื่อ/พิธีกรรมการแต่งงานของชุมชนกู่กาสิงห์จากอดีตถึงปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาข้อมูลการแต่งงานภายในชุมชน ผลของการแต่งงานภายในชุมชนต่อสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน 3) เพื่อค้นหาแนวทางการนำทฤษฎีการแต่งงานภายในชุมชนนำมาปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ข้อค้นพบของโครงการนี้คือ ประเพณีการแต่งงานกันภายในชุมชนมีอิทธิพลทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของบ้านกู่กาสิงห์ ขณะเดียวกันชุมชนก็มีการปรับตัวให้สอดคล้องกับกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงกันในชุมชนเพื่อธำรงความเป็นปึกแผ่นและความมั่นคงของสังคมสืบไป

นอกจากวิถีชีวิตด้านการแต่งงานดังกล่าวแล้ว จากบทความของ วชิราภรณ์ วรรณโชติ และคณะ เรื่อง “การจัดพิธีสงฆ์โดยชุมชน ชุมชนกู่กาสิงห์ ตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด”¹¹ กล่าวถึงวิถีวัฒนธรรมของชุมชนอย่างหนึ่งของชุมชนกู่กาสิงห์คือ การจัดพิธีสงฆ์ต้องเริ่มจากการสร้างความเข้าใจกับคนในชุมชนถึงความสำคัญของพิธีกรรมซึ่งต่างไปจากประเพณีสงกรานต์ การจัดงานพิธีสงฆ์จึงต้องยึดตามหลักโบราณกาลและให้คนในชุมชนกู่กาสิงห์เป็นผู้จัดการประเพณี ขั้นตอนการจัดพิธีกรรมต้องมีแบบแผนเพื่อให้มีความถูกต้องชัดเจนสำหรับการจัดงานในปีต่อไป ดังนั้นก่อนวันจัดงานชุมชนจึงได้มีการประชุมกรรมการซึ่งเป็นบุคคลในชุมชนกู่กาสิงห์เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดงานการประชาสัมพันธ์พิธีสงฆ์เพื่อเชิญชวนให้สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมพิธีกรรมส่วนกิจกรรมในวันงานช่วงเช้ามีพิธีเลี้ยงบวงสรวงเพื่อเป็นการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำโบราณสถาน จากนั้นจึงเริ่มพิธีสงฆ์โดยเรียงลำดับพิธีกรรมเริ่มจากการไหว้พระขอศีลพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ผู้นำพิธีกรรมกล่าวนำสักการะและขอขมาโบราณสถานจากนั้นชาวบ้านนำน้ำอบและน้ำที่เตรียมไว้มาสรองน้ำพระสงฆ์ เสร็จจากพิธีสงฆ์แล้วพระสงฆ์ก็จะนำชาวบ้านมาสรองน้ำส่วนต่างๆ ของโบราณสถานในระหว่างการจัดพิธีสงฆ์ต้องกำหนดกติกาให้ผู้เข้าร่วมงานได้ถือปฏิบัติได้แก่การไม่ทิ้งขยะบริเวณโบราณสถานการไม่ปฏิบัติตัวที่แสดงถึงการลบหลู่สถานที่ทั้งนี้แนวทางการอนุรักษ์ประเพณีควรมุ่งการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่เด็กและเยาวชนในชุมชนกู่กาสิงห์ซึ่งทำได้โดยการจัดกิจกรรมทางการศึกษาให้เด็กและเยาวชนค้นคว้าหาข้อมูลและเรียนรู้ประเพณีท้องถิ่นการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในวันงานพิธีสงฆ์ผ่านกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจของเด็กเช่น กิจกรรมการประกวดแข่งขันที่เกี่ยวข้องกับพิธีสงฆ์ เป็นต้น โครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)

¹¹ วชิราภรณ์ วรรณโชติ และคณะ “การจัดพิธีสงฆ์โดยชุมชน ชุมชนกู่กาสิงห์ ตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด” วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2559) : 6-21.

ศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองของชุมชนกุ้งกาสิงห์ 2) ศึกษาความเป็นมาและเหตุปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงประเพณีการสรงกู่ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดพิธีสรงกู่โดยชุมชนทั้งนี้เพื่อให้โครงการฯสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนในการเป็นผู้จัดการประเพณีโดยแท้จริงและให้นิสิตมีประสบการณ์แสวงหาความรู้แห่งรากเหง้าทางวัฒนธรรมประเพณีปัญหาและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรวมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศึกษาชุมชนผ่านการบูรณาการเรียนการสอนในพื้นที่ดังกล่าวโดยการบูรณาการเรียนการสอนกับนิสิตสาขาการพัฒนาชุมชน 4 รายวิชา ได้แก่ รายวิชา ประเพณีและศาสนาไทย วิชาการศึกษาชุมชน วิชาพื้นฐานเศรษฐกิจไทย และ วิชาฝึกงาน พัฒนาชุมชน โดยมีนิสิตเข้าร่วมโครงการฯ ทั้งสิ้น 205 คน เข้าร่วมศึกษาชุมชนสังเกตสัมภาษณ์และร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและปัญหาเกี่ยวกับประเพณีการสรงกู่เพื่อนำสู่การพัฒนารูปแบบพิธีสรงกู่โดยเน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นหลัก

ภาพที่ 2.2 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

(ที่มา: วชิราภรณ์ วรรณโชติ และคณะ, 2559)¹²

ในประเด็นนี้ ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวตำบลกุ้งกาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ได้จัดเวทีสรุปบทเรียน ‘การขับเคลื่อนการทำงานประชาชน การบริหารจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน’ ที่วัดสว่างอารมณ์ (กู่) โดยมีเจ้าอาวาสเป็นประธาน มีผู้แทนชุมชน สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์ เข้าร่วมประมาณ 15 คน มีเป้าหมายเพื่อทบทวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน นำข้อมูลมาวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งปรับปรุงที่พักโฮมสเตย์ให้ได้มาตรฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวหลังสถานการณ์โควิด-19 คลี่คลาย

¹² วชิราภรณ์ วรรณโชติ และคณะ “การจัดพิธีสรงกู่โดยชุมชน ชุมชนกุ้งกาสิงห์ ตำบลกุ้งกาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด” วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2559) : 6-21.

ภาพที่ 2.3 การประชาสัมพันธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยว (ที่มา : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), คนกู่กาสิงห์ จ.ร้อยเอ็ด เตรียมปรับปรุงการท่องเที่ยวโดยชุมชนหลังโควิด, [ออนไลน์], ที่มา: [https://web.codi.or.th/20210818-26549/\(28 พฤศจิกายน 2566\)](https://web.codi.or.th/20210818-26549/(28 พฤศจิกายน 2566)))

ตำบลกู่กาสิงห์ มีแหล่งโบราณสถานที่สำคัญ คือ ‘ปราสาทกู่กาสิงห์’ ซึ่งเป็นปราสาทหินทรายก่อสร้างในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ราวปี พ.ศ.1550-1630 ได้รับการประกาศเป็นโบราณสถานในปี พ.ศ. 2478 เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของตำบลกู่กาสิงห์ ตั้งอยู่กึ่งกลางพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ แหล่งผลิตปลูกข้าวหอมมะลิชื่อดัง

ปราสาทกู่กาสิงห์ ตั้งอยู่ภายในวัดบูรพากู่กาสิงห์ บ้านกู่กาสิงห์ ตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอกเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานในปี 2542

ชื่อ “กู่กาสิงห์” สันนิษฐานว่ามาจากคำว่า “กู่” ที่ชาวบ้านใช้เรียกโบราณสถานขอมที่มีลักษณะคล้ายสถูปหรือเจดีย์ ส่วนคำว่า “กา” อาจหมายถึง อีกา ซึ่งในอดีตบริเวณนี้มีอีกาอยู่จำนวนมาก ตามที่คนเฒ่าคนแก่เล่าให้ฟังว่าตอนเย็นมักจะมีอีกาจำนวนมาก พากันมานอนที่หนองน้ำเรียกว่า หนองกานอน ส่วนคำว่า “สิงห์” อาจมาจากประติมากรรมรูปสิงห์ 2 ตัว ที่เคยตั้งอยู่หน้าประตูทางเข้าซึ่งประติมากรรมรูปสิงห์ถูกขโมยไป ในช่วง พ.ศ.2503 แต่ชาวบ้านก็ยังเรียกปราสาทแห่งนี้ว่า “กู่กาสิงห์” สืบมาจนปัจจุบัน

ปราสาทกู่กาสิงห์ ลักษณะเป็นปราสาทอิฐสามหลัง ตั้งอยู่บนฐานศิลาแลงเดียวกัน สร้างหันหน้าไป ทางทิศตะวันออก มีผังการก่อสร้างเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 35x50 เมตร มีกำแพงแก้วล้อมรอบปราสาทประธานทั้ง 4 ด้าน ตั้งอยู่ในแนวแกนทิศตะวันออก – ตะวันตก ประกอบด้วยกลุ่มปราสาทประธาน ก่อด้วยอิฐตั้งอยู่บนฐานศิลาแลงเดียวกัน ปราสาทประธานอยู่ตรงกลางมีมุขกระสันเชื่อมกับมณฑป มีประตูและบันไดทางขึ้นทางด้านทิศตะวันออกเพียงด้านเดียว อีกสามด้านทำเป็นประตูหลอก ถัดเข้าไปเป็นห้องครรภคฤหะ มีประติมากรรมโคนนทิ ตั้งอยู่ด้านหน้าปราสาทประธานองค์กลาง ส่วนปราสาทด้านทิศเหนือและทิศใต้ เป็นเพียงห้องครรภคฤหะสำหรับประดิษฐาน

ประติมากรรมรูปเคารพสำหรับประกอบพิธีกรรม มีบรรณาลัยตั้งอยู่มุมด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และทิศตะวันออกเฉียงใต้ ลักษณะเป็นอาคาร รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าก่อด้วยศิลาแลง หันหน้าไปทางทิศตะวันตกทั้ง 2 หลัง และมีโคปุระ (ซุ้มประตู) ทั้ง 4 ด้าน ก่อด้วยศิลาแลงผสมอิฐ แต่สามารถใช้เข้าออกได้แค่ด้านทิศตะวันออกเฉียงและด้านทิศตะวันตก

จากการขุดแต่งปราสาทกุ้กาสิงห์ เมื่อปี พ.ศ. 2536 ได้พบหลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญจำนวนมาก เช่น ประติมากรรมพระคเณศ เศียรประติมากรรม ศิวลึงค์หินทราย แผ่นทองคำรูปดอกบัว 8 กลีบ เครื่องประดับทองคำรูปนาค 5 เศียร และ ชิ้นส่วนคานหามสำริดรูปนาค 3 เศียร จากหลักฐานที่พบสามารถสันนิษฐานได้ว่าปราสาทกุ้กาสิงห์ถูกสร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 16 โดยกำหนดอายุจากรูปแบบการวางผังอาคาร ที่มีลักษณะคล้ายกับปราสาทบาปวน รวมถึงความสอดคล้องของหลักฐานที่พบจากการขุดแต่งโบราณสถานที่มีรูปแบบศิลปะร่วมสมัยกับตัวโบราณสถาน ได้แก่ ทับหลัง และเสาประดับกรอบประตู จึงสันนิษฐานว่า ปราสาทกุ้กาสิงห์ สร้างขึ้นเพื่อเป็นศาสนสถานในลัทธิไศวนิกาย ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 16 และโบราณสถานแห่งนี้ได้ใช้งานเรื่อยมาจนกระทั่งถึงพุทธศตวรรษที่ 17-18 (ศิลปะนครวัด – บายน) เนื่องจากพบหลักฐานเป็นเครื่องเคลือบเขมร และชิ้นส่วนยอดคานหามรูปเศียรพญานาคศิลปะเขมรแบบนครวัด นอกจากนี้ ปราสาทกุ้กาสิงห์ น่าจะมีความเกี่ยวข้องกับโบราณสถานอีก 18 แห่ง ที่อยู่ใกล้เคียงกัน คือ คุโพนวิจ (อายุสมัยราว พุทธศตวรรษที่ 16 ศิลปะคลัง – บาปวน) และคุโพนระฆัง (อายุสมัยราวพุทธศตวรรษที่ 18 สมัยบายน) ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 สันนิษฐานว่ามีการรื้อศิลาแลงจากปราสาทกุ้กาสิงห์ มาใช้ก่อสร้างคุโพนระฆัง เพื่อเป็นอโรคยศาล แสดงให้เห็นถึงการหมดความสำคัญของลัทธิไศวนิกายในชุมชนแห่งนี้ และหันมานับถือพุทธศาสนานิกายมหายานแทน¹³

ในปี 2547-2548 มีการศึกษาวิจัยชุมชนท้องถิ่น โดยมูลนิธิประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้เข้ามาทำการวิจัยร่วมกับชุมชน โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ทำการวิจัยชุมชนท้องถิ่น สืบค้นประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน ทำให้ผู้นำและชาวบ้านเกิดความตื่นตัวที่จะร่วมกันอนุรักษ์และสืบสานต้นทุนที่ชุมชนมีอยู่ เช่น การปลูกข้าวหอมมะลิ การทอผ้าไหม การตัดกระดาษเป็นลวดลายต่างๆ เพื่อนำมาใช้ประดับในวันสำคัญทางพุทธศาสนา การทำเกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ ฯลฯ

ต่อมาในปี 2558 จึงเริ่มมีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลกุ้กาสิงห์ โดยนำโบราณสถานวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนมาเป็นจุดสร้างความสนใจให้แก่นักท่องเที่ยว มีการปรับปรุงบ้านพักให้เป็นที่พักแบบโฮมสเตย์ การอบรมเด็กนักเรียนในตำบลให้เป็น ‘มัคคุเทศก์น้อย’ เพื่อแนะนำความเป็นมาของกุ้กาสิงห์ พาชมนิทรรศน์มรดกภูมิปัญญาบ้านกุ้กาสิงห์ซึ่งจัดแสดงขึ้นส่วนของปราสาทที่

¹³ กรมศิลปากร, กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ สำนักศิลปากรที่ 9 อุบลราชธานี, ปราสาทกุ้กาสิงห์, <https://www.finearts.go.th/promotion/view/19823->ปราสาทกุ้กาสิงห์,

พังทลายลงมา เครื่องปั้น ไหบรรจุกระดูก ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีสวนเกษตรผสมผสาน ศูนย์เรียนรู้ผ้าไหมชุมชน การอนุรักษ์การตัดลายกระดาษชุมชน การแสดงพื้นบ้าน ปรากฏชุมชน ฯลฯ

มานะ เหนือโท¹⁴ นักสื่อสารชุมชนตำบลกู่กาสิงห์รายงานว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวชุมชน เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาน้อยกว่าช่วงปกติ ซึ่งก่อนหน้าโควิดในปี 2563 จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวในตำบลกู่กาสิงห์เดือนละหลายคณะ ขณะที่ชุมชนได้ปรับตัวเพื่อป้องกันโควิด เช่น ตรวจวัดอุณหภูมินักท่องเที่ยว จัดเจลแอลกอฮอล์ล้างมือให้นักท่องเที่ยวรักษาระยะห่าง ให้สวมหน้ากากอนามัย ฯลฯ

ส่วนการจัดเวทีสรุปบทเรียนเรื่องการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนครั้งนี้ มานะบอกว่าได้ข้อสรุปหลายประการ เช่น ให้ปรับปรุงที่พักโฮมสเตย์ให้ได้มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยซึ่งมีทั้งหมด 10 ด้าน เช่น ลักษณะบ้านพักที่เป็นสัดส่วน ที่พัก-ห้องน้ำสะอาด ด้านอาหาร ความสะอาด ปลอดภัย การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ฯลฯ โดยล่าสุดเมื่อต้นเดือนสิงหาคมที่ผ่านมา ธนาคารออมสินได้มอบเงินสนับสนุนให้ชุมชนจำนวน 50,000 บาทเพื่อสนับสนุนการปรับปรุงโฮมสเตย์ในตำบลกู่กาสิงห์จำนวน 10 แห่งให้ได้มาตรฐานและมีเครื่องตรวจวัดอุณหภูมิทุกหลัง

“นอกจากนี้ชุมชนจะต้องปรับปรุงและพัฒนาเรื่องผ้าไหม ผ้าพื้นเมืองเพื่อนำไปสู่การจัดการงานเดินแบบผ้าไหม การอนุรักษ์ประเพณีเกี่ยวกับการทำนา เพราะกู่กาสิงห์เป็นส่วนหนึ่งของทุ่งกุลาร้องไห้ที่กว้างใหญ่ เป็นแหล่งปลูกข้าวหอมมะลิที่ดีที่สุดในโลก เช่น พิธีผีตาแฮก การบวงสรวงเทวดาฟ้าดินก่อนทำนา การอนุรักษ์พันธุ์พืชธรรมชาติ เช่น ลำน้ำเสียว การจัดเทศกาลกินปลา งานไหว้บวงสรวง ปราสาทกู่กาสิงห์ การพัฒนาคุณภาพของฝากและสินค้าชุมชน”

ภาพที่ 2.4 พัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว

(ที่มา สถาบันองค์กรพัฒนาชุมชน, คนกู่กาสิงห์ จ.ร้อยเอ็ด เตรียมปรับปรุงการท่องเที่ยวโดยชุมชนหลังโควิด, <https://web.codi.or.th/20210818-26549/>)

¹⁴ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), คนกู่กาสิงห์ จ.ร้อยเอ็ด เตรียมปรับปรุงการท่องเที่ยวโดยชุมชนหลังโควิด, [ออนไลน์], ที่มา: <https://web.codi.or.th/20210818-26549/> (28 พฤศจิกายน 2566).

ภาพที่ 2.5 การส่งเสริมการท่องเที่ยวในบริบทชุมชน

(ที่มา : บริษัท บอร์น ดิสติงชัน จำกัด, ที่นี้ บ้านกูกาสิงห์ จ.ร้อยเอ็ด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.villagetotheworld.com/meetinthevillage/th/category/baan-ku-ka-sing> (19 พฤศจิกายน 2566))

มานะบอกด้วยว่า ผลสรุปจากเวทีดังกล่าวทางชุมชนจะนำไปจัดทำแผนงานเพื่อเสนอโครงการต่อทางเทศบาลตำบลกุกาสิงห์เพื่อให้สนับสนุนงบประมาณการปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลกุกาสิงห์ในปีงบประมาณ 2565 ที่ผ่านมาและปีต่อไปเพื่อรองรับการท่องเที่ยวหลังจากที่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้คลี่คลายลง

นอกจากนี้ชุมชนกุกาสิงห์ยังได้สร้างอนุสาวรีย์บรรพชน แนวคิดการสร้างอนุสาวรีย์เพื่อระลึกถึงบรรพชนผู้บุกเบิกถิ่นฐานบ้านกุกาสิงห์เริ่มขึ้นปี 2540 ครูอำคา แสงงาม ได้เขียนบทความเรื่อง “ประวัติความเป็นมาของการก่อตั้งบ้านเรือนของชาวบ้านกุกาสิงห์” ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของอำเภอเกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด มีความสำคัญตอนหนึ่งว่า

“การที่พวกเรามีความอยู่ดีกินดีสมบูรณ์พูนสุขมาเท่าทุกวันนี้ เป็นเพราะภูมิปัญญาของบรรพชนที่ท่านได้เลือกทำเลแห่งนี้ตั้งเป็นบ้านเมืองและมีความเจริญสืบมา ดังคำกล่าวที่ว่า ‘กุกาสิงห์ ถิ่นอารยธรรมหอม ข้าวมะลิหอมทุ่งกุลา มีแหล่งน้ำบุปลาบริบูรณ์ เพิ่มพูนรถไถนา ตระการตา งานบุญบั้งไฟ พร้อมผ้าไหมลือชื่อชั้นดี’ บัดนี้ลูกหลานท่านเต็มบ้านเต็มเมือง พวกเราพร้อมหรือยังที่จะรวมตัวกันกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อน้อมรำลึกถึงคุณงามความดีและพระคุณของท่าน ด้วยการสร้างอนุสาวรีย์ไว้เป็นที่เคารพสักการะ ให้เป็นสิริมงคลต่อลูกหลานบ้านเมือง หรืออาจสร้างเป็นพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น แสดงความเป็นมาทางเชื้อชาติ ของบรรพชนไว้ให้เยาวชนได้ศึกษาค้นคว้าในโอกาสต่อไป”

ภาพที่ 2.6 ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน

(ที่มา: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), อนุสาวรีย์ชาวบ้านและตำนานบรรพชนคนกุกาสิงห์ การสืบสานรากเหง้าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนทุ่งกุลาร้องไห้, <https://ref.codi.or.th/public-relations/news/15147-2016-11-14-11-00-10>)

2. ชุมชนหมู่บ้านโคกโก่ง จังหวัดกาฬสินธุ์

จากการศึกษาวิจัยของ ปิยะนุช บุญเย็น (2559) เรื่อง “ปรากฏการณ์และบริบทของชุมชนหมู่บ้านโคกโก่ง จังหวัดกาฬสินธุ์”¹⁵ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภูมิหลังการพัฒนา ชุมชนหมู่บ้านโคกโก่ง จ.กาฬสินธุ์ 2) ศึกษาภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนหมู่บ้านโคกโก่ง จ.กาฬสินธุ์ และ 3) อธิบายปรากฏการณ์และบริบทของชุมชนหมู่บ้านโคกโก่ง จ.กาฬสินธุ์ด้วย แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวในปัจจุบัน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือการทบทวน วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) มีกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม ได้แก่ ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และนักท่องเที่ยวกลุ่มกิจกรรมเฉพาะจากกรุงเทพฯ (ทอดผ้าป่า) และใช้แบบสำรวจภูมิทัศน์วัฒนธรรม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive) โดยพิจารณาบริบทและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ด้วยแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อคนหาผลสัมฤทธิ์ทางการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากการจัดการ การท่องเที่ยวของชุมชน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้ 1) ภูมิหลังการพัฒนาหมู่บ้านโคกโก่ง แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ (1) การพัฒนาทางสังคม หมู่บ้านโคกโก่งมีภูมิประเทศที่อุดมสมบูรณ์และดีดภูเขา มีวัฒนธรรมที่ผสมผสานระหว่างผู้ไทและไทยอีสาน ชาวบ้านโคกโก่งเป็นมิตร เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การดำรงชีวิตเรียบง่าย พึ่งพาธรรมชาติ บริโภคอาหารตามฤดูกาล มีอาชีพเกษตรกรรมการท่องเที่ยว เก็บของป่า ทอดผ้าเครื่องจักสานไม้ไผ่ ชุมชนประกอบด้วย บ้าน วัด โรงเรียน การรวมกลุ่มทางสังคม และด้วยความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดทำให้การบริหารจัดการภายในชุมชนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและ (2) การพัฒนาทางการท่องเที่ยว ในปี พ.ศ. 2541 หมู่บ้านโคกโก่งได้รับเลือกจากผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ให้เป็นตัวแทนของวัฒนธรรมผู้ไท ดำเนินการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์มีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ประสานแบ่งภารกิจตลอดจนผลประโยชน์ให้แก่ชาวบ้านตามความรับผิดชอบมีกลุ่มนักท่องเที่ยวหลักคือกลุ่มศึกษาดูงาน และกลุ่มนักท่องเที่ยวกิจกรรมกลุ่มเฉพาะจากกรุงเทพฯ (ทอดผ้าป่า) ที่เดินทางมาทำบุญ ทอดผ้าป่าในหมู่บ้านโคกโก่งต่อเนื่องเป็นเวลาหลายปีโดยนำเงินบริจาคไปสร้างสาธารณประโยชน์ และทุนการศึกษาให้เยาวชน ซึ่งชาวบ้านร่วมกันต้อนรับเป็นอย่างดีในฐานะแขกคนสำคัญของหมู่บ้าน 2) ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของหมู่บ้านโคกโก่งมีทรัพยากรที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว ได้แก่ (1) สถานที่ตั้งและทรัพยากรธรรมชาติ มีภูมิประเทศสวยงาม โอบล้อมด้วยภูเขาและมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอยู่บริเวณใกล้เคียง มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานภายในชุมชนที่สามารถรับรองนักท่องเที่ยวได้และ (2) ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ได้แก่ การทอดผ้า วัฒนธรรมการแต่งกาย แบบผู้ไท อาหาร บ้านเรือนและวิถีชีวิต 3)

¹⁵ ปิยะนุช บุญเย็น, “ปรากฏการณ์และบริบทของชุมชนหมู่บ้านโคกโก่ง จังหวัดกาฬสินธุ์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (การจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ) คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2559.

ปรากฏการณ์และบริบทของชุมชนหมู่บ้านโคกโก่งจังหวัดกาฬสินธุ์เนื่องด้วยหมู่บ้านโคกโก่งมีต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมรวมถึงการบริหารจัดการภายในชุมชนที่ดีผู้นำที่มีความเข้มแข็ง ช่วยผลักดันและสนับสนุนการท่องเที่ยวเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน และเมื่อผนวกรวมกับการท่องเที่ยวซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนในการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือในชุมชนมาก ยิ่งขึ้น ดังนั้น การบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยมีชาวบ้านโคกโก่งเป็นผู้ขับเคลื่อน นำเสนอความแตกต่างของวัฒนธรรมเป็นจุดขายสร้างสรรค์กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมมีความสอดคล้องกับแนวทางของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มุ่งเน้นการต่อยอดทรัพยากรท้องถิ่น จากการเพิ่มคุณค่าของทรัพยากร หาคู่ที่แตกต่าง เปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้มาเยือนได้เรียนรู้เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์และแบ่งปันชุมชนอย่างเป็นธรรม อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมมาเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวจะถูกมองว่า เป็นการลดทอนคุณค่าของวัฒนธรรม แต่ในทางกลับกัน ชุมชนสามารถดำรงวิถีเดิม โดยเลือกนำ วัฒนธรรมบางส่วนมานำเสนอในเชิงพาณิชย์เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่บ้านโคกโก่งในอนาคตเป็นไปอย่างยั่งยืนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องช่วยชุมชนพัฒนาแนวทางการตลาด การประชาสัมพันธ์ รูปแบบการนำเสนอผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยว ตลอดจนการส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาตนเองบนฐานทรัพยากรอย่างยั่งยืน อีกทั้งการเชื่อมโยงกับชุมชนผู้ไทในประเทศไทยและในต่างประเทศเพื่อยกระดับการพัฒนาทาง เศรษฐกิจและสังคมต่อไป

บทความของ ปนัดดา โปธินาม (2559)¹⁶ เรื่อง “การศึกษาการตลาดและการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยววัฒนธรรมผู้ไท กรณีศึกษา : บ้านโคกโก่ง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์” เพื่อศึกษาการตลาดท่องเที่ยวและการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทโคกโก่ง กลุ่มตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วยผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน ประชาชนชาวบ้าน กลุ่มแม่บ้านสหกรณ์ เจ้าหน้าที่พัฒนาการท่องเที่ยว สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้มาโดยการเจาะจง (Purposive Sample) และกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไท และชมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บ้านโคกโก่ง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่าการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยววัฒนธรรมผู้ไท บ้านโคกโก่ง มีกล ยุทธ์หลักอยู่ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยว มีบ้านพัก Home Stay จัดเป็นสถานที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวด้วยการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชาวผู้ไทบ้านโคกโก่ง มีบ้านพัก 50 ครั้วเรือน มีสถานที่ท่องเที่ยวในเขตนวนอุทยานภูผาวัว 2 แห่งได้แก่น้ำตกตาดยาว และน้ำตกตาดสูง ให้การบริการการเดินป่า เดินชมสมุนไพรป่า เดินดู

¹⁶ ปนัดดา โปธินาม, “การศึกษาการตลาดและการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยววัฒนธรรมผู้ไท กรณีศึกษา : บ้านโคกโก่ง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์”, JOURNAL OF NAKHONRATCHASIMA COLLEGE, Vol.10 No.2 July – December 2016) : 135-143.

พันธุ์พืช มีกิจกรรมประเพณีน้ำตกตาดสูง การแสดงศิลปวัฒนธรรมผู้ไทเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว และมีสินค้าที่ระลึกไว้บริการ การจัดการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว(Promotion) การโฆษณา (Advertising) โดยสื่อที่ใช้โฆษณาได้แก่โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ป้ายโฆษณานอกสถานที่ โฆษณาทางไปรษณีย์หรือจดหมายข่าวและอินเทอร์เน็ต การประชาสัมพันธ์ของธุรกิจท่องเที่ยวโดยการประชาสัมพันธ์ผ่านหน่วยงาน องค์กร สถาบัน บริษัท เพื่อเผยแพร่ ข่าวสาร และการดำเนินงานอย่างมีแบบแผนและทำอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาวิจัยของ อาริยา ป้องศิริ (2563) เรื่อง “ปัจจัยที่มีส่วนร่วมในการเสริมพลังการจัดทำแผนชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์”¹⁷ การศึกษาในครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของตัวแสดงต่าง ๆ ในการเสริมพลังการจัดทำแผนชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตำบลกุดหว้า ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีส่วนร่วมในการเสริมพลังการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นั้นสามารถจำแนก ได้เป็น 2 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งเป็นความแตกต่างของบุคคล แต่สิ่งที่ทั้งสองแห่งเหมือนกัน คือผู้นำ เนื่องจากเอกลักษณ์สำคัญของวัฒนธรรมผู้ไทเป็นการให้ความเคารพและเชื่อฟังต่อผู้นำชุมชน และยิ่งหากเป็นพ่อล้า-แม่ล้าด้วยแล้ว ยิ่งจะให้ความเคารพนับถืออย่างมาก และความแตกต่างด้านปัจจัยส่วนบุคคลของบ้านโคกโก่งที่ส่วนใหญ่คนในชุมชนเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งในการท่องเที่ยว นั้นลักษณะการดำเนินงานท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ ต้องใช้คนจำนวนมาก แต่เนื่องจากบ้านโคกโก่งมีจำนวนคนจำกัด จึงต้องใช้เครือข่ายของผู้นำที่มีอยู่เพื่อลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ส่วนบ้านกุดหว้านั้น จะพบว่าคนที่ดำเนินการด้านการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนวัยทำงาน และผู้สูงอายุที่ไม่ได้แก่มากนัก ซึ่งจะเป็นศักยภาพสำคัญในการขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยว โดยที่คนกลุ่มนี้ต้องการให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องรับฟังความคิดเห็น และร่วมกันหาทางออกที่เหมาะสมในด้านการท่องเที่ยว ปัจจัยต่อมาคือ ปัจจัยเกี่ยวกับองค์กร โดยองค์การที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมจะต้องมีการสร้างความคุ้นเคยแก่ชาวบ้าน เพื่อลดปัญหาการต่อต้าน และรูปแบบกิจกรรมต้องเหมาะสมกับบริบทของชุมชน รวมถึงหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องต้องมีความต่อเนื่องสม่ำเสมอ และความตั้งใจจริงในการพัฒนาชุมชนด้านการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

จุดเด่นของชุมชนหมู่บ้านโคกโก่ง จังหวัดกาฬสินธุ์ คือตั้งอยู่ในอาณาบริเวณที่มีภูมิทัศน์ทางธรรมชาติเอื้ออำนวยต่อการจัดการท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่งดงาม นำไปสู่การผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม นำเอาการท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์เข้ามาในชุมชน

¹⁷ อาริยา ป้องศิริ, ปัจจัยที่มีส่วนร่วมในการเสริมพลังการจัดทำแผนชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์, วารสารการบริหารปกครอง (Governance Journal), ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2563) : 303-324.

ก่อตั้งศูนย์วัฒนธรรมสายใยชุมชน หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทโคกโก่งโฮมสเตย์ขึ้น เพื่อถ่ายทอดวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมผู้ไทให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมหมู่บ้าน¹⁸

ภาพที่ 2.7 การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน

(ที่มา บริษัท บอร์น ดิสติงชัน จำกัด: ที่นี่ บ้านโคกโก่ง จ.กาฬสินธุ์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.villagetotheworld.com/meetinthevillage/th/category/baan-phu-thai-khok-kong> (29 พฤศจิกายน 2566))

¹⁸ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร วิจิชุมชน, บ้านโคกโก่ง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://wikicomunity.sac.or.th/community/33> (29 พฤศจิกายน 2566).

3. ชุมชนเมืองเก่า จ.สุโขทัย

จากบทความของบงกชกร ทองสุก (2562)¹⁹ เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย (เขตอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย) จำแนกตามลักษณะบุคคลและตามลักษณะชุมชนที่ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่าอาศัยอยู่ และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความมากน้อยในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่าระหว่างประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า เมื่อจำแนกตามลักษณะบุคคลและความแตกต่างของลักษณะชุมชนที่ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า อาศัยอยู่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเลือกแบบชั้นภูมิ (stratified sampling) มีจำนวนทั้งสิ้น 369 คน จาก 11 ชุมชน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า เครื่องที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า 4 ขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลทางด้าน สังคม เศรษฐกิจ กายภาพ สิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการ ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 19 ข้อ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยมีดังนี้

ลักษณะส่วนบุคคลในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า อย่างมีส่วนร่วม โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รองลงมาคือส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน แต่อย่างไรก็ตามยังพบด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของประชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า น้อยที่สุดเป็นเหตุมาจากการที่ประชาชนส่วนใหญ่ที่อยู่ห่างไกลจากตัวองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่าไม่สามารถร่วมการดำเนินงานได้อีกทั้งยังพบว่าผู้มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่ามากกว่า

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคมด้านเศรษฐกิจ ด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการบริหารและการจัดการ โดยจำแนกประเภทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็น 4 หัวข้อ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยการมี

¹⁹ บงกชกร ทองสุก, “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย”, วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (เดือนพฤษภาคม ถึง สิงหาคม 2562) : 31-38.

ส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านสังคมมีการให้จัดเวทีชาวบ้านให้ชาวบ้านได้ออกความคิดเห็นในด้านต่างๆ ด้านต่างด้านเศรษฐกิจสำรวจการวางแผนจัดตั้งกองทุนในชุมชน ด้านกายภาพสำรวจปัญหาและจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนมีการสำรวจปัญหาและจัดการปัญหาภายในชุมชน และด้านการบริหารและจัดทำแผนจัดตั้งกองทุนใดกองทุนหนึ่งในชุมชน

ภาพที่ 2.8 การส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตจังหวัดสุโขทัย

(ที่มา : ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองเก่าสุโขทัย, ชุมชนเมืองเก่าสุโขทัย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: [https://www.thailandvillageacademy.com/th/22-villages-th/sukhothai-old-city-community-sukhothai-th/\(29 พฤศจิกายน 2566\)](https://www.thailandvillageacademy.com/th/22-villages-th/sukhothai-old-city-community-sukhothai-th/(29 พฤศจิกายน 2566)))

วิถีชีวิตของคนในชุมชน

1. วิถีชีวิต: วิถีชีวิตในชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกร, ทำนา, ค้าขาย, รับจ้าง
2. ศิลปะ: การรำกลองยาววัฒนธรรมและวิธีการละเล่นมาจากพม่า, ระบำสุโขทัย, การฟ้อนพระ (การแกะสลักพระพุทธรูปไม้)
3. ภาษา: ภาษาสุโขทัย
4. การแต่งกาย: พื้นเมืองสุโขทัย

5. ประเพณี: ประเพณีลอยกระทงเผาเทียนเล่นไฟ, ประเพณีมหาสงกรานต์แห่ล้อเกวียนโบราณ

6. อาหาร: แกงไข่น้ำ, ต้มยำหอยวกกล้วย, ยำยอดมะกอก, ยำหัวปลี, ต้มบวชนุน, ขนมกระแตงวา, ขนมมงคลสี่ถ้วย, สังขยาชานา, ขนมพระร่วง²⁰

วัฒนธรรมและมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. เครื่องสังคโลก ทำขึ้นเพื่อใช้เป็นภาชนะและประโยชน์ใช้สอย ลวดลายแสดงถึงความเจริญรุ่งเรือง ความเป็นบ้านเมืองในอดีตของจังหวัดสุโขทัย มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์และชื่อเสียงมาอย่างยาวนาน

2. แกะสลักนกคุ้มจากไม้สัก โดยทำขึ้นจากวิธีการที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีเครื่องมือเพียงสิ่ว ขวาน มีด และเลื่อยเท่านั้น ซึ่งนกคุ้มเป็นสัตว์ที่ชาวบ้านเชื่อว่าจะสามารถช่วยปกป้องรักษาและคุ้มครองผู้ที่มีได้

3. ภาษาสุโขทัย ด้วยสำเนียงภาษาที่เฉพาะและมีการออกเสียงต่างจากสำเนียงทั่วไป ทำให้ภาษาสำเนียงสุโขทัยเป็นเอกลักษณ์ที่น่าสนใจ และมีเสน่ห์ในตัวเอง

4. การรำกลองยาวนี้ได้วัฒนธรรมและวิธีการเล่นมาจากพม่า ในสมัยกรุงธนบุรี

5. ระบำสุโขทัยได้รับอิทธิพลมาตั้งแต่สมัยไทยเริ่มสนใจและสร้างสรรค์ศิลปะด้านนาฏศิลป์ โดยอาศัยสิ่งยืนยันจากหลักศิลาจารึก มีการประยุกต์เนื้อเพลง เครื่องแต่งกาย รวมไปถึงท่ารำที่มีความอ่อนช้อยงดงามเป็นเอกลักษณ์ของชาวสุโขทัย

6. การฟันพระ (การแกะสลักพระพุทธรูปไม้) วิธีการแกะสลักที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ความวิจิตรงดงามของพระพุทธรูปที่แกะสลักจากไม้

7. การทำขนมข้าวแตงงา ขนมพื้นบ้านที่เป็นมากกว่าขนม ขนมแตงงานคือขนมที่มีส่วนช่วยในการเพิ่มไขมันดีและบำรุงสมอง ซึ่งเป็นของดีในชุมชนมาตั้งแต่สมัยโบราณ²¹

4. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ บ้านแม่แจ่ม อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

จากบทความของ บุญทวรรณ วิงวอน และคณะ (2565) เรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ บ้านแม่แจ่ม อำเภอ

²⁰CBT Thailand, ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองเก่าสุโขทัย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:

[https://cbtthailand.dasta.or.th/webapp/community/content/30/\(29 พฤศจิกายน 2566\)](https://cbtthailand.dasta.or.th/webapp/community/content/30/(29 พฤศจิกายน 2566))

²¹ ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองเก่าสุโขทัย, ชุมชนเมืองเก่าสุโขทัย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:

[https://www.thailandvillageacademy.com/th/22-villages-th/sukhothai-old-city-community-sukhothai-th/\(29 พฤศจิกายน 2566\)](https://www.thailandvillageacademy.com/th/22-villages-th/sukhothai-old-city-community-sukhothai-th/(29 พฤศจิกายน 2566))

เมืองปาน จังหวัดลำปาง” การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ และหาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์

ผลการวิจัยพบว่าวิสาหกิจชุมชนเน้นการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมกับเครือข่ายทั้งภายนอกและภายใน ภายนอกได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ภาครัฐและเอกชนด้านงบประมาณการอบรม เชิงวิชาการ การศึกษาดูงาน กิจกรรมถอดองค์ความรู้ ส่วนภายในมีการขับเคลื่อนจากคณะกรรมการและสมาชิก กลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งได้วางแผนงานเพื่อลงสู่การปฏิบัติในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ รวมถึงผู้จัดหาวัตถุดิบที่ได้มีการประสานความร่วมมือและร่วมคิดร่วมกิจกรรม ร่วมประเพณีผลงาน ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมแก้ปัญหาแนวทางทางการพัฒนา นวัตกรรมผลิตภัณฑ์กระเป๋าเสื้อผ้าผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มชาติพันธุ์ พบว่าสมาชิกกลุ่มได้ทำ ได้เทียบเคียงผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการไปศึกษาดูงาน ด้วยการนำผ้าฝ้ายทอและผ้าใยกล้วยภายในชุมชนมาประยุกต์ และแปรรูปเพื่อให้เกิดตลาดและผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ โดยมีตลาดที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ เน้นความทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของตลาด สร้างตำนานเรื่องราววิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านการสื่อสารด้วยรูปภาพ และตลาดลายบนผืนผ้า ซึ่งถือว่าเป็นนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนซึ่งยังไม่เคยทำมาก่อนและได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี นำกลไกของการตลาดดิจิทัลมานำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ อันเป็นผลมาจากการร่วมกันในการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ภาพที่ 2.9 กิจกรรมส่งเสริมการค้าและท่องเที่ยวชุมชน

(ที่มาภาพ Soupvanclub, บ้านแม่แจ่ม ต.แจ้ซ้อน อ.เมืองปาน ลำปาง, [ออนไลน์],

แหล่งที่มา : <http://www.soupvanclub.com/index.php?topic=1105.0>

ภาพที่ 2.10 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว Facebook, บ้านแม่แจ่ม,
https://web.facebook.com/banmeajam/?locale=th_TH&_rdc=1&_rdr

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ บ้านแม่แจ่ม ตั้งอยู่ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง เป็นชุมชนท่ามกลางหุบเขาที่มีความสูงกว่า 1,000 เมตร จากระดับทะเลปานกลาง มีอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี ชุมชนประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน ลาหู่ และคนพื้นเมือง ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ทำสวนเกษตรผสมผสานของผลไม้เมืองหนาวพืชเมืองหนาว และมีชื่อเสียงเรื่องการปลูกกาแฟสายพันธุ์อะราบิกาและมะคาเดเมีย

นักท่องเที่ยวสามารถมาเยี่ยมชมวิถีชีวิตเกษตรกรรมและการแปรรูปผลผลิตของชาวบ้าน และรับประทานอาหารพื้นเมืองและอาหารชาวเขา เช่น น้ำพริกมะคาเดเมีย พริกหวานยัดไส้ ห่อหมกลาหู่ เป็นต้น รวมทั้งยังมีการแสดงศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าที่น่าสนใจ คือ “การเต้นจะคี” ซึ่งเป็นการเต้นเพื่อบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมสำคัญ ทั้งประเพณีกินวอ ทำบุญวันขึ้นปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ ช่วงได้ผลผลิตทางการเกษตร และพิธีกรรมเรียกขวัญเวลามีคนในชุมชนไม่สบาย นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวยังสามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่ จุดชมวิวกว๊ากิน น้ำตกแม่แจ่ม

และวัดแม่แจ่ม และชุมชนยังมีโฮมสเตย์ไว้บริการนักท่องเที่ยวที่สนใจมาพักค้างแรมเพื่อสัมผัสบรรยากาศและเรียนรู้วิถีชุมชน สอบถามข้อมูล กลุ่มท่องเที่ยวโฮมสเตย์²²

ภาพที่ 2.11 ทริพยากรการท่องเที่ยว ที่มา : แม่แจ่ม...ต้นแบบธุรกิจชุมชนท่องเที่ยวของ
ธ.ก.ส. กาแฟอาราบิก้าที่นี่ “แจ่มจริงๆ” (เกษตรก้าวไกลไปด้วยกัน) <https://xn--12cm8chsm8frbf0c1fk.xn--o3cw4h/news/2047/>

2.3 นวัตกรรมมรดกของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง

นวัตกรรมมรดกของชุมชนโบราณอัจฉริยะรอบเขาพนมรุ้ง แนวคิดในเรื่อง วนรุง (วนัมรุง) หรือ พนมรุ้ง แปลว่า ภูเขาใหญ่ มาจากภาษาเขมร และเรื่องราวของ “ปราสาทหินพนมรุ้ง” ได้ถูกกล่าวขานจนกลายเป็นประวัติศาสตร์อีกหน้าหนึ่งของถิ่นอีสานใต้ ซึ่งปราสาทหินพนมรุ้งนั้น ตั้งอยู่บนยอดเขาพนมรุ้ง เป็นปากปล่องภูเขาไฟที่ดับสนิทแล้ว อยู่ในพื้นที่บ้านตาเป็ก อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.บุรีรัมย์ เป็นโบราณสถานในศิลปะเขมรโบราณที่ยังมีความสมบูรณ์และยังคงความงดงาม มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม ปราสาทหินพนมรุ้ง ยังมีปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่พระอาทิตย์ขึ้นและตกแสงอาทิตย์สาดส่องทะลุ 15 ช่องประตูของปราสาทหินพนมรุ้ง ทุก ๆ ปีจะมีปรากฏการณ์ดังกล่าว 4 ครั้ง ปราสาทหินพนมรุ้ง สร้างขึ้นในศาสนาฮินดูลัทธิไศวนิกาย ซึ่งนับถือพระศิวะเป็นเทพสูงสุด ดังนั้นเขาพนมรุ้งจึงเปรียบเสมือนเขาไกรลาสที่ประทับของเทพพระศิวะ ปราสาทประธาน ก่อด้วยหินทรายสีชมพู เชื่อกันว่าสร้างโดย พระเจ้านเรนทราทิตย์ เป็นผู้นำการปกครองชุมชนที่มีปราสาทพนมรุ้งเป็นศูนย์กลาง

²² การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.), ชุมชนบ้านแม่แจ่ม, <https://thai.tourismthailand.org/Attraction/ชุมชนบ้านแม่แจ่ม> (29 พฤศจิกายน 2566).

ภายในตรอกกึ่งกลาง เรียกว่า "ห้องครรภคฤหะ" เป็นที่ประดิษฐานรูปเคารพที่สำคัญที่สุดคือ "ศิวลึงค์" ซึ่งแทนองค์พระศิวะ สิ่งสำคัญอีกอย่างของปราสาทหินพนมรุ้ง ก็คือภาพสลัก พระนารายณ์บรรทมสินธุ์ ทรงอยู่ที่ทับหลังของฉนวนด้านทิศตะวันออกของปราสาทประธานปราสาทหินพนมรุ้ง

เมื่อกล่าวถึงอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง²³ เป็นอุทยานประวัติศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนยอดเขาพนมรุ้ง ซึ่งเป็นภูเขาไฟเก่าที่หมดพลังแล้ว อยู่ในเขตตำบลตาเป็กอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันออกเฉียง-เหนือ 372 กิโลเมตร มีพื้นที่ 451 ไร่ 11 ตารางวา ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ จากศิลาจารึกและหลักฐานสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่พบภายในบริเวณปราสาทหินเขาพนมรุ้ง และที่เชิงเขาด้านทิศใต้ แสดงว่าพื้นที่บริเวณนี้เคยเป็นที่ตั้งของชุมชนโบราณมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 15 โดยกษัตริย์ของอาณาจักรขอมโบราณ ทรงจัดผู้ปกครองชุมชนเป็นผู้ดูแลเรื่องมาสิ่งก่อสร้างที่ปรากฏ ได้แก่ ปราสาทอิฐ 2 หลังบนเขาพนมรุ้งและปราสาทเมืองต่ำ ประมาณพุทธศตวรรษที่ 17 ได้มีการก่อสร้างปราสาทประธานของปราสาทหินเขาพนมรุ้งขึ้น ศิลาจารึกได้กล่าวถึงชื่อของ “นเรนท รา ทิพย์” โดยมี “อิ รัณยะ” ผู้เป็นโอรสเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้าง นอกจากนี้ภายในบริเวณปราสาทหินเขาพนมรุ้ง ยังพบสิ่งก่อสร้างในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (พ.ศ. 1724 - 1762) ได้แก่บรรณาลัยและพลับพลา รวมทั้งหอโรคยาศาล (โรงพยาบาล) และธรรมศาลา (ที่พักคนเดินทาง) ที่สร้างอยู่บริเวณเชิงเขาพนมรุ้ง

จากหลักฐานต่างๆ ดังกล่าว รวมทั้งจากลักษณะของบาราย (สระน้ำ) ขนาดใหญ่ที่พบแสดงให้เห็นว่า พื้นที่บริเวณนี้น่าจะมีการอยู่อาศัยของคนอย่างหนาแน่น เพียงแต่ว่า ไม่พบร่องรอยของคูน้ำคันดิน ที่แสดงความเป็นเมือง ที่บริเวณนี้ จึงอาจอธิบายได้ว่า ชุมชนในบริเวณปราสาทหินเขาพนมรุ้งตั้งอยู่ ในเส้นทางผ่านจากเมืองพระนคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรขอมโบราณ ไปยังเมืองพิมาย ทั้งนี้อาศัยหลักฐานที่พบคือจารึกปราสาทพระขรรค์ และจารึกปราสาทตาพรหมในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7

หลังจากสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 อาณาจักรขอมโบราณก็เริ่มเสื่อมอำนาจลง อาณาจักรสุโขทัยและอยุธยาได้ก่อตัวขึ้น และเข้ามามีอำนาจแทน ปราสาทหินเขาพนมรุ้งจึงเปลี่ยนสถานะจากศาสนสถานในศาสนาพราหมณ์ลัทธิ ไศวนิกาย มาเป็นวัดในพระพุทธศาสนาแบบมหายาน ที่นิยมกันในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา กล่าวว่า เมื่อ พ.ศ. 1981 สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) ทรงเตรียมกองทัพจะยกมาตีเมืองพิมายและเมืองพนมรุ้ง ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชก็มีการกล่าวถึงเมืองนางรอง ซึ่งอยู่ห่างจากปราสาทหินเขาพนมรุ้งไปทางด้านทิศตะวันตก 20 กิโลเมตร โดยยังคงปรากฏหลักฐานของคูเมืองอยู่ที่เมืองนั้น เมืองนางรอง

²³ สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ ๒๙, เรื่องที่ ๔ อุทยานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง, สืบค้นเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=29&chap=4&page=t29-4-infodetail10.html>

ได้รับการยกเป็นเมืองชั้นจัตวาในสมัยรัตนโกสินทร์ ปัจจุบันคืออำเภอนางรอง ขึ้นกับจังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนพื้นที่บริเวณปราสาทหินเขาพนมรุ้งขึ้นกับอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดเดียวกัน

โบราณสถานสำคัญ ปราสาทหินเขาพนมรุ้งได้รับการออกแบบตามคติความเชื่อและความนิยมใน ศิลปะเขมร กล่าวคือ เน้นความสำคัญของส่วนประกอบเข้าหาจุดศูนย์กลาง คือ ปราสาทประธาน โดยปรับลักษณะการก่อสร้างให้เข้ากับสภาพของภูมิประเทศที่เป็นแนวลาด ชันของเขาพนมรุ้ง ภายหลังจากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสด็จมาทอดพระเนตรปราสาทหินเขาพนมรุ้ง เมื่อ พ.ศ. 2449 และ พ.ศ. 2472 กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานใน พ.ศ. 2478 ต่อมาได้มีการบูรณะปราสาทหินเขาพนมรุ้ง ด้วยวิธีอนาสตีโลซิส เริ่มการบูรณะใน พ.ศ. 2514 และดำเนินการแล้วเสร็จใน พ.ศ. 2531 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นองค์ประธานในพิธีเปิด เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2531

2.4 แนวคิดเรื่องการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบภายในเขตปราสาทพนมรุ้ง

แนวคิดเรื่องการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบภายในเขตปราสาทพนมรุ้ง ซึ่งเป็นแนวคิดในเรื่องการเข้าไปพัฒนาชุมชนฐานรากในเขตปราสาทโบราณ ดังปรากฏในผลการศึกษาของ ปรียานุช จุมพรม²⁴ ในการศึกษาวิจัยเรื่อง พัฒนาการของชุมชนโบราณบริเวณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ได้ทำการสำรวจชุมชนโบราณบริเวณรอบเขาพนมรุ้งพบร่องรอยหลักฐานทางโบราณคดีของชุมชนโบราณจำนวน 46 แห่ง ในระยะรัศมี 10 กิโลเมตรรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งอาจสรุปพัฒนาการทางวัฒนธรรมของชุมชนโบราณได้ว่า มีการเข้ามาอยู่อาศัยในบริเวณนี้ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ราว 2,000-1,500 ปีมาแล้ว ลงมาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้นร่วมสมัยทวารวดี อายุราวพุทธศตวรรษที่ 12-14 ต่อมาราวพุทธศตวรรษที่ 15 เมื่ออิทธิพลวัฒนธรรมเขมรสมัยเมืองพระนครได้แพร่กระจายเข้ามา จึงมีการเข้ามาอยู่อาศัยในบริเวณนี้มากขึ้น และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือ อิทธิพลวัฒนธรรมเขมรที่แพร่กระจายเข้ามานั้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมหลาย ๆ ด้าน เช่น รูปแบบการตั้งถิ่นฐานและการจัดการทรัพยากรน้ำ นอกจากนี้ ยังมีการก่อสร้างศาสนสถานที่เรียกว่าปราสาทขึ้นในชุมชนต่าง ๆ และบนเขาพนมรุ้ง ซึ่งในเวลานั้นศาสนสถานบนเขาพนมรุ้งซึ่งเป็นเทวสถานเนื่องในศาสนาฮินดู ลัทธิไศวนิกาย คงจะเป็นศูนย์กลางทางศาสนาของชุมชนที่อยู่โดยรอบ และเป็นมาอย่างต่อเนื่องจนถึงพุทธศตวรรษที่ 18 ต่อมาเมื่ออาณาจักรขอมเริ่มเสื่อมอำนาจ

²⁴ ปรียานุช จุมพรม, (2549), พัฒนาการของชุมชนโบราณบริเวณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์, วารสารดำรงวิชาการ, 5 (2), กรกฎาคม-ธันวาคม, 115- 132. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/damrong/article/view/20995/18198>

ลง บทบาทของเขาคงมีในฐานะที่เป็นศูนย์กลางทางศาสนาของชุมชนคงจะค่อยๆ ลดความสำคัญลงและถูกทิ้งร้างไปในที่สุด ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ยังได้พบหลักฐานที่แสดงว่าชุมชนโบราณบางแห่ง เช่น ชุมชนโบราณบ้านกระต่ายตาย ชุมชนโบราณบ้านโคกกะล่อ และชุมชนโบราณบ้านโคกเบง ในเขตอำเภอประโคนชัย คงจะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับศาสนสถานบนเขาพนมรุ้งด้วย หลักฐานดังกล่าวคือ หลักหิน ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจจะเป็นหลักหิน ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจจะเป็นหลักหินที่ใช้ปักหลักเขตในการกัลปนาที่ดินที่มอบให้แก่เทพเจ้าแห่งเขาพนมรุ้ง ซึ่งจารึกพบที่ปราสาทพนมรุ้งหลายหลักได้กล่าวถึงไว้ นอกจากนี้ การค้นพบหลักฐานประเภทเครื่องถ้วยเขมร ซึ่งพบอยู่ในชุมชนโบราณทุกแห่งที่ได้ทำการสำรวจครั้งนี้ แสดงว่ามีการติดต่อแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนทั้งที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันและอยู่ห่างไกล

รวมทั้งในงานของ พุทธชาติ ลิ้มศิริเรืองไร ที่ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาป้ายและแผ่นพับประชาสัมพันธ์ ด้วยการแปลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวที่ปราสาทพนมรุ้ง และปราสาทเมืองต่ำ จังหวัดบุรีรัมย์” ²⁵ ที่มุ่งศึกษาถึงสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาป้ายและแผ่นพับประชาสัมพันธ์ด้วยการแปลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการร้านค้าของที่ระลึกและผู้ประกอบการร้านอาหารและเครื่องดื่มที่ปราสาทพนมรุ้งและปราสาทเมืองต่ำ จังหวัดบุรีรัมย์ รวมถึงเพื่อพัฒนาป้ายและแผ่นพับประชาสัมพันธ์ด้วยการแปลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ประกอบการร้านค้าของที่ระลึกและผู้ประกอบการร้านอาหารและเครื่องดื่มที่มีต่อป้ายและแผ่นพับประชาสัมพันธ์ด้วยการแปลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว หรือในงานของ นภารัตน์ อยู่ประเสริฐ, ไพฑูรย์ มนต์พานทอง (2563) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ศักยภาพการจัดการการสื่อความหมายในอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์” ²⁶ ที่เป้าหมายเพื่อการศึกษาถึงลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ยังอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง พร้อมทั้งประเมินศักยภาพการจัดการการสื่อความหมายในอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 20-30 ปี การศึกษาปริญญาตรี อาชีพลูกจ้าง/พนักงานเอกชน

²⁵ พุทธชาติ ลิ้มศิริเรืองไร, (2017), การพัฒนาป้ายและแผ่นพับประชาสัมพันธ์ ด้วยการแปลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวที่ปราสาทพนมรุ้ง และปราสาทเมืองต่ำ จังหวัดบุรีรัมย์, วารสารการแปลและการล่าม, ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (2017): มกราคม-มิถุนายน, 1-15. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JTIT/article/view/240970>

²⁶ นภารัตน์ อยู่ประเสริฐ, ไพฑูรย์ มนต์พานทอง, (2563), ศักยภาพการจัดการการสื่อความหมายในอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์, วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ปีที่ 28 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2563, 141-167. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournal/article/view/209797/164324>

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 25,000 บาท และมีที่อยู่ปัจจุบันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขณะที่การประเมินศักยภาพการจัดการการสื่อความหมายด้านแหล่งสารหรือผู้ส่งสาร ด้านสาร ด้านช่องทางการสื่อความหมาย และด้าน ผู้รับสารอยู่ในระดับมาก แต่การสัมภาษณ์พบว่า มัคคุเทศก์ไม่เพียงพอเนื้อหาเข้าใจยาก เครื่องมือสื่อความหมายไม่เหมาะสมกับพื้นที่และความต้องการของนักท่องเที่ยว และการขาดความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวบางท่าน และงานของสุริยา คลังฤทธิ์ และคณะ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แผนพจนม: ภูมิปัญญาเขมรโบราณมิติความสัมพันธ์ ระหว่างคน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสิ่งแวดล้อม กรณีชุมชนรอบเขาพนมรุ้ง”²⁷ ที่ศึกษาถึงบ่อเกิดแห่งพิธีกรรมการอ่อนน้อมหรือการเซ่นไหว้ เนื่องจากการประกอบอาชีพชาวเขมรพึ่งพิงอาศัยน้ำจากธรรมชาติหรือฝนฟ้า จึงผูกโยงความเชื่อตามนิกายกับการทำมาหากินเข้าด้วยกันบนฐานคิดแบบวิญญานนิยมเพื่อให้มีผลิตผลที่งดงามและความอุดมสมบูรณ์เป็นปรัชญาเขมรโบราณที่เชื่อมโยงฐานคิดเชิงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สื่อออกมา, บทความเรื่องแผนพจนมภูมิปัญญาเขมรโบราณมิติความสัมพันธ์ระหว่างคน สิ่งศักดิ์สิทธิ์และธรรมชาติ กรณีชุมชนรอบเขาพนมรุ้งเป็นบทความที่เขียนขึ้นเพื่อเสนอให้เห็นถึงประเพณีที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านมิติความสัมพันธ์ระหว่างคน สิ่งศักดิ์สิทธิ์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมาจากรากฐาน คติลัทธิ วิญญานนิยม ความเชื่ออำนาจศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ และในงานของ อัมภางค์ ร่อโธสง และคณะ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ลวดลายเฉพาะถิ่นงานทอเสื่อกก กลุ่มพนมรุ้งเสื่อกกและหัตถกรรม อำเภอนครชัยศรี จังหวัดบุรีรัมย์”²⁸ ที่ได้ศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาในพื้นที่เขตพนมรุ้ง ที่ศึกษาถึงลวดลายเฉพาะถิ่นงานทอเสื่อกก กลุ่มพนมรุ้งเสื่อกกและงานหัตถกรรม อำเภอนครชัยศรี จังหวัดบุรีรัมย์ ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยใช้วัสดุเสื่อกกลวดลายเฉพาะถิ่น 3) ประเมินความพึงพอใจของผู้จำหน่าย และผู้บริโภค ที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ จากวัสดุเสื่อกกลวดลายเฉพาะถิ่นที่นัยหนึ่งเป็นการเข้าพัฒนาชุมชนฐานราก ทำให้เกิดพลวัตเป็นการขับเคลื่อนในชุมชนรอบเขาพนมรุ้งต่อไป โดยแนวคิดที่ปรากฏจะพบว่ามีแนวคิดในเรื่องการเข้าไปพัฒนาชุมชนในรอบพื้นที่ปราสาทในปัจจุบัน โดยอาศัยแนวคิด หลักการปฏิบัติที่เคยมีอยู่ในอดีตมาเป็นฐานสำหรับการพัฒนา เป็นต้น

²⁷สุริยา คลังฤทธิ์ และคณะ, (2561), แผนพจนม: ภูมิปัญญาเขมรโบราณมิติความสัมพันธ์ ระหว่างคน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสิ่งแวดล้อม กรณีชุมชนรอบเขาพนมรุ้ง. วารสารวิจัยสังคม. ปีที่ 41 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561), หน้า 177-194. สืบค้น 15 สิงหาคม 2565, จาก <https://bit.ly/3KJrAO5>

²⁸อัมภางค์ ร่อโธสง, และคณะ. การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ลวดลายเฉพาะถิ่นงานทอเสื่อกก กลุ่มพนมรุ้งเสื่อกกและหัตถกรรม อำเภอนครชัยศรี จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารวิชาการ AJNU ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2559), หน้า 159-169. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2565, จาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/ajnu/article/view/73266/58981>

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปริยานุช จุ่มพรม²⁹ ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของชุมชนโบราณบริเวณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ และได้นำเสนอผลการศึกษาพบว่า ในการสำรวจชุมชนโบราณบริเวณรอบเขาพนมรุ้งพบร่องรอยหลักฐานทางโบราณคดีของชุมชนโบราณจำนวน 46 แห่ง ในระยะรัศมี 10 กิโลเมตรรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งอาจสรุปพัฒนาการทางวัฒนธรรมของชุมชนโบราณได้ว่า มีการเข้ามาอยู่อาศัยในบริเวณนี้ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ราว 2,000-1,500 ปีมาแล้ว ลงมาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้นร่วมสมัยทวารวดี อายุราวพุทธศตวรรษที่ 12-14 ต่อมาราวพุทธศตวรรษที่ 15 เมื่ออิทธิพลวัฒนธรรมเขมรสมัยเมืองพระนครได้แพร่กระจายเข้ามา จึงมีการเข้ามาอยู่อาศัยในบริเวณนี้มากขึ้น และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือ อิทธิพลวัฒนธรรมเขมรที่แพร่กระจายเข้ามานั้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมหลายๆ ด้าน เช่น รูปแบบการตั้งถิ่นฐานและการจัดการทรัพยากรน้ำ นอกจากนี้ ยังมีการก่อสร้างศาสนสถานที่เรียกว่าปราสาทขึ้นในชุมชนต่าง ๆ และบนเขาพนมรุ้ง ซึ่งในเวลานั้นศาสนสถานบนเขาพนมรุ้งซึ่งเป็นเทวสถานเนื่องในศาสนาฮินดู ลัทธิไศวนิกาย คงจะเป็นศูนย์กลางทางศาสนาของชุมชนที่อยู่โดยรอบ และเป็นมาอย่างต่อเนื่องจนถึงพุทธศตวรรษที่ 18 ต่อมาเมื่ออาณาจักรเขมรเริ่มเสื่อมอำนาจลง บทบาทของเขพนมรุ้งในฐานะที่เป็นศูนย์กลางทางศาสนาของชุมชนคงจะค่อยๆ ลดความสำคัญลงและถูกทิ้งร้างไปในที่สุด ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ยังได้พบหลักฐานที่แสดงว่าชุมชนโบราณบางแห่ง เช่น ชุมชนโบราณบ้านกระต่ายตาย ชุมชนโบราณบ้านโคกกะล่อ และชุมชนโบราณบ้านโคกเบง ในเขตอำเภอประโคนชัย คงจะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับศาสนสถานบนเขาพนมรุ้งด้วย หลักฐานดังกล่าวคือ หลักหิน ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจจะเป็นหลักหิน ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจจะเป็หลักหินที่ใช้ปักหลักเขตในการกัลปนาที่ดินที่มอบให้แก่เทพเจ้าแห่งเขาพนมรุ้ง ซึ่งจารึกพบที่ปราสาทพนมรุ้งหลายหลักได้กล่าวถึงไว้ นอกจากนี้ การค้นพบหลักฐานประเภทเครื่องถ้วยเขมร ซึ่งพบอยู่ในชุมชนโบราณทุกแห่งที่ได้ทำการสำรวจครั้งนี้ แสดงว่ามีการติดต่อแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนทั้งที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันและอยู่ห่างไกล

กัญชดา เพ็ญไชยา³⁰ ได้ทำวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาชุมชนและที่อยู่อาศัยในเมืองเก่าเชียงใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดย่าน นวัตกรรมสร้างสรรค์ภายใต้แผนพัฒนาเมืองอัจฉริยะ : กรณีศึกษาชุมชนล้ามช้าง การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินศักยภาพของชุมชนและสร้างแนวทางการพัฒนาชุมชนและที่อยู่อาศัย โดยอาศัยการใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory

²⁹ ปริยานุช จุ่มพรม, “พัฒนาการของชุมชนโบราณบริเวณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์”, **ดำรงวิชาการ**, ปีที่ 8 ฉบับที่ 1, มกราคม – มิถุนายน 2562: 115-132.

³⁰ กัญชดา เพ็ญไชยา, แนวทางการพัฒนาชุมชนและที่อยู่อาศัยในเมืองเก่าเชียงใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดย่าน นวัตกรรมสร้างสรรค์ภายใต้แผนพัฒนาเมืองอัจฉริยะ : กรณีศึกษาชุมชนล้ามช้าง, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทพัฒนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2564), หน้า ค.

Action Research) เพื่อการศึกษาสถานการณ์ทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ความต้องการและทัศนคติของผู้อยู่อาศัย ใน การพัฒนาชุมชนและที่อยู่อาศัย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแผนและผังชุมชนและบ้านให้สอดคล้องกับคุณลักษณะการเป็นย่านนวัตกรรมสร้างสรรค์ 4.0 โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจ การวิเคราะห์ข้อมูลผ่านระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 2 ครั้ง และการสัมภาษณ์เชิงลึก 2 ครั้ง ผลการศึกษาพบว่าชุมชนลุ่มช้างเป็นชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้สอดคล้องกับการเป็นย่านนวัตกรรมสร้างสรรค์สูง เนื่องจากมีผลการวิเคราะห์ที่ สอดคล้องกับคุณลักษณะของการเป็นย่านนวัตกรรมสร้างสรรค์ตามที่ได้ตัวแปรมาจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยมีผลการวิเคราะห์ศักยภาพในระดับชุมชนจากการจัดประชุม เชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 พบว่า ชุมชนลุ่มช้างมีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารแบบผสมผสาน การมีความหลากหลายของกลุ่มคน มีจุดดึงดูดทางเศรษฐกิจและ ศูนย์กลางการเป็นแหล่งงานและพื้นที่กิจกรรมที่มีคุณค่าเป็นต้นทุนเดิมของพื้นที่คือตลาดสมเพชรและวัดลุ่มช้าง ทั้งนี้ยังมีความสามารถในการบริหารจัดการชุมชนสูง เนื่องจาก มีการจัดการประชุมกลุ่มย่อยร่วมกันอยู่บ่อยครั้ง มีการรวมกลุ่มกันของผู้ประกอบการ เกสต์เฮาส์ธุรกิจบริการการท่องเที่ยวและชาวชุมชนในละแวกใกล้เคียง เพื่อศึกษา แลกเปลี่ยนและแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยร่วมกัน รวมถึงมีการตกลงการจัดทำมาตรฐานการท่องเที่ยวและการวางผังจัดระเบียบภายในชุมชน ทำให้ชุมชนลุ่มช้างมีความเข้มแข็ง และมีความร่วมมือกันสูง เนื่องจากมีการบริหารจัดการผ่านองค์กรชุมชน ภายในชุมชนมีธุรกิจที่สามารถเชื่อมโยงเป็นระบบเครือข่ายธุรกิจชุมชนได้โดยผู้วิจัยได้มีการเสนอแผน และผังชุมชนเพื่อไปสู่การเป็นย่านนวัตกรรมสร้างสรรค์ 4.0 ในด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นรากฐานเดิม ด้วยการกำหนดแผนการพัฒนาถนน 2 ประเภทคือ ถนนค้าขาย ตามบ้านและถนนอยู่สบาย รวมถึงได้ทำการจัดทำแผนธุรกิจชุมชน เพื่อเป็นแนวทางการสร้างโครงข่ายทางธุรกิจภายในชุมชนและการพัฒนาความเชื่อมโยงธุรกิจด้วยแพลตฟอร์ม ออนไลน์รวมถึงจัดทำแนวทางการควบคุมการออกแบบและกิจกรรมตามแผนถนนให้เป็นกรอบในการพัฒนาในระดับบ้าน โดยทำการคัดเลือกบ้านกรณีศึกษา 6 หลัง ซึ่ง แบ่งกลุ่มตามลักษณะโครงสร้างและการใช้งานได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) บ้านเดี่ยวโครงสร้างไม้สำหรับทำธุรกิจ ร้านค้า ร้านอาหาร 2) บ้านเดี่ยวโครงสร้างไม้กึ่งปูนสำหรับเป็นที่ พักรองรับนักท่องเที่ยว 3.ตึกแถวโครงสร้างปูนสำหรับเป็นร้านอาหารและเครื่องดื่มหรือสำนักงาน เพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์ในระดับบ้าน ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาระดับบ้านจากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 พบว่า ชุมชนประกอบไปด้วยบ้านที่มีการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวร้อยละ 60 และเป็นที่อยู่อาศัยเพียงอย่างเดียวร้อยละ 40 โดยส่วนใหญ่มีการดัดแปลงบ้านของตนเองเป็นพื้นที่ในการประกอบกิจกรรมทางธุรกิจ และปรับเปลี่ยนให้เป็นที่พักอาศัย รองรับนักท่องเที่ยวอยู่อาศัยมีความรู้เฉพาะในครัวเรือนที่หลากหลาย ทำให้มีศักยภาพในการพัฒนาสูง แต่ยังคงขาดการเปิดกิจกรรมในพื้นที่บ้านให้เชื่อมโยงเข้าสู่พื้นที่ชุมชน เพื่อให้ส่งเสริมการทำธุรกิจและกิจกรรมการค้าที่เป็นรายได้หลักของครัวเรือน ผู้วิจัยจึงได้ทำการเสนอแผนและผังแนวทางการ

ปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เสนอให้บ้านมีการพัฒนาด้วย การแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในบ้าน และการปรับปรุงพื้นที่การใช้งานภายนอกบ้าน โดยใช้แนวคิดการปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยประกอบกับการคำนวณค่าใช้จ่ายในการลงทุน เบื้องต้นในการปรับปรุงแต่ละส่วนของตัวบ้าน ทั้งนี้พบว่าค่าดำเนินการปรับปรุงบ้านในส่วนต่าง ๆ มีค่าใช้จ่ายสูงกว่าความสามารถในการจ่ายของผู้อยู่อาศัย จึงมีการเสนอกระบวนการระดมทุนแบบกองทุน กลุ่มสหกรณ์และการรับบริจาค รวมถึงการสร้างกลไกข้อตกลงระหว่างบ้านเพื่อของบสนับสนุนจากท้องถิ่น มุ่งเน้นให้เกิดความร่วมมือระดับ ชุมชนกับเครือข่ายหน่วยงานรัฐ เอกชน สถาบันการศึกษาให้เป็นโครงข่ายระดับเมือง ด้วยการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ การสร้างหลักสูตรและกิจกรรมเป็นตัวเชื่อมโยงให้เกิดเป็น ย่านนวัตกรรมสร้างสรรค์ 4.0 ในอนาคต

วรุยา สืบเทพ และคณะ³¹ ได้ศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรกิจกรรมสร้างสรรค์และเรื่องเล่าเฉพาะถิ่นโคราชโดยอาศัยการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมชุมชน เพื่อการเชื่อมโยงองค์ความรู้วัฒนธรรมการปั้นด้านเกวียนแบบโบราณสู่การสร้างเยาวชนมัคคุเทศก์ต้นแบบประจำเขตพื้นที่การศึกษาบ้านด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในกลุ่มเยาวชน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมากิจกรรมสร้างสรรค์และเรื่องเล่าเฉพาะถิ่นโคราชโดยอาศัยการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมชุมชน 2) เพื่อจัดการความรู้ด้านการประชาสัมพันธ์ เชื่อมโยงองค์ความรู้วัฒนธรรมการปั้นด้านเกวียนแบบโบราณสู่การสร้างเยาวชนมัคคุเทศก์ต้นแบบประจำเขตพื้นที่การศึกษาบ้านด่านเกวียนจังหวัดนครราชสีมาโดยมีการจัดทำในรูปแบบของคู่มือ สื่อและนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ 3) เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการพูดเทคนิคการนำเสนอองค์ความรู้วัฒนธรรมการปั้นด้านเกวียนแบบโบราณสู่การสร้างเยาวชนมัคคุเทศก์ต้นแบบประจำเขตพื้นที่การศึกษาบ้านด่านเกวียนในกลุ่มเยาวชนในรูปแบบของ “การจัดการความรู้” เปรียบเทียบผลการเรียนรู้จากชุมชนเมืองกับชุมชนด้านเกวียนอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา จะก่อให้เกิดการสร้างอาชีพ และรายได้แบบยั่งยืนในอนาคตการวิจัยนี้ กำหนดพื้นที่การวิจัย จำนวน 1 พื้นที่ คือ อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมากำหนดข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการใช้เครื่องมือ ดังต่อไปนี้ 1) แบบสอบถาม 2) การสัมภาษณ์ 3) แบบประเมินผล และ 4) แบบประเมินผลความพึงพอใจของผู้ใช้หลักสูตรที่กำหนดตามรูปแบบ Focus Group รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ขึ้นเครื่องมือวิจัยได้รับการ

³¹ วรุยา สืบเทพ และคณะ, “หลักสูตรกิจกรรมสร้างสรรค์และเรื่องเล่าเฉพาะถิ่นโคราชโดยอาศัยการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมชุมชน เพื่อการเชื่อมโยงองค์ความรู้วัฒนธรรมการปั้นด้านเกวียนแบบโบราณสู่การสร้างเยาวชนมัคคุเทศก์ต้นแบบประจำเขตพื้นที่การศึกษาบ้านด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา”, *Journal of Modern Learning Development*, ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนมีนาคม 2566, สืบค้นเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/article/view/263529/176667>

ตรวจ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญผลการวิจัย พบว่า เยาวชนได้รับการเพิ่มพูนทักษะและเทคนิคด้านการเล่าเรื่องเฉพาะถิ่นโคราช สามารถนำไปใช้เพื่อการเป็นเยาวชนมัคคุเทศก์ต้นแบบประจำพิพิธภัณฑ์มีชีวิตบ้านด่านเกวียนได้ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 98 เยาวชนสามารถนำเทคนิคการเล่าเรื่องเฉพาะถิ่นบ้านด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา และกิจกรรมสร้างสรรค์ที่บรรจุไว้ในหลักสูตร ต่อยอดเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัวได้ในอนาคต อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 98 เยาวชนได้เพิ่มพูนเทคนิคการเล่าเรื่องเฉพาะถิ่นบ้านด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 94 เครือข่ายเยาวชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยและออกแบบให้เกิดผลสัมฤทธิ์ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 90 เยาวชนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมสร้างสรรค์เรื่องเล่าในพื้นที่บ้านด่านเกวียน ซึ่งได้มีการสอดแทรกวัฒนธรรมอัตลักษณ์บ้านด่านเกวียนไว้ในเรื่องเล่า อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 90

อรรถ อารีรอบ³² ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การสะท้อนความโดดเด่นจากอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชน ในพื้นที่เมืองโบราณอู่ทอง มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการสร้างองค์ความรู้การค้นหาลักษณะสำหรับชุมชน และการสืบค้นอัตลักษณ์ชุมชน 3 มิติ โดยใช้วิธีการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ เริ่มจาก การแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านการสืบค้นอัตลักษณ์ชุมชน การสืบค้นอัตลักษณ์ชุมชน 3 มิติ และการสร้างสโลแกนเพื่อการท่องเที่ยวจากอัตลักษณ์ชุมชน ทำให้เกิดอัตลักษณ์ที่สืบค้นโดยกระบวนการมีส่วนร่วม ของผู้เข้าร่วมการอบรม ได้แก่ “นักสืบทอดอารยะ” สโลแกนเพื่อการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์ชุมชน ได้แก่ “ตามรอยนักสืบ ทอดอารยะ” ผ่านการนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยว 3 เส้นทางได้แก่ เส้นทางที่ 1 สืบชาติพันธุ์อู่ทอง เส้นทางที่ 2 สืบศิลปมรดก เส้นทางที่ 3 สืบวิถีคนอู่ทอง นอกจากนี้ยังได้ผลลัพธ์ในระดับการเปลี่ยนแปลงคือ ผู้เข้าร่วมการอบรมได้รับความรู้ความเข้าใจ เพิ่มเติมเกี่ยวกับความหมายของอัตลักษณ์ที่เกิดจากสภาพสังคมในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง และสามารถสืบค้นอัตลักษณ์ของ ชุมชนเพื่อเป้าหมายในการสื่อสารตัวตนที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยว เกิดการทบทวนข้อมูล ระหว่าง สมาชิกในชุมชน และชุมชนยอมรับในอัตลักษณ์และมีข้อเสนอร่วมในการพัฒนาอัตลักษณ์ที่สอดคล้องกับความเป็นตัวตนของ ชุมชนได้

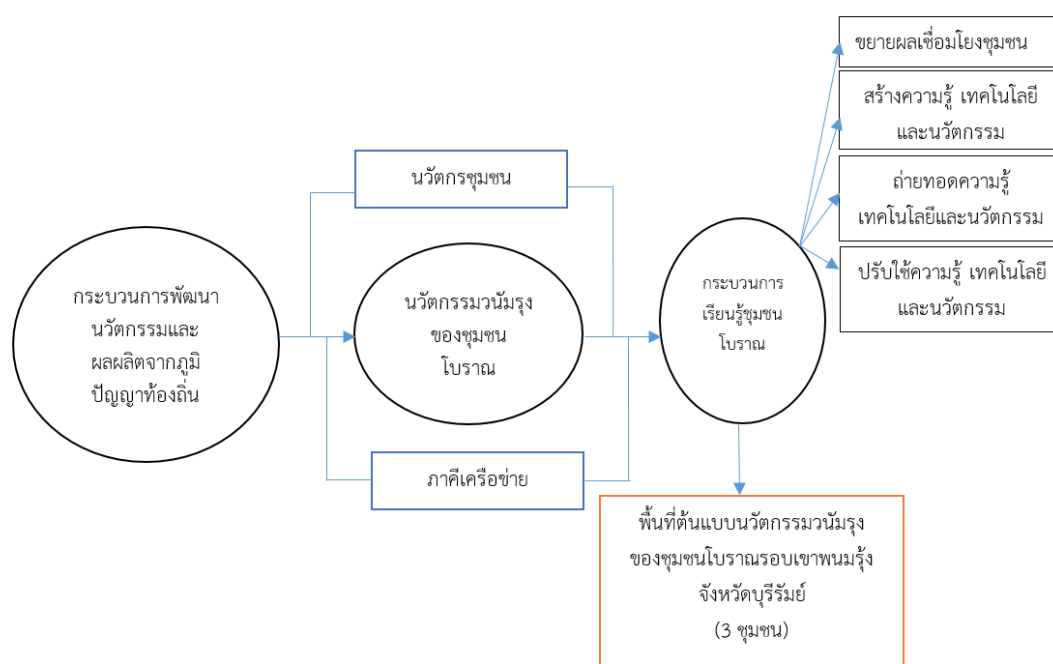
จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นผลการศึกษาที่เชื่อมโยงเกี่ยวกับชุมชนโบราณกับการออกแบบให้เป็นพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนและเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อนำเสนอวัฒนธรรมสร้างสรรค์ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชนเชื่อมโยงสู่การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้วยการออกแบบกิจกรรมที่มีนวัตกรรมสร้างสรรค์เป็นกลไกในการขับเคลื่อนชุมชนให้เป็นชุมชนที่

³² อรรถ อารีรอบ, การสะท้อนความโดดเด่นจากอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชน ในพื้นที่เมืองโบราณอู่ทอง, *Proceedings of the 11th NPRU National Academic Conference*, Nakhon Pathom Rajabhat University, 11 – 12 July 2019.

สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับพื้นที่และเป็นการเปิดพื้นที่ให้เป็นที่รู้จักต่อผู้ที่สนใจต่อไปผ่านกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมเชิงพื้นที่ด้วยช่องทางที่หลากหลาย

2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนัมรุงของชุมชนโบราณอจจริยะรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยที่เน้นการสำรวจนวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณ ออกแบบชุดนวัตกรรมนัมรุงสำหรับสร้างชุมชนโบราณและสร้างพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนัมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีเป้าหมายหลักในการการนำนวัตกรรม องค์ความรู้ เทคโนโลยี การจัดการเข้าไปสร้างความเข้มแข็ง ยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 3 ชุมชน จากพื้นที่ 3 ตำบลที่ตั้งรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ และการสร้างนวัตกรรมที่เป็นแกนนำในการออกแบบนวัตกรรม การนำเสนอนวัตกรรมบนสื่อออนไลน์ การสร้างมูลค่าเพิ่มจากนวัตกรรม การประสานเครือข่ายชุมชนโบราณ และการจัดกระบวนการเรียนรู้ชุมชนโบราณ ดังกรอบการวิจัยต่อไปนี้

ภาพที่ 2.12 กรอบแนวคิดในการวิจัย

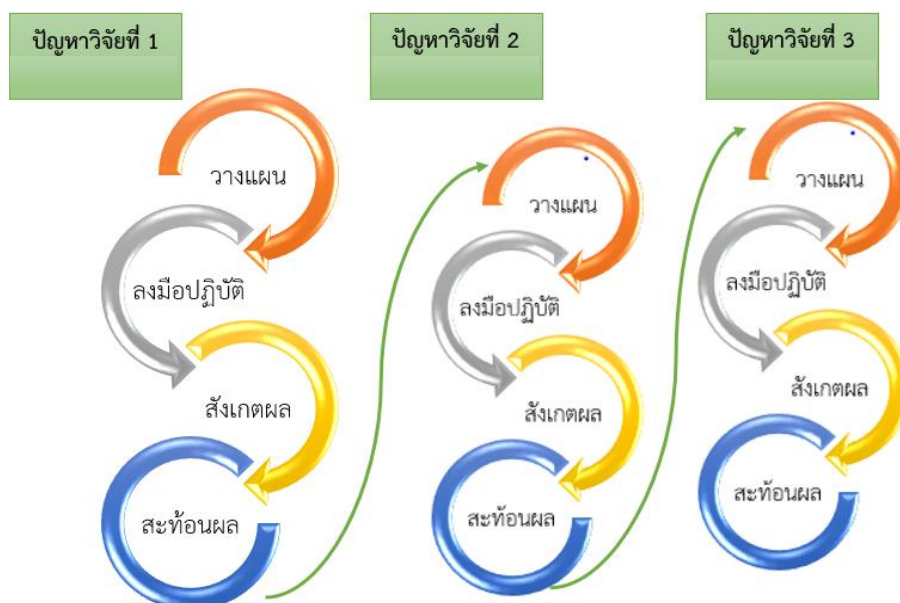
บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษากระบวนการพัฒนานวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อออกแบบชุดนวัตกรรมนํารุ่งเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ และเพื่อพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนํารุ่งของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ มีการออกแบบการวิจัยดังนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามกระบวนการ PAOR ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) ลงมือปฏิบัติ (Act) สังเกต (Observe) และสะท้อนผล (Reflect) แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากระบวนการพัฒนานวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบชุดนวัตกรรมนํารุ่งเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ขั้นตอนที่ 3 สังเกตผลและติดตามผลงานจากขั้นปฏิบัติในการออกแบบชุดนวัตกรรมนํารุ่งสำหรับสร้างชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ และขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผลการสร้างพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนํารุ่งของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ สามารถนำเสนอวงจรวิจัยเชิงปฏิบัติการได้ดังนี้

ภาพที่ 3.1 วงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ PAOR

จากวงจรการวิจัยใช้การศึกษาเชิงสำรวจนวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ แล้วสร้างกระบวนการเรียนรู้และจัดการความรู้ ในการหาความรู้ของพื้นที่ต้นแบบเรียนรู้นวัตกรรม (Learning and innovation platform) จากการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมโดยกลไกการพัฒนาพื้นที่ระดับตำบล เกิดระบบคิดของชาวบ้าน/ประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย และสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน โดยมีกระบวนการสร้างกลไกและภาคีความร่วมมือในพื้นที่เป้าหมายระดับชุมชน และหน่วยงานผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน และจัดให้มีกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้สู่การปฏิบัติจริงโดยการสร้างนวัตกรรมชาวบ้าน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนในการเรียนรู้และปรับใช้นวัตกรรม สามารถนำความรู้ไปใช้ในการเปลี่ยนแปลงและจัดการปัญหาในชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และจะได้ออกแบบความชัดเจนของวิธีการวัดผล และตัวชี้วัดความสำเร็จทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพของการทำงานชุมชนนวัตกรรมต่อไป

แสดงรายละเอียดของขั้นตอนการวิจัยทั้ง 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากระบวนการพัฒนานวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์

ขั้นการวางแผน (Plan: P) เพื่อการศึกษาเชิงสำรวจนวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ในพื้นที่ 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตสำนักงานเทศบาลตำบลพนมรุ้ง จำนวน 2 ชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้มาก จำนวน 1 ชุมชน โดยใช้แบบบันทึกภาคสนามและแบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้นำชุมชนและตัวแทนประชาชนในชุมชน ๆ ละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน ผลลัพธ์ที่ได้คือกระบวนการพัฒนานวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 และเพื่อเชื่อมโยงไปสู่การจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อออกแบบกระบวนการพัฒนานวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบชุดนวัตกรรมนวัตกรรมเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์

ขั้นปฏิบัติ (Act: A) ในการออกแบบชุดนวัตกรรมนวัตกรรมสำหรับสร้างชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ และการสร้างพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนวัตกรรมของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ในพื้นที่ 3 ชุมชน ที่มีความโดดเด่นเกี่ยวกับนวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาภายในชุมชน มีการออกแบบกระบวนการดำเนินงานโดยการพัฒนานวัตกรรม ของชุมชน มีการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนานวัตกรรม มีกลุ่มเป้าหมายจำนวน 12 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจงจาก 3 ชุมชน ๆ ละ 4 คน ผลลัพธ์ที่ได้คือ ชุดนวัตกรรมนวัตกรรมเพื่อสร้างสรรค์ชุมชน

โบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ (ฉบับร่าง) และสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการเรียนรู้และเข้าใจท้องถิ่นโบราณกับการอนุรักษ์คุณค่าที่มีอยู่และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับพื้นที่ในชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 สังเกตผลและติดตามผลงานจากขั้นปฏิบัติในการออกแบบชุดนวัตกรรมนัมรุงสำหรับสร้างชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์

ขั้นสังเกต (Observe: O) เป็นการสังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการติดตามผลงานจากขั้นปฏิบัติในการออกแบบชุดนวัตกรรมนัมรุงสำหรับสร้างชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ และการสร้างพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนัมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ (กิจกรรมต่อเนื่องจากขั้นปฏิบัติ) ผลลัพธ์ที่ได้คือ ชุดนวัตกรรมนัมรุงเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ (ฉบับสมบูรณ์) ซึ่งเป็นการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 และสามารถนำไปใช้ในการสร้างพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนัมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผลการสร้างพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนัมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์

ขั้นสะท้อนผล (Reflect: R) เป็นการสะท้อนผลที่เกิดขึ้นหลังจากการสร้างพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนัมรุงของจำนวน 3 ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ ชุมชนในเขตสำนักงานเทศบาลตำบลพนมรุ้ง สำนักงานเทศบาลตำบลถาวร และองค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้มาก โดยมีการจัดเวทีสะท้อนคิดเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้จากการวิจัยต้นแบบนวัตกรรมนัมรุงของชุมชนโบราณ กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 15 คน ผลลัพธ์ที่ได้คือพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนัมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ให้กับชุมชนต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนานวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ 2) เพื่อออกแบบชุดนวัตกรรมนวัตกรรมเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ 3) เพื่อพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนวัตกรรมของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

4.1 ผลการศึกษาระบบการพัฒนาวัฒนธรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์

4.2 ผลการออกแบบชุดนวัตกรรมนวัตกรรมเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์

4.3 ผลการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนวัตกรรมของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์

4.4 องค์ความรู้จากการวิจัย

แสดงรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

4.1 ผลการศึกษาระบบการพัฒนาวัฒนธรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์

สถิติของกระบวนการพัฒนานวัตกรรมนวัตกรรม (7 Ways of Development Process for Vanumrung Innovation)

1. สำรวจปัญหา
2. ศึกษาความต้องการ
3. ประสานเครือข่าย
4. ลงมือปฏิบัติ
5. ขยายพื้นที่ดำเนินการ
6. ติดตามและประเมินผล
7. สะท้อนคิดผลการปฏิบัติ

สามารถนำเสนอได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4.1 สถิติของกระบวนการพัฒนานวัตกรรมวนัมรุง
(7 Ways of Development Process for Vanumrung Innovation)

4.2 ผลการออกแบบชุดนวัตกรรมวนัมรุงเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์

นวัตกรรมชุดที่ 1 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางสังคมด้วยระบบธนาคารวิวชุมชนวนัมรุง

ความรู้สู่คุณค่าและประโยชน์แก่สมาชิกในชุมชน

ปฏิสัมพันธ์ทางความรู้และเครือข่ายชุมชน เริ่มต้นจากการพัฒนาที่ดินมรดก เพื่อนำไปสู่การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนผ่านวิถีเกษตร และการขับเคลื่อนภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ที่ทำให้ประชาคมในองค์กรได้รับความทุกข์ยากลำบาก จนกระทั่งกลายเป็นความตระหนัก ความไม่มั่นคงทั้งในเรื่องอาชีพ รายได้ จิตใจ และสุขภาพ เกิดขึ้นไปทั่ว เมื่อได้พัฒนาพื้นที่เป็นศูนย์การเรียนรู้เกษตรเชิงวิจัยจึงทำให้เกิดการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเครือข่ายนักวิชาการ ผู้สนใจ และสมาชิกที่มีความสนใจในการเรียนรู้และร่วมพัฒนา ทั้งในส่วนของ การแบ่งปันข้อมูลประสบการณ์ของผู้มีประสบการณ์เป็นการเติมเต็ม และร่วมพัฒนา หรือเป็นการแบ่งปันข้อมูล เพื่อเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งได้ทั้งเพื่อน กัลยาณมิตร ครูอาจารย์ที่เคารพนับถือ ดังที่มีคณาจารย์ นิสิต และเครือข่ายเข้ามาทำกิจกรรมและแลกเปลี่ยนข้อมูลดังปรากฏ ทั้งในส่วนของคณะครุศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะ

พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่เข้ามาปฏิบัติสัมพันธ์ในเชิงบุคคล หรือคณะบุคคล มาเพื่อสอบถาม แลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน จึงทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์เครือข่ายทางวิชาการเกิดขึ้นร่วมกัน

ภาพที่ 4.2 การเชื่อมประสานเชิงสังคมผ่านการเรียนรู้ของผู้สนใจมาศึกษาที่ศูนย์การเรียนรู้

การเกิดปฏิสัมพันธ์เครือข่ายเชิงชุมชน กิจกรรมโครงการธนาคารวัว "ไม่เบียดเบียน" ร่วมกับวัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม ได้ร่วมกันโครงการโคกหนองนาเพื่อเป็นทุน สำหรับการยังชีพ และการดำเนินชีวิต ภายใต้หลักพระพุทธศาสนา ไม่เบียดเบียน เป็นทาน แบ่งปัน ไม่ฆ่า ไม่ขาย ตายฝั่ง นับเป็นกิจกรรมที่เนื่องด้วยธนาคารโคกระบือ เป้าหมายเพื่อไปส่งเสริมสวัสดิการชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้ และขับเคลื่อนภายใต้หลักคิดทางพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดสมาชิกของกลุ่มเข้ามารับรู้ เกิดปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างโครงการ ศูนย์ และกิจกรรมร่วมกับวัดอินทาราม เจ้าของโครงการนอกพื้นที่ แต่ศูนย์ได้กลายเป็นศูนย์กลางและกิจกรรมกลางของการทำกิจกรรมในเชิงความรู้ อาชีพ รายได้ เป็นต้น

ภาพที่ 4.3 กิจกรรมธนาคารวัว ไม่ฆ่าไม่ขาย ตายฝัง ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ร่วมกับชุมชน

การออกแบบชุดนวัตกรรมสร้างคุณค่าทางสังคมด้วยระบบธนาคารวัวชุมชนวนัมรุง

โครงการธนาคารวัว สามารถเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตัวอย่างเช่น เกษตรกรบางรายสามารถขยายพื้นที่การปลูกพืชได้มากขึ้น เนื่องจากมีแรงงานจากโค-กระบือช่วยในการไถพรวนดิน หรือบางรายสามารถเลี้ยงสัตว์เพิ่มขึ้นได้ เนื่องจากมีปุ๋ยหมักจากมูลสัตว์มาใช้ในการบำรุงดิน โครงการธนาคารวัว จึงเป็นโครงการที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการช่วยเหลือเกษตรกรไทยให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพันธุกรรมของประเทศอีกด้วย

โครงการธนาคารวัวมีความสำคัญ เนื่องจากช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร โค-กระบือเป็นแรงงานสำคัญในการเกษตร ช่วยในการไถพรวนดิน ขนย้ายผลผลิต ทำให้เกษตรกรมีผลผลิตที่มากขึ้นและมีคุณภาพดีขึ้นช่วยลดต้นทุนการผลิตเพราะ การใช้แรงงานของโค-กระบือช่วยลดต้นทุนในการผลิตทางการเกษตร เช่น ค่าน้ำมัน ค่าจ้างแรงงาน ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ช่วยอนุรักษ์พันธุ์โค-กระบือไทยเพราะโครงการนี้ช่วยอนุรักษ์พันธุ์โค-กระบือไทยดั้งเดิมให้คงอยู่ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ช่วยให้พึ่งพาตนเองได้ เพราะการมีโค-กระบือทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ไม่ต้องพึ่งพาเครื่องจักรกลทางการเกษตรมากนัก และช่วยส่งเสริมการเกษตรแบบยั่งยืน เพราะการเลี้ยงโค-กระบือช่วยให้เกษตรกรมีปุ๋ยหมักจากมูลสัตว์ ซึ่งเป็นปุ๋ยอินทรีย์ที่ช่วยปรับปรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ ทำให้การเกษตรเป็นไปอย่างยั่งยืน

กระบวนการออกแบบชุดนวัตกรรมสร้างคุณค่าทางสังคมด้วยระบบธนาคารวัวชุมชนวนัมรุง ปรากฏดังนี้

ขั้นที่ 1 ถ่ายทอดความรู้สู่เยาวชนและผู้สนใจ

เศรษฐศาสตร์จิตอาสา
จากหลวงพี่สู่ ชุมชนวนัมรุง

ขอเชิญร่วมฟังบรรยายพิเศษ
ผ่านระบบ Zoom

**“ศาสตร์พระราชาสู่โลกอนาคตโมเดลสานต่อ
โครงการธนาคารวัวชุมชนวนัมรุง”**

โครงการเศรษฐศาสตร์จิตอาสาบริการวิชาการสู่ชุมชน เรียนรู้โลก อนาคต โมเดล
ณ ศูนย์การเรียนรู้เกษตรเชิงวิจัยโลกอนาคตฯ พิ+โมเดล จังหวัดบุรีรัมย์
วันที่ ๑๔ - ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๔

โครงการธนาคารวัว
โลก อนาคต โมเดล นวัตกรรม
ธนาคารวัวหลวงพี่แดง นันท์โย
สนับสนุนโดยศูนย์การเรียนรู้เกษตรเชิงวิจัยโลกอนาคตฯ
บุรีรัมย์ วนัมรุง

พระเมธีวชิรประหาร, ผศ.ดร.
วิทยากรบรรยาศพิเศษ

ภาพที่ 4.4 การขับเคลื่อน ถ่ายทอดความรู้สู่เยาวชนและผู้สนใจ (ภาพคณະนันท์วิจัย)

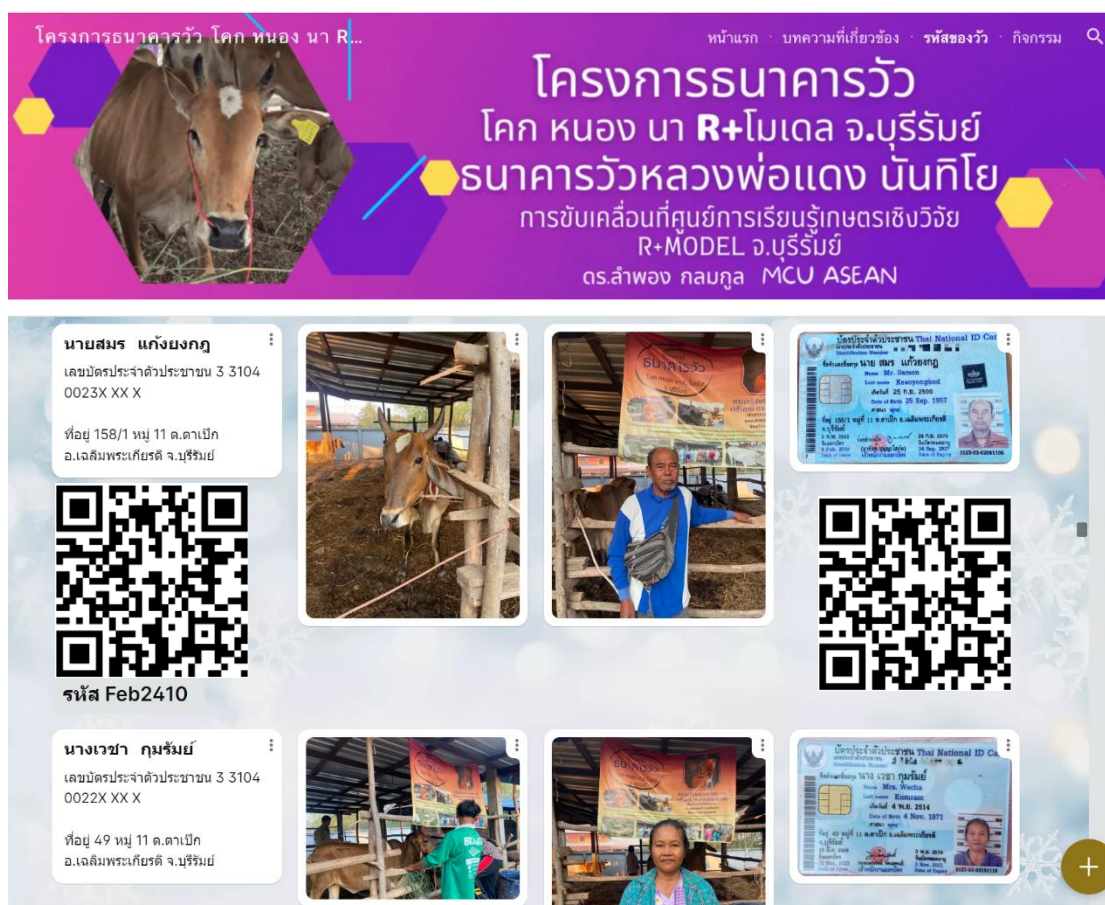
ขั้นที่ 2 ศึกษาจากพื้นที่จริงของสมาชิกธนาคารวัวชุมชนนัมรุง

ภาพที่ 4.5 ขั้นที่ 3 การกำกับ ติดตาม ดูแล และติดป้ายสัญลักษณ์สำหรับสมาชิกธนาคารวัวชุมชนนัมรุง

ภาพที่ 4.6 ขั้นที่ 4 สร้างระบบการดูแลธนาคารวัวชุมชนนัมรุง

ภาพที่ 4.7 กระบวนการขับเคลื่อนผ่านในระบบออนไลน์ของธนาคารวัว

Link: <https://padlet.com/researchmcu/r-np6g4792j1gvpryo>

สามารถเข้าถึงได้ผ่านช่องทาง QR-Code

นวัตกรรมชุดที่ 2 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมตามแบบวิถีผ้าไทยลายผ้าขาวม้า

วิถีผ้าไทยลายผ้าขาวม้าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าของคนไทย มีประวัติความเป็นมายาวนาน และมีความหลากหลายทั้งในด้านรูปแบบ ลวดลาย และการใช้งาน ผ้าขาวม้าไม่เพียงแต่เป็นสิ่งที่ใช้ในการชีวิตประจำวัน แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นไทยและภูมิปัญญาของคนไทย ผ้าขาวม้าไม่เพียงแต่เป็นสิ่งที่ใช้ในการชีวิตประจำวัน แต่ยังมี ความหมายและสัญลักษณ์ที่ลึกซึ้ง เช่น เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นไทย เพราะผ้าขาวม้าเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นไทยและอัตลักษณ์ของคนไทย เป็นสัญลักษณ์ของความเรียบง่ายเพราะผ้าขาวม้าเป็นตัวแทนของความเรียบง่าย สบาย และใกล้ชิดธรรมชาติ และเป็นสัญลักษณ์ของภูมิปัญญาชาวบ้านเพราะผ้าขาวม้าสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาและความสามารถในการสร้างสรรค์ของคนไทย

การออกแบบชุดนวัตกรรมนัมรุ่งสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมตามแบบวิถีผ้าไทยลาย
ผ้าขาวม้า มีขั้นตอนการออกแบบดังนี้

ขั้นที่ 1 สำรวจชุมชนต้นแบบนวัตกรรมทางวัฒนธรรมวิถีผ้าไทยลายผ้าขาวม้า

ภาพที่ 4.8 ขั้นที่ 1 สำรวจชุมชนต้นแบบนวัตกรรมทางวัฒนธรรมวิถีผ้าไทยลายผ้าขาวม้า

ขั้นที่ 2 การออกแบบการใช้ประโยชน์ผ้าไทยลายผ้าขาวม้า

รูปแบบที่ 1 ใช้สำหรับตกแต่งสถานที่ในงานพิธีการหรือกิจกรรมต่างๆ

ภาพที่ 4.9 ขั้นที่ 2 การออกแบบการใช้ประโยชน์ผ้าไทยลายผ้าขาวม้า ในรูปแบบที่ 1 ใช้สำหรับตกแต่งสถานที่ในงานพิธีการหรือกิจกรรมต่างๆ (ภาพคณະนักรวิชัย)

รูปแบบที่ 2 ใช้ในการจัดตกแต่งแหล่งเรียนรู้สร้างสรรค์

ภาพที่ 4.10 ชั้นที่ 2 การออกแบบการใช้ประโยชน์ผ้าไทยลายผ้าขาวม้า ในรูปแบบที่ 2 ใช้ในการจัดตกแต่งแหล่งเรียนรู้สร้างสรรค์ (ภาพคณະนักรวิชัย)

รูปแบบที่ 3 ใช้ในการแต่งกาย

ภาพที่ 4.11 รูปแบบที่ 2 ใช้ในการจัดตกแต่งแหล่งเรียนรู้สร้างสรรค์ (ภาพคณະนักรวิชัย)

รูปแบบที่ 4 ไข่มอบเป็นของที่ระลึกในโอกาสสำคัญ

ภาพที่ 4.12 รูปแบบที่ 4 ไข่มอบเป็นของที่ระลึกในโอกาสสำคัญ (ภาพคณະนักรวิชัย)

ขั้นที่ 3 การถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนและสถานศึกษาเพื่อออกแบบวิธีการใช้ประโยชน์

ภาพที่ 4.13 ขั้นที่ 3 การถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนและสถานศึกษาเพื่อออกแบบวิธีการใช้ประโยชน์ (ภาพคณະนักรวิชัย)

ขั้นที่ 4 การนำเสนอผลผลิตสู่ชุมชน

ภาพที่ 4.14 ขั้นที่ 4 การนำเสนอผลผลิตสู่ชุมชน (ภาพคณະนักรวิชัย)

นวัตกรรมชุดที่ 3 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วยผลผลิตจากพันธุ์กล้วยพื้นถิ่น และข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์จากถั่วเขียว

การพัฒนาผลิตภัณฑ์และพหุศาสตร์ศึกษา การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์ ก็นับว่าเป็นกระบวนการหนึ่งที่ถูกขับเคลื่อนด้วยศูนย์การเรียนรู้เกษตรเชิงวิจัย โคก หนอง นา R+โมเดล โดยการผลิอาหารมีการบริโภค ผลิตภัณฑ์ ทั้งไข่ เนื้อปลา ผัก พืช ผลไม้ เป็นต้น แต่ทั้งหมดเป็นการผลิตเพื่อการบริโภคในแบบเดิม แนวคิดในเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในแบบถนอมอาหารอย่างง่ายจึงเกิดขึ้น ศูนย์การเรียนรู้ผ่านโครงการวิจัย คือ ผลิตภัณฑ์จากกล้วยพื้นถิ่น เป็นกล้วยฉาบที่ทดลอง ทำบรรจุภัณฑ์ และมีรสชาติที่น่ารับประทาน จึงนับว่าเป็น พัฒนาการนับแต่การเริ่มต้น นัยหนึ่งเป็นต้นแบบในการทำให้ผลิตภัณฑ์มีทั้งมูลค่าและคุณค่าอีกนัยหนึ่งผลิตภัณฑ์จะได้ถูกส่งเสริมให้เกิดการกระจายตัวเป็นประหนึ่งสินค้า ดังนั้น กล้วย จึงถูกส่งต่อไปเป็นอาหาร ผลิตภัณฑ์ แม้ในเบื้องต้นอาจยังไม่มีมูลค่าเสียทีเดียว แต่ก็ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจนขึ้นและนำมาแปรรูปเป็นแบบอย่างให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ได้

ภาพที่ 4.15 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ กล้วยฉาบ ข้าวสารหอมมะลิ ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงสินค้าและการกระจายสินค้าให้กับสมาชิกในชุมชนอื่น ๆ กล้วยบุรีรัมย์สู่ มจร อยุธยา (ภาพคุณชนกวิชัย)

เส้นทางของนวัตกรรมสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วยผลผลิตจากพันธุ์กล้วยพื้นถิ่นและข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์จากถิ่นภูเขาไฟ

กล้วยฉาบเป็นมากกว่าแค่ขนม มันยังสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมการกินและวิถีชีวิตของคนไทย โดยเฉพาะในชนบทที่กล้วยเป็นผลไม้ที่หาได้ง่ายและมีการนำมาแปรรูปเป็นอาหารหลากหลายชนิด กล้วยฉาบจึงเป็นของว่างที่อยู่คู่กับคนไทยมาอย่างยาวนาน กล้วยฉาบนอกจากรสชาติที่อร่อยแล้ว กล้วยฉาบยังมีประโยชน์ต่อสุขภาพอีกด้วย เนื่องจากกล้วยอุดมไปด้วยโพแทสเซียม วิตามินซี และใยอาหาร ซึ่งช่วยในเรื่องของการบำรุงสุขภาพร่างกาย เช่น ช่วยให้ระบบย่อยอาหารทำงานได้ดีขึ้น ใยอาหารในกล้วยช่วยในการขับถ่าย บำรุงสายตา: วิตามินเอในกล้วยช่วยบำรุงสายตา เพิ่มพลังงาน: คาร์โบไฮเดรตในกล้วยให้พลังงานแก่ร่างกาย และบำรุงผิวพรรณ: โพแทสเซียมในกล้วยช่วยให้ผิวพรรณเปล่งปลั่ง กล้วยฉาบ นับเป็นหนึ่งในขนมไทยยอดนิยมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ด้วยรสชาติหวานมัน หอมกรุ่นของกล้วยที่เข้ากันอย่างลงตัวกับความกรอบนอกนุ่มใน ทำให้กล้วยฉาบเป็นที่ชื่นชอบของคนทุกเพศทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นการทานเล่น หรือเป็นของฝากก็ได้รับความนิยมอย่างมาก

กล้วยไข่เบา นับเป็นหนึ่งในสายพันธุ์กล้วยที่ได้รับความนิยมอย่างสูง ด้วยรูปลักษณะที่น่ารักคล้ายไข่ไก่ และรสชาติที่หวานมัน หอมละมุน ความพิเศษของกล้วยไข่เบา จะมีรสชาติหวานมัน หอมละมุน รสชาติหวานมันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของกล้วยไข่เบา ทำให้รู้สึกสดชื่นและอร่อยได้ทุกคำ มีเนื้อละเอียด นุ่มลิ้น เพราะเนื้อของกล้วยไข่เบามีความละเอียด นุ่มลิ้น ไม่แข็งกระด้าง ทำให้รับประทานง่าย และมีขนาดพอดีคำ เพราะขนาดของกล้วยไข่เบาที่เล็กกำลังดี ทำให้สะดวกในการรับประทาน และเหมาะสำหรับเป็นของว่าง หรือใช้ประกอบอาหารได้หลากหลายเมนู กล้วยไข่เบาเป็นผลไม้ที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง และมีรสชาติอร่อย ทำให้เป็นที่นิยมของผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นนำมารับประทานสด ๆ หรือแปรรูปเป็นเมนูต่างๆ นอกจากนี้ การปลูกกล้วยไข่เบาเองยังเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานและได้ผลผลิตที่สดใหม่ อีกทั้งยังช่วยให้เรามีพืชผักสวนครัวไว้บริโภคเองภายในครัวเรือนอีกด้วย

กระบวนการออกแบบชุดนวัตกรรมนวัตกรรมสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วยผลผลิตจากพันธุ์กล้วยพื้นถิ่น ปรากฏดังนี้

ขั้นที่ 1 สำรวจชุมชนพื้นที่ต้นแบบการสร้างผลผลิตจากพันธุ์กล้วยพื้นถิ่น

ขั้นที่ 2 ออกแบบบรรจุภัณฑ์ กล้วยฉาบ R-โมเดล เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตจากกล้วย

ภาพที่ 4.17 ขั้นที่ 2 ออกแบบบรรจุภัณฑ์ กล้วยฉาบ R-โมเดล เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตจากกล้วย (ภาพคณະนักรวิชัย)

ขั้นที่ 3 บรรจุกล้วยฉาบลงในบรรจุภัณฑ์

ภาพที่ 4.18 ขั้นที่ 3 บรรจุกล้วยฉาบลงในบรรจุภัณฑ์ (ภาพคณະนักรวิชัย)

จากภาพ 4.16-4.18 สื่อถึงกระบวนการออกแบบชุดนวัตกรรมสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจ ด้วยผลผลิตจากพันธุ์กล้วยพื้นถิ่น การออกแบบชุดนวัตกรรมเพื่อสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจจากพันธุ์กล้วยพื้นถิ่นประกอบด้วยขั้นตอนที่เป็นระเบียบและมีกลยุทธ์เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์กล้วยพื้นถิ่น โดยเน้นที่การสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูงและการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ผลผลิตที่สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดและเพิ่มมูลค่าให้กับชุมชน ต่อไปนี้คือการอธิบายความสำคัญและรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการ:

ขั้นที่ 1: สำรวจชุมชนพื้นที่ต้นแบบการสร้างผลผลิตจากพันธุ์กล้วยพื้นถิ่น

1.1 การสำรวจและการเก็บข้อมูลพื้นฐาน การสำรวจชุมชนพื้นที่ต้นแบบเป็นขั้นตอนแรกในการออกแบบชุดนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ โดยจะมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพันธุ์กล้วยพื้นถิ่นที่มีอยู่ในพื้นที่ การสำรวจจะรวมถึงการศึกษาคุณสมบัติของพันธุ์กล้วยแต่ละชนิด เช่น รสชาติ ขนาด สี และความทนทานต่อสภาพแวดล้อม รวมถึงการศึกษาวิธีการปลูกและการจัดการที่มีอยู่ในพื้นที่

1.2 การวิเคราะห์ทรัพยากรและความต้องการของชุมชน การสำรวจนี้จะช่วยในการวิเคราะห์ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนและความต้องการของตลาด โดยพิจารณาจากศักยภาพของพันธุ์กล้วยพื้นถิ่น การศึกษาตลาดจะช่วยในการเข้าใจแนวโน้มความต้องการของผู้บริโภคและการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากกล้วยพื้นถิ่น

1.3 การพัฒนาความสัมพันธ์กับชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสำรวจและการพัฒนาผลิตภัณฑ์จะช่วยให้สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนและสร้างความร่วมมือที่ดีในการดำเนินการ

ขั้นที่ 2: ออกแบบบรรจุภัณฑ์กล้วยฉาบ R-โมเดล เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตจากกล้วย

2.1 การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของตลาด การออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับกล้วยฉาบต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายประการ เช่น ความสะดวกในการใช้งาน ความสวยงาม และการรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การออกแบบควรสะท้อนถึงคุณค่าของกล้วยพื้นถิ่นและสร้างความน่าสนใจให้กับผู้บริโภค

2.2 การเลือกวัสดุบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม วัสดุบรรจุภัณฑ์ควรมีคุณสมบัติในการป้องกันความชื้น แสง และอากาศ เพื่อรักษาคุณภาพของกล้วยฉาบให้อยู่ในสภาพดี วัสดุที่เลือกใช้ควรเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสามารถรีไซเคิลได้ การออกแบบที่ดีควรรวมถึงการเลือกวัสดุที่ทนทานและสามารถปกป้องผลิตภัณฑ์จากการเสียหาย

2.3 การออกแบบกราฟิกและข้อมูลบนบรรจุภัณฑ์ การออกแบบกราฟิกและข้อมูลบนบรรจุภัณฑ์มีความสำคัญในการสื่อสารคุณค่าของผลิตภัณฑ์กับผู้บริโภค ข้อมูลที่ควรมีบนบรรจุภัณฑ์รวมถึง

ชื่อผลิตภัณฑ์ ส่วนประกอบ ข้อมูลทางโภชนาการ และคำแนะนำในการเก็บรักษา การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามและมีเอกลักษณ์เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค

ขั้นที่ 3: บรรจุกล้วยฉาบลงในบรรจุภัณฑ์

3.1 การเตรียมการบรรจุภัณฑ์ ก่อนการบรรจุจะต้องตรวจสอบความสะอาดของบรรจุภัณฑ์และเตรียมวัสดุบรรจุภัณฑ์ให้พร้อม การเตรียมการบรรจุที่ดีจะช่วยให้กระบวนการบรรจุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงในการเกิดข้อผิดพลาด

3.2 การบรรจุกล้วยฉาบ การบรรจุกล้วยฉาบลงในบรรจุภัณฑ์ต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังเพื่อรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การบรรจุจะต้องเป็นไปตามมาตรฐานและการควบคุมคุณภาพที่กำหนด การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการบรรจุสามารถช่วยในการรักษาคุณภาพของกล้วยฉาบและป้องกันการเสียหาย

3.3 การตรวจสอบคุณภาพหลังการบรรจุ หลังจากการบรรจุข้าวสารเสร็จสิ้น การตรวจสอบคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้แน่ใจว่าบรรจุภัณฑ์อยู่ในสภาพที่ดีและกล้วยฉาบอยู่ในสภาพที่สามารถขายได้ การตรวจสอบควรรวมถึงการทดสอบการปิดผนึกของบรรจุภัณฑ์และการตรวจสอบว่าไม่มีการรั่วไหลหรือความเสียหาย

การออกแบบชุดนวัตกรรมเพื่อสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจจากพันธุ์กล้วยพื้นถิ่นเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมตั้งแต่การสำรวจพื้นที่และการวิเคราะห์ตลาดไปจนถึงการออกแบบบรรจุภัณฑ์และการบรรจุผลิตภัณฑ์ การดำเนินการตามขั้นตอนเหล่านี้จะช่วยให้เพิ่มมูลค่าของกล้วยพื้นถิ่นและตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสามารถสร้างความร่วมมือที่ดีกับชุมชนและเสริมสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจให้กับพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

ขั้นที่ 4 รูปแบบการนำเสนอผลผลิต
รูปแบบที่ 1 แบ่งปันสู่ชุมชน

ภาพที่ 4.19 ขั้นที่ 4 รูปแบบการนำเสนอผลผลิต รูปแบบที่ 1 แบ่งปันสู่ชุมชน (ภาพคณนักรวิจัย)

รูปแบบที่ 2 จำหน่ายสำหรับผู้สนใจ

ภาพที่ 4.20 ขั้นที่ 4 รูปแบบการนำเสนอผลผลิต รูปแบบที่ 2 จำหน่ายสำหรับผู้สนใจ (ภาพคณนักรวิจัย)

รูปแบบที่ 3 มอบเป็นของที่ระลึกในงานสำคัญ

ภาพที่ 4.21 รูปแบบที่ 3 มอบเป็นของที่ระลึกในงานสำคัญ (ภาพขณะนักวิจัย)

รูปแบบที่ 4 เป็นผลผลิตสำหรับแบ่งปันในการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ

ภาพที่ 4.22 รูปแบบที่ 4 เป็นผลผลิตสำหรับแบ่งปันในการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (ภาพขณะนักวิจัย)

จากแผนภาพที่ 4.19-4.22 อธิบายได้ดังนี้ โดยในขั้นที่ 4 นำเสนอผลผลิต รูปแบบที่ 1: แบ่งปันสู่ชุมชนนำเสนอผลผลิตให้กับสมาชิกในชุมชนเพื่อการแลกเปลี่ยนหรือสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

รูปแบบที่ 2: จำหน่ายสำหรับผู้สนใจ นำเสนอผลผลิตเพื่อขายให้กับผู้ที่มีความสนใจและต้องการใช้
รูปแบบที่ 3: มอบเป็นของที่ระลึกในงานสำคัญ ใช้ผลผลิตเป็นของขวัญหรือของที่ระลึกในโอกาสพิเศษ
หรือในงานสำคัญรูปแบบที่ 4: เป็นผลผลิตสำหรับแบ่งปันในการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ใช้ผลผลิตใน
การจัดกิจกรรมที่มีการปฏิบัติการหรือการฝึกอบรม เพื่อประโยชน์หรือการศึกษา การเลือกใช้รูปแบบ
เหล่านี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของผลผลิตและเป้าหมายในการนำเสนอ แต่ละรูปแบบมีวัตถุประสงค์และวิธีการ
นำเสนอที่แตกต่างกัน ซึ่งช่วยให้การใช้ผลผลิตเกิดประโยชน์สูงสุดและตอบสนองความต้องการของ
กลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม

นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วยผลผลิตจากข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์จากถิ่นภูเขาไฟ

การสร้างนวัตกรรมที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วยการใช้ผลผลิตจากข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์
จากถิ่นภูเขาไฟสามารถเป็นกลยุทธ์ที่มีศักยภาพสูงในการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและกระตุ้น
เศรษฐกิจในพื้นที่ที่ผลิตข้าวพันธุ์นี้ การดำเนินการสร้างนวัตกรรมในกรณีนี้สามารถอิงตาม
กระบวนการพัฒนานวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางดังนี้

ขั้นที่ 1 เรียนรู้แนวทางการสร้างมูลค่าของผลผลิตด้วยการทำบรรจุภัณฑ์สุญญากาศและถุงบรรจุภัณฑ์

ภาพที่ 4.23 ขั้นที่ 1 เรียนรู้แนวทางการสร้างมูลค่าของผลผลิตด้วยการทำบรรจุภัณฑ์สุญญากาศ
และถุงบรรจุภัณฑ์ (ภาพคณะนักวิจัย)

ขั้นที่ 2 ออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์จากถิ่นภูเขาไฟ

ภาพที่ 4.24 ขั้นที่ 2 ออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์จากถิ่นภูเขาไฟ (ภาพคณະนักรวิชัย)

ขั้นที่ 3 บรรจุข้าวสารลงบรรจุภัณฑ์สุญญากาศและถุงบรรจุภัณฑ์

ภาพที่ 4.25 ขั้นที่ 2 ออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์จากถิ่นภูเขาไฟ (ภาพคณະนักรวิชัย)

จากภาพที่ 4.23-4.25 ขั้นตอนในการสร้างและออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์จากถั่วเขียว จะสรุปขั้นตอนให้ชัดเจนขึ้น:

1. เรียนรู้แนวทางการสร้างมูลค่าของผลผลิต เริ่มต้นด้วยการศึกษาและทำความเข้าใจวิธีการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะการใช้เทคนิคการทำบรรจุภัณฑ์สุญญากาศและถุงบรรจุภัณฑ์ ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการรักษาคุณภาพของข้าวสารและเพิ่มความน่าสนใจให้กับผลิตภัณฑ์

2. ออกแบบบรรจุภัณฑ์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์จากถั่วเขียวนั้น ต้องคำนึงถึงทั้งความสวยงามและการใช้งานที่มีประสิทธิภาพ ภาพที่ 4.24 แสดงให้เห็นถึงการออกแบบบรรจุภัณฑ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับคณะนักวิจัย

3. บรรจุข้าวสารลงในบรรจุภัณฑ์ ขั้นตอนสุดท้ายคือการบรรจุข้าวสารลงในบรรจุภัณฑ์สุญญากาศและถุงบรรจุภัณฑ์ตามที่ได้ออกแบบไว้เพื่อให้มั่นใจในคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์

ขั้นที่ 4 ถ่ายทอดการบรรจุข้าวสารลงบรรจุภัณฑ์สุญญากาศและถุงบรรจุภัณฑ์

ภาพที่ 4.26 ชั้นที่ 4 ถ่ายทอดการบรรจุข้าวสารลงบรรจุภัณฑ์สุญญากาศและถุงบรรจุภัณฑ์ (ภาพ
คณะนักวิจัย)

ในการพัฒนามูลค่าของผลิตภัณฑ์ข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์จากภูเขาไฟ ผ่านกระบวนการ
บรรจุภัณฑ์และการถ่ายทอดความรู้ใช่ไหม? โดยในแต่ละขั้นตอนมีการถ่ายภาพเพื่อบันทึกการทำงาน
ซึ่งรายละเอียดสรุปได้ดังนี้:

ชั้นที่ 1: เรียนรู้แนวทางการสร้างมูลค่าของผลผลิตผ่านการทำบรรจุภัณฑ์สุญญากาศและ
ถุงบรรจุภัณฑ์

ชั้นที่ 2: ออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์

ชั้นที่ 3 บรรจุข้าวสารลงในบรรจุภัณฑ์สุญญากาศและถุงบรรจุภัณฑ์

ชั้นที่ 4 ถ่ายทอดความรู้ในการบรรจุข้าวสารลงในบรรจุภัณฑ์สุญญากาศและถุงบรรจุภัณฑ์

การจัดทำบรรจุภัณฑ์และการถ่ายทอดความรู้เป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มมูลค่าให้กับ
ผลิตภัณฑ์และเสริมสร้างทักษะให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้อง หากคุณมีคำถามเพิ่มเติมหรือต้องการความ
ช่วยเหลือเกี่ยวกับรายละเอียดอื่นๆ ก็ยินดีที่จะช่วยครับ!

ขั้นที่ 5 นำผลผลิตสู่ชุมชน

รูปแบบที่ 1 บริจาคข้าวสารปันสุขภายใต้โครงการครุศาสตร์จิตอาสา

โครงการครุศาสตร์จิตอาสา
SHARING สู่ ชุมชนเราช่วยกัน

ขอเชิญร่วมทำบุญเป็นเจ้าภาพ
บริจาคข้าวสารปันสุข
ฤกษ์ 50 บาท

3 - 7
เมษายน
2567

สถานที่: วัดสว่างอารมณ์ อ.บางเลน จ.นครปฐม

ภาพที่ 4.27 ขั้นที่ 5 นำผลผลิตสู่ชุมชน รูปแบบที่ 1 บริจาคข้าวสารปันสุขภายใต้โครงการครุศาสตร์จิตอาสา

รูปแบบที่ 2 บริจาคข้าวสารเนื่องในพิธีอวมงคล

ภาพที่ 4.28 ชั้นที่ 5 นำผลผลิตสู่ชุมชน รูปแบบที่ 2 บริจาคข้าวสารเนื่องในพิธีอวมงคล (ภาพคณะนักวิจัย)

นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วยผลผลิตจากข้าวสารหอมมะลินทรีย์จากถั่วงา

จากภาพ 4.27-4.8 อธิบายได้เป็น การสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วยผลผลิตจากข้าวสารหอมมะลินทรีย์จากถั่วงาเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตที่มีคุณภาพและเป็นเอกลักษณ์ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการบรรจุภัณฑ์เป็นหนึ่งในกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยเสริมสร้างมูลค่าของข้าวสารนี้ นอกจากนี้ยังมีขั้นตอนในการนำผลผลิตไปสู่ชุมชนที่มีความสำคัญเพื่อให้เกิดผลกระทบที่ดีทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ต่อไปนี้จะขยายความในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการนี้

ขั้นที่ 1: เรียนรู้แนวทางการสร้างมูลค่าของผลผลิตด้วยการทำบรรจุภัณฑ์สุญญากาศและถุงบรรจุภัณฑ์

1.1 ความสำคัญของการบรรจุภัณฑ์ การบรรจุภัณฑ์เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการสร้างมูลค่าให้กับผลผลิต ข้าวสารหอมมะลินทรีย์จากถั่วงามีคุณภาพสูงและเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะพิเศษ การใช้บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมจะช่วยรักษาคุณภาพของข้าวสารและทำให้สามารถเก็บรักษาได้นานขึ้น การบรรจุภัณฑ์สุญญากาศและถุงบรรจุภัณฑ์มีบทบาทสำคัญในการป้องกันการเสื่อมสภาพของข้าวสาร การทำบรรจุภัณฑ์สุญญากาศช่วยลดการสัมผัสกับอากาศ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการทำให้ข้าวสารไม่สูญเสียคุณค่าและรสชาติ

1.2 การเรียนรู้เทคนิคการบรรจุภัณฑ์สุญญากาศ การบรรจุภัณฑ์สุญญากาศเป็นกระบวนการที่ใช้เทคโนโลยีในการดูดอากาศออกจากบรรจุภัณฑ์ เพื่อป้องกันการเกิดการออกซิเดชันและการเจริญเติบโตของเชื้อแบคทีเรีย วิธีนี้ช่วยยืดอายุการเก็บรักษาและรักษาคุณภาพของข้าวสาร

ให้อยู่ในสภาพดี การเรียนรู้แนวทางการทำบรรจุภัณฑ์สุญญากาศจะรวมถึงการศึกษาวิธีการเลือกเครื่องจักรที่เหมาะสม การตั้งค่าพารามิเตอร์การทำงาน และการจัดการกับวัสดุบรรจุภัณฑ์

1.3 การเรียนรู้การใช้ถุงบรรจุภัณฑ์ ถุงบรรจุภัณฑ์มีบทบาทในการรักษาความสดใหม่และคุณภาพของข้าวสาร การเลือกใช้วัสดุถุงที่เหมาะสม เช่น ถุงพลาสติกที่มีความทนทานและป้องกันการซึมผ่านของความชื้น เป็นสิ่งสำคัญ การเรียนรู้วิธีการเลือกถุงบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมและการบรรจุข้าวสารลงในถุงจะช่วยให้กระบวนการบรรจุภัณฑ์มีประสิทธิภาพและสามารถรักษาคุณภาพของข้าวสารได้ดีที่สุด

ขั้นที่ 2: ออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์จากถิ่นภูเขาไฟ

2.1 การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สะท้อนคุณค่าและเอกลักษณ์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์ควรสะท้อนถึงคุณค่าและเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ การใช้สี รูปแบบ และสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับถิ่นภูเขาไฟสามารถช่วยให้บรรจุภัณฑ์มีความโดดเด่นและสร้างความสนใจให้กับผู้บริโภค การออกแบบควรคำนึงถึงการสร้างความน่าสนใจและการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับคุณสมบัติของข้าวสาร เช่น การเป็นข้าวสารอินทรีย์และแหล่งที่มาจากถิ่นภูเขาไฟ

2.2 การเลือกวัสดุบรรจุภัณฑ์ วัสดุบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ควรมีคุณสมบัติในการป้องกันความชื้น แสง และอากาศ การเลือกวัสดุที่มีความทนทานและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น พลาสติกที่สามารถรีไซเคิลได้ หรือวัสดุที่ย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ จะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับบรรจุภัณฑ์และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่ใส่ใจในเรื่องของสิ่งแวดล้อม

2.3 การออกแบบรูปลักษณ์และการจัดวางข้อมูล การออกแบบรูปลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์ควรคำนึงถึงความสะดวกในการใช้งานและการจัดวางข้อมูลที่ชัดเจน ข้อมูลที่ควรมีบนบรรจุภัณฑ์ได้แก่ ชื่อผลิตภัณฑ์ ส่วนประกอบ ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งที่มาของข้าวสาร และคำแนะนำในการเก็บรักษา การออกแบบควรให้ข้อมูลทั้งหมดอยู่ในที่ที่สามารถอ่านได้ง่ายและเข้าใจได้โดยไม่ต้องยาก

ขั้นที่ 3: บรรจุข้าวสารลงบรรจุภัณฑ์สุญญากาศและถุงบรรจุภัณฑ์

3.1 กระบวนการบรรจุข้าวสาร การบรรจุข้าวสารลงในบรรจุภัณฑ์สุญญากาศและถุงบรรจุภัณฑ์ต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังเพื่อรักษาคุณภาพของข้าวสารให้ดีที่สุด การตรวจสอบความสะอาดของพื้นที่บรรจุภัณฑ์ การเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสม และการตรวจสอบคุณภาพของบรรจุภัณฑ์ล้วนมีความสำคัญในการดำเนินการบรรจุ

3.2 การตรวจสอบคุณภาพ หลังจากการบรรจุข้าวสารเสร็จสิ้น ควรมีการตรวจสอบคุณภาพเพื่อให้แน่ใจว่าบรรจุภัณฑ์ไม่มีการรั่วไหล และข้าวสารอยู่ในสภาพที่ดี การตรวจสอบควรรวมถึงการทดสอบความแข็งแรงของบรรจุภัณฑ์และการตรวจสอบว่าข้าวสารได้รับการบรรจุอย่างถูกต้องและมีความสะอาด

3.3 การบรรจุข้าวสารสุญญากาศ การบรรจุข้าวสารสุญญากาศเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการรักษาคุณภาพของข้าวสาร โดยการใช้เครื่องจักรที่มีความสามารถในการดูดอากาศออกจากบรรจุภัณฑ์และปิดผนึกอย่างมิดชิด เพื่อป้องกันการเสื่อมสภาพของข้าวสารจากการสัมผัสกับอากาศและความชื้น

ขั้นที่ 4: ถ่ายทอดการบรรจุข้าวสารลงบรรจุภัณฑ์สุญญากาศและถุงบรรจุภัณฑ์

4.1 การฝึกอบรมและถ่ายทอดความรู้ การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการบรรจุข้าวสารให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้การดำเนินการบรรจุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกอบรมควรรวมถึงการสอนเทคนิคการบรรจุ การใช้เครื่องมือ และการตรวจสอบคุณภาพ การฝึกอบรมที่ดีจะช่วยให้บุคลากรมีความเข้าใจในกระบวนการบรรจุและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง

4.2 การพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการ การตรวจสอบและปรับปรุงกระบวนการบรรจุเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาคุณภาพของข้าวสาร การรับข้อเสนอแนะจากบุคลากรและการทำการทดลองในกระบวนการบรรจุสามารถช่วยให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

4.3 การจัดการปัญหา การจัดการปัญหาและการแก้ไขข้อผิดพลาดในการบรรจุเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นและการดำเนินการแก้ไขอย่างรวดเร็วจะช่วยลดการเกิดข้อผิดพลาดและเพิ่มความมั่นใจในกระบวนการบรรจุ

ขั้นที่ 5: นำผลผลิตสู่ชุมชน

5.1 รูปแบบที่ 1: บริจาคข้าวสารปันสุขภายใต้โครงการศุภครุศาสตร์จิตอาสา

การบริจาคข้าวสารภายใต้โครงการศุภครุศาสตร์จิตอาสาเป็นวิธีที่ดีในการนำผลผลิตสู่ชุมชน โดยการให้ข้าวสารแก่ผู้ที่ต้องการในชุมชนเป็นการสร้างความสุขและความพึงพอใจในสังคม การดำเนินการนี้สามารถช่วยเสริมสร้างความรู้สึกร่วมมือและการดูแลซึ่งกันและกันในชุมชน

5.2 รูปแบบที่ 2: บริจาคข้าวสารเนื่องในพิธีอวมงคล

การบริจาคข้าวสารในพิธีอวมงคลเป็นการใช้ผลผลิตในการสร้างความทรงจำที่ดีและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในโอกาสพิเศษ เช่น งานเลี้ยงฉลอง การประชุมใหญ่ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการฉลองความสำเร็จ การทำเช่นนี้สามารถช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผู้บริจาคและสร้างความประทับใจให้กับผู้รับ

การสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วยผลผลิตจากข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์จากถิ่นภูเขาไฟเป็นกระบวนการที่ต้องการการวางแผนและการดำเนินการที่ดีตั้งแต่ขั้นตอนการเรียนรู้แนวทางการสร้างมูลค่า การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การบรรจุผลผลิต การถ่ายทอดความรู้ไปยังบุคลากร และการนำผลผลิตไปสู่ชุมชน การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการบรรจุภัณฑ์ เช่น การบรรจุสุญญากาศและถุง

บรรจุกัญท์ จะช่วยเพิ่มมูลค่าและรักษาคุณภาพของข้าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำผลผลิตไปสู่ชุมชนผ่านการบริจาคยังช่วยสร้างผลกระทบที่ดีทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม

การดำเนินการตามขั้นตอนเหล่านี้จะช่วยให้ข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์จากถิ่นภูเขาไฟได้รับการพัฒนาและนำเสนอในรูปแบบที่มีมูลค่าและเป็นที่ต้องการของตลาด ทำให้เกิดผลกระทบเชิงบวกทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน

4.3 ผลการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนํมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์

ผลการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนํมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ได้พัฒนาขึ้นเป็น 2 ระบบคือ ระบบบนแพลตฟอร์มออนไลน์และบนพื้นที่จริงในชุมชน โดยที่นวัตกรรมชุดที่ 1 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางสังคมด้วยระบบธนาคารวิวชุมชนนํมรุง ได้พัฒนาเป็นพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนํมรุงทั้งบนแพลตฟอร์มออนไลน์ และพื้นที่ในเขตตำบลตาเป็ก อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ นวัตกรรมชุดที่ 2 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมตามแบบวิถีผ้าไทยลายผ้าขาวม้า ได้พัฒนาเป็นพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนํมรุง ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านโคกเมือง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ และและนวัตกรรมชุดที่ 3 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วยผลผลิตจากพันธุ์กล้วยพื้นถิ่นและข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์จากถิ่นภูเขาไฟ ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านดอนไม้ไฟ ตำบลตาเป็ก อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ รายละเอียดมีดังนี้

นวัตกรรมชุดที่ 1 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางสังคมด้วยระบบธนาคารวิวชุมชนนํมรุง มีพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนํมรุงทั้งบนแพลตฟอร์มออนไลน์และพื้นที่ในเขตตำบลตาเป็ก อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

นวัตกรรมชุดที่ 2 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมตามแบบวิถีผ้าไทยลายผ้าขาวม้า มีพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนํมรุง ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านโคกเมือง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

นวัตกรรมชุดที่ 3 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วยผลผลิตจากพันธุ์กล้วยพื้นถิ่นและข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์จากถิ่นภูเขาไฟ ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านดอนไม้ไฟ ตำบลตาเป็ก อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ 4.29 พื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนัมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์

จากภาพ 4.29 อธิบายได้ว่าพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนัมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์เป็นการศึกษาหรือพัฒนาพื้นที่ที่มีความสำคัญทั้งในด้านประวัติศาสตร์และนวัตกรรม เพื่อเป็นต้นแบบสำหรับการพัฒนาชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ทั้งในเชิง (1) ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ อันประกอบด้วย เขาพนมรุ้ง เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นที่ตั้งของปราสาทพนมรุ้งที่มีอายุกว่า 1,000 ปี และถือเป็นหนึ่งในแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญในประเทศไทย ชุมชนโบราณชุมชนรอบเขาพนมรุ้งมีความเป็นมาที่ยาวนาน มีหลักฐานทางโบราณคดีที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่หลากหลาย จากฐานข้อมูลเหล่านี้นำไปสู่การสร้าง (2) นวัตกรรมและการพัฒนาเป็นนวัตกรรมนัมรุง เป็นแนวทางการพัฒนาที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นและความรู้ดั้งเดิมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งอาจรวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่าง

ยั่งยืน การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ เพื่อส่งเสริมการสร้าง ความแข็งแกร่งของชุมชน มีการพัฒนาหรือฟื้นฟูความรู้และทักษะท้องถิ่นเพื่อ เสริมสร้างเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน อาจรวมถึงการฝึกอบรมทักษะใหม่ ๆ การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ ท้องถิ่น และการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ และผลิตผลที่เรียกว่าผลิตภัณฑ์การขับเคลื่อนดังปรากฏ เป็น (3) การจัดการและการรักษา การจัดการทรัพยากร มีกลยุทธ์ในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน รวมถึงการดูแลรักษาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของ ชุมชน ผ่านธนาคารวิว การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากพืชที่ปลูกได้ อาทิ กล้วยฉาบ และผลิตภัณฑ์จากผ้า ดังนั้น การพัฒนาพื้นที่นี้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการตัดสินใจและการ ดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้แน่ใจว่าผลลัพธ์จะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย การเสริมความในพื้นที่ต้นแบบนี้ จึงมุ่งเน้นที่การรวมเอาประสบการณ์และองค์ความรู้ที่มีอยู่มาปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง และยั่งยืน โดยใช้คุณค่าทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เป็นฐานในการพัฒนา

4.4 องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนัมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์” ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนานวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นใน ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งเป็น 7 ขั้นตอน เรียกว่า “สถิติวิถิของกระบวนการพัฒนา นวัตกรรมนัมรุง” ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 สำรวจปัญหา ขั้นที่ 2 ศึกษาความต้องการ ขั้นที่ 3 ประสาน เครือข่าย ขั้นที่ 4 ลงมือปฏิบัติ ขั้นที่ 5 ขยายพื้นที่ดำเนินการ ขั้นที่ 6 ติดตามและประเมินผล และขั้นที่ 7 สะท้อนคิดผลการปฏิบัติ และได้ออกแบบชุดนวัตกรรมนัมรุงเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนม รุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย 3 ชุดนวัตกรรม ประกอบด้วย นวัตกรรมชุดที่ 1 นวัตกรรมสร้างคุณค่า ทางสังคมด้วยระบบธนาคารวิวชุมชนนัมรุง นวัตกรรมชุดที่ 2 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมตาม แบบวิถีผ้าไทยลายผ้าขาวม้า และนวัตกรรมชุดที่ 3 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วยผลผลิตจาก พันธ์กล้วยพื้นถิ่นและข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์จากถิ่นภูเขาไฟ รวมทั้งได้มีการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบ นวัตกรรมนัมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ โดยแบ่งเป็น 2 ระบบคือ ระบบบน แพลตฟอร์มออนไลน์และระบบบนพื้นที่จริงในชุมชน โดยที่นวัตกรรมชุดที่ 1 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทาง สังคมด้วยระบบธนาคารวิวชุมชนนัมรุง ได้พัฒนาเป็นพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนัมรุงทั้งบนแพลตฟอร์ม ออนไลน์ และพื้นที่ในเขตตำบลตาเป็ก อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ นวัตกรรมชุดที่ 2 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมตามแบบวิถีผ้าไทยลายผ้าขาวม้า ได้พัฒนาเป็นพื้นที่ต้นแบบ นวัตกรรมนัมรุง ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านโคกเมือง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ และและนวัตกรรมชุดที่ 3 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วยผลผลิตจากพันธ์กล้วยพื้นถิ่นและข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์จาก ถิ่นภูเขาไฟ ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านดอนไม้ไฟ ตำบลตาเป็ก อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ จากข้อ ค้นพบนี้สามารถสรุปเป็นโมเดลองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 4.30 องค์ความรู้จากการวิจัย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนานวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ 2) เพื่อออกแบบชุดนวัตกรรมนํมรุงเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ 3) เพื่อพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนํมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามกระบวนการ PAOR ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) ลงมือปฏิบัติ (Act) สังเกต (Observe) และสะท้อนผล (Reflect) แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากระบวนการพัฒนานวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบชุดนวัตกรรมนํมรุงเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ขั้นตอนที่ 3 สังเกตผลและติดตามผลงานจากขั้นปฏิบัติในการออกแบบชุดนวัตกรรมนํมรุงสำหรับสร้างชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ และขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผลการสร้างพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนํมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ผลศึกษากระบวนการพัฒนานวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งเป็น 7 ขั้น เรียกว่า “สถิติวิถีของกระบวนการพัฒนานวัตกรรมนํมรุง” ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 สำรวจปัญหา ขั้นที่ 2 ศึกษาความต้องการ ขั้นที่ 3 ประสานเครือข่าย ขั้นที่ 4 ลงมือปฏิบัติ ขั้นที่ 5 ขยายพื้นที่ดำเนินการ ขั้นที่ 6 ติดตามและประเมินผล และขั้นที่ 7 สะท้อนคิดผลการปฏิบัติ

5.1.2 ชุดนวัตกรรมนํมรุงเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ที่ออกแบบ ประกอบด้วย 3 ชุดนวัตกรรม ประกอบด้วย นวัตกรรมชุดที่ 1 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางสังคมด้วยระบบธนาคารวัวชุมชนนํมรุง นวัตกรรมชุดที่ 2 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมตามแบบวิถีผ้าไทยลายผ้าขาม้า และนวัตกรรมชุดที่ 3 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วยผลผลิตจากพันธุ์กล้วยพื้นถิ่นและข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์จากถิ่นภูเขาไฟ

5.1.3 ผลการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนํมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ได้พัฒนาขึ้นเป็น 2 ระบบคือ ระบบบนแพลตฟอร์มออนไลน์และระบบบนพื้นที่จริงในชุมชน โดยที่นวัตกรรมชุดที่ 1 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางสังคมด้วยระบบธนาคารวัวชุมชนนํมรุง ได้

พัฒนาเป็นพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมวนัมรุงทั้งบนแพลตฟอร์มออนไลน์ และพื้นที่ในเขตตำบลตาเป็ก อำเภอลำลูกเกด จังหวัดบุรีรัมย์ นวัตกรรมชุดที่ 2 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมตามแบบวิถีผ้าไทยลายผ้าขาม้า ได้พัฒนาเป็นพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมวนัมรุง ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านโคกเมือง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ และและนวัตกรรมชุดที่ 3 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วยผลผลิตจากพันธุ์กล้วยพื้นถิ่นและข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์จากถิ่นภูเขาไฟ ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านดอนไม้ไฟ ตำบลตาเป็ก อำเภอลำลูกเกด จังหวัดบุรีรัมย์

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 จากผลศึกษากระบวนการพัฒนานวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถแบ่งเป็น 7 ขั้นตอน เรียกว่า “สัตตวิธีของกระบวนการพัฒนานวัตกรรมวนัมรุง” ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 สำรวจปัญหา ขั้นที่ 2 ศึกษาความต้องการ ขั้นที่ 3 ประสานเครือข่าย ขั้นที่ 4 ลงมือปฏิบัติ ขั้นที่ 5 ขยายพื้นที่ดำเนินการ ขั้นที่ 6 ติดตามและประเมินผล และขั้นที่ 7 สะท้อนคิดผลการปฏิบัติ ซึ่งเป็นกระบวนการในการพัฒนานวัตกรรมที่ได้ถอดบทเรียนมาจากการศึกษาเชิงพื้นที่เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนานวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ ปรียานุช จุมพรม ในเรื่อง พัฒนาการของชุมชนโบราณบริเวณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์³³ ที่สะท้อนผลการศึกษาข้อมูลชุมชนอันจะเป็นกลไกร่วมในการพัฒนา และนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นพื้นที่เฉพาะเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าในชุมชนได้ รวมทั้งในงานของ Phichet Thangto and others³⁴ ในงานศึกษาเรื่อง Movement Of King's Philosophy Following Public Policy Towards Kok Nong Na And Sufficiency Agricultural Learning For Community Self-Reliance.Educational ที่ยืนยันเกี่ยวกับแนวคิดในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและพื้นที่วิจัยในเขตพื้นที่พนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ รวมทั้งกลไกอื่น ๆ ตามที่ปรากฏเป็นผลงานวิจัยโดยมีความสอดคล้องในกลไกเชิงปฏิบัติที่เกิดขึ้น

5.2.2 จากผลการออกแบบชุดนวัตกรรมวนัมรุงเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ที่ออกแบบ ประกอบด้วย 3 ชุดนวัตกรรม ประกอบด้วย นวัตกรรมชุดที่ 1 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางสังคมด้วยระบบธนาคารวิวชุมชนวนัมรุง นวัตกรรมชุดที่ 2 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทาง

³³ ปรียานุช จุมพรม. พัฒนาการของชุมชนโบราณบริเวณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์.วารสารดำรงวิชาการ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.ปีที่ 5 ฉบับที่ 2: กรกฎาคม - ธันวาคม 2549. หน้า 115-132.

³⁴ Phichet Thangto and others. Movement Of King's Philosophy Following Public Policy Towards Kok Nong Na And Sufficiency Agricultural Learning For Community Self-Reliance.Educational Administration: Theory and Practice, 30(5), (2024) ,13828–13837. <https://doi.org/10.53555/kuey.v30i5.6057>

วัฒนธรรมตามแบบวิถีผ้าไทยลายผ้าขาวม้า และนวัตกรรมชุดที่ 3 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจ ด้วยผลผลิตจากพันธุ์กล้วยพื้นถิ่นและข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์จากถิ่นภูเขาไฟ ซึ่งเป็นการสำรวจผลผลิตในชุมชนแล้วนำมาต่อยอดการพัฒนานวัตกรรมหรือพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับ Phrakhruwirunsutakhun (Udomsak Uttamsakko), Lampong Klomkul, Phramaha Woot Suvuddhiko (Boonsaner), Phrakhrusophonsarophat (Apiwat Thitasāro), Development Of A Prototype Area On Sufficiency Agricultural Land Management Using King's Philosophy Towards Learning Process Of Kok Nong Na R-Model: Multi-Case Study³⁵ กล้วยสุดา เพ็ญไชยา แนวทางการพัฒนาชุมชนและที่อยู่อาศัยในเมืองเก่าเชียงใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดย่าน นวัตกรรมสร้างสรรค์ภายใต้แผนพัฒนาเมืองอัจฉริยะ : กรณีศึกษาชุมชนลุ่มช้าง³⁶ ชยุต อินทร์พรหม (2565) เศรษฐกิจพอเพียงกับเกษตรทฤษฎีใหม่ประยุกต์ทำนา 1 ไร่ ได้ 1 แสน³⁷ ที่นำชุดความรู้ไปสู่การขับเคลื่อนชุมชนเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนมีผลเชิงปฏิบัติในเชิงของการพัฒนาอาชีพ รายได้ และคุณภาพชีวิตให้เกิดขึ้น

5.2.3 จากผลการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมวนัมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้พัฒนาขึ้นเป็น 2 ระบบคือ ระบบบนแพลตฟอร์มออนไลน์และระบบบนพื้นที่จริงในชุมชน โดยที่นวัตกรรมชุดที่ 1 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางสังคมด้วยระบบธนาคารวัวชุมชนวนัมรุง ได้พัฒนาเป็นพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมวนัมรุงทั้งบนแพลตฟอร์มออนไลน์ และพื้นที่ในเขตตำบลตาเป็ก อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ นวัตกรรมชุดที่ 2 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมตามแบบวิถีผ้าไทยลายผ้าขาวม้า ได้พัฒนาเป็นพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมวนัมรุง ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านโคกเมือง อำเภอบัวชุม จังหวัดบุรีรัมย์ และและนวัตกรรมชุดที่ 3 นวัตกรรมสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วย

³⁵ Phrakhruwirunsutakhun (Udomsak Uttamsakko), Lampong Klomkul, Phramaha Woot Suvuddhiko (Boonsaner), Phrakhrusophonsarophat (Apiwat Thitasāro), Development Of A Prototype Area On Sufficiency Agricultural Land Management Using King's Philosophy Towards Learning Process Of Kok Nong Na R-Model: Multi-Case Study , Educational Administration: Theory and Practice: Vol. 30 No. 5 (2024)

³⁶ กล้วยสุดา เพ็ญไชยา. (2564). แนวทางการพัฒนาชุมชนและที่อยู่อาศัยในเมืองเก่าเชียงใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดย่าน นวัตกรรมสร้างสรรค์ภายใต้แผนพัฒนาเมืองอัจฉริยะ : กรณีศึกษาชุมชนลุ่มช้าง, **วิทยานิพนธ์ปริญญาเคหศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2565, จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsd/article/view/148800>

³⁷ ชยุต อินทร์พรหม. (2565). เศรษฐกิจพอเพียงกับเกษตรทฤษฎีใหม่ประยุกต์ทำนา 1 ไร่ ได้ 1 แสน. **วารสารพัฒนาสังคม**. ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 (ตุลาคม 2018), หน้า 1–15. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2565, จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsd/article/view/148800>

ผลผลิตจากพันธุ์กล้วยพื้นถิ่นและข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์จากถั่วเขียวฝักดำ ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านดอนไม้ไฟ ตำบลตาเป็ก อำเภอลำลูกเกด จังหวัดบุรีรัมย์ ดังจะเห็นได้ว่าจะมีทั้งระบบบนแพลตฟอร์มออนไลน์และระบบบนพื้นที่จริงในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ Lampong Klomkul, Aroonrat Wilairattanakun, Thongdee Sritragarn,³⁸ ในงานการศึกษาเรื่อง A Prototype Model Development of Learning Process on Sufficiency Agricultural Community: A Case Study of Agricultural Area Management in Phanom Rung Subdistrict Municipality Buriram Province ที่สะท้อนผลการศึกษาความเป็นต้นแบบของพื้นที่การศึกษาในพื้นที่พนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ และในงานการศึกษาของ Porntip Wannawiro, Phra Patrachaiyakorn Khantiyutto (Udsuay), Lampong Klomkul, Phrakhrusophonsarophat (Apiwat Thitasāro) ในงานการศึกษาเรื่อง Development Of Buddhist Learning Process Based On King's Philosophy Towards Sufficiency Agricultural Learning For Community Self-Reliance³⁹ และในงานของ มาริษา ศรีชะแก้ว และคณะ (2563) ศาสตร์พระราชา: เกษตรทฤษฎีใหม่ในรูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล”⁴⁰ โดยงานที่ทั้งหมดสะท้อนถึงการเชื่อมโยงระหว่างชุมชน กับคุณค่าของชุมชนในการพัฒนาตัวเอง พัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมให้เกิดความเชี่ยวชาญในการดำเนินชีวิต ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในองค์กรรวมทั้งเรียกว่าบูรณาการ โดยมีเป้าหมายเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต

³⁸ Lampong Klomkul, Aroonrat Wilairattanakun, Thongdee Sritragarn, A Prototype Model Development of Learning Process on Sufficiency Agricultural Community: A Case Study of Agricultural Area Management in Phanom Rung Subdistrict Municipality Buriram Province , Educational Administration: Theory and Practice: Vol. 30 No. 5 (2024)

³⁹ Porntip Wannawiro, Phra Patrachaiyakorn Khantiyutto (Udsuay), Lampong Klomkul, Phrakhrusophonsarophat (Apiwat Thitasāro), Development Of Buddhist Learning Process Based On King's Philosophy Towards Sufficiency Agricultural Learning For Community Self-Reliance , Educational Administration: Theory and Practice: Vol. 30 No. 5 (2024)

⁴⁰ มาริษา ศรีชะแก้วและคณะ. (2563). ศาสตร์พระราชา: เกษตรทฤษฎีใหม่ในรูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล”. วารสารสหวิทยาการจัดการ. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2, (กรกฎาคม - ธันวาคม 2563), หน้า 31-40. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2565, จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/journal-fms-thaijo/article/view/249256/168185>

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้กระบวนการพัฒนานวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณซึ่งแบ่งเป็น 7 ชั้น ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นกลไกในการพัฒนานวัตกรรมอื่นๆ ที่ปรากฏในท้องถิ่นเช่น นวัตกรรมเส้นทางการท่องเที่ยววิถีพุทธ วิถีประวัติศาสตร์ นวัตกรรมอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น

2. จากผลการวิจัยทำให้ได้ชุดนวัตกรรมนวัตกรรมเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 3 ชุดนวัตกรรม ที่มีกลไกการพัฒนาในชุมชนโดยมีการจัดระบบและออกแบบเป็นพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมทั้งบนแพลตฟอร์มออนไลน์และบนพื้นที่จริงในชุมชน ทำให้ผู้ที่สนใจสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้สะดวกตามความพร้อมของการเข้าถึงพื้นที่นวัตกรรม

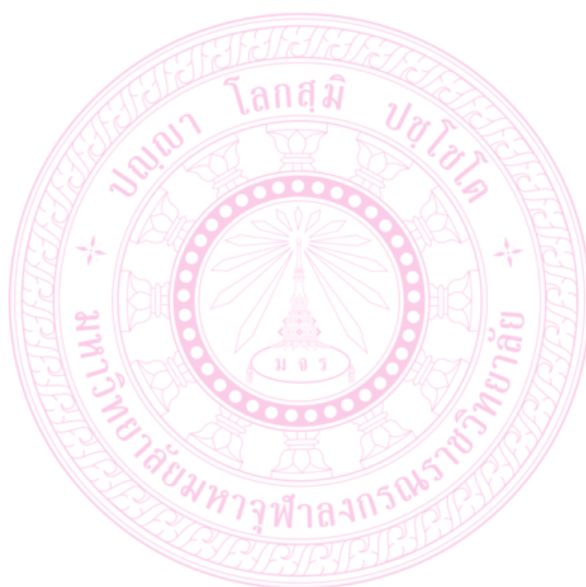
3. ประชาชนในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และภาคีร่วมเครือข่ายของศูนย์การเรียนรู้โคกหนอง นา กลุ่มธนาคารวัว และประชาชนร่วมกิจกรรมที่เกิดจากฐานความรู้ นำความรู้เหล่านี้มาพัฒนาผลได้เชิงประจักษ์และรูปแบบมาใช้ในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ได้ผลเชิงประจักษ์ขยายผลการดำเนินการไปสู่ชุมชนในภาพใหญ่ ครอบคลุมการศึกษาเพื่อพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนวัตกรรมของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ต่อไป

4. ให้ส่วนงานขับเคลื่อนเชิงปฏิบัติในพื้นที่ อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล หรือสำนักงานเขตเทศบาล นำผลการศึกษาไปใช้ในการขับเคลื่อนพื้นที่วิจัยให้เป็นเกิดผลในเชิงปฏิบัติในส่วนของการส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมชุมชนในภาพกว้างขึ้น โดยการนำทำ พาทำ ส่งเสริมให้ดำเนินการและสนับสนุนงบประมาณในการทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

5. หน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัด เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด นำผลการวิจัยไปขับเคลื่อนโดยยึดโยงอยู่กับหน่วยงานภาครัฐ เช่น เกษตรอำเภอ พัฒนาชุมชน นำผลการวิจัยไปขับเคลื่อนเชิงณรงค์ให้ประชาชนได้มีอาชีพ มีรายได้ ผ่านการลงมือปฏิบัติในนามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทั้งในส่วนกลุ่มธนาคารวัวเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต อาชีพและรายได้ การสร้างผลิตภัณฑ์จากสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนทั้งผ้าและพืชที่สามารถปลูกและนำมาแปรรูปได้

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการศึกษาเชิงพื้นที่ด้วยการถอดบทเรียน พร้อมสร้างเครือข่ายเชิงปฏิบัติการ ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการออกแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้ข้อค้นพบเชิงประจักษ์และออกแบบกิจกรรมเป็นลำดับไป
2. จากข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ในการออกแบบการวิจัยแบบผสมวิธีและโดยการพัฒนาเป็นการวิจัยทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบทั้งเชิงลึกและข้อค้นพบที่กว้างขวางครอบคลุมการศึกษาเพื่อพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนัมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ต่อไป

บรรณานุกรม

- กัญชดา เพ็ญไชยา. (2564). แนวทางการพัฒนาชุมชนและที่อยู่อาศัยในเมืองเก่าเชียงใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดย่าน นวัตกรรมสร้างสรรค์ภายใต้แผนพัฒนาเมืองอัจฉริยะ : กรณีศึกษาชุมชนล้าช้าง, **วิทยานิพนธ์ปริญญาเคหศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชยุต อินทร์พรหม. (2565). เศรษฐกิจพอเพียงกับเกษตรทฤษฎีใหม่ประยุกต์ทำนา 1 ไร่ ได้ 1 แสน. **วารสารพัฒนาสังคม**. ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 (ตุลาคม 2018), หน้า 1-15. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2565, จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsd/article/view/148800>
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส และคณะ. (2565). แนวคิดโคกหนองนาโมเดลเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. **วารสารศิลปการจัดการ**. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2565), หน้า 419-434. สืบค้น 15 สิงหาคม 2565, จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jam/article/view/254107>
- นภารัตน์ อยู่ประเสริฐ, ไพฑูรย์ มนต์พานทอง. (2563). ศักยภาพการจัดการการสื่อความหมายในอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา** ปีที่ 28 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2563, 141-167. สืบค้น 15 สิงหาคม 2565, จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournal/article/view/209797/164324>
- ปริญญ ชุมพรม. (2549). พัฒนาการของชุมชนโบราณบริเวณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์. **วารสารดำรงวิชาการ**. 5 (2), กรกฎาคม-ธันวาคม, 115-132. สืบค้น 15 สิงหาคม 2565, จาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/damrong/article/view/20995/18198>
- พุทธชาติ ลิ้มศิริเรืองไร. (2017). การพัฒนาป้ายและแผ่นพับประชาสัมพันธ์ ด้วยการแปลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวที่ปราสาทพนมรุ้งและปราสาทเมืองต่ำ จังหวัดบุรีรัมย์. **วารสารการแปลและการล่าม**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (2017): มกราคม-มิถุนายน, 1-15. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JTTT/article/view/240970>
- พระมหา ก้องไพร สาคโร (เกตุสาคร) และพระครูสุธีศัมมภิระญาณ. (2563). การบูรณาการพุทธธรรมในการพัฒนาก้าวหน้าของเกษตรทฤษฎีใหม่. **Journal of Modern Learning Development**. ปีที่ 5 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2563), หน้า 185-195. สืบค้น 15 สิงหาคม 2565 จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/article/view/243034>
- พระมหา วีระศักดิ์ อภินนทเวที (แสงพงษ์). (2562). การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา. **วารสารมหาจุฬานาครทรรณ**. ปีที่ 6 ฉบับที่ 8 (ตุลาคม 2562), หน้า 3773-

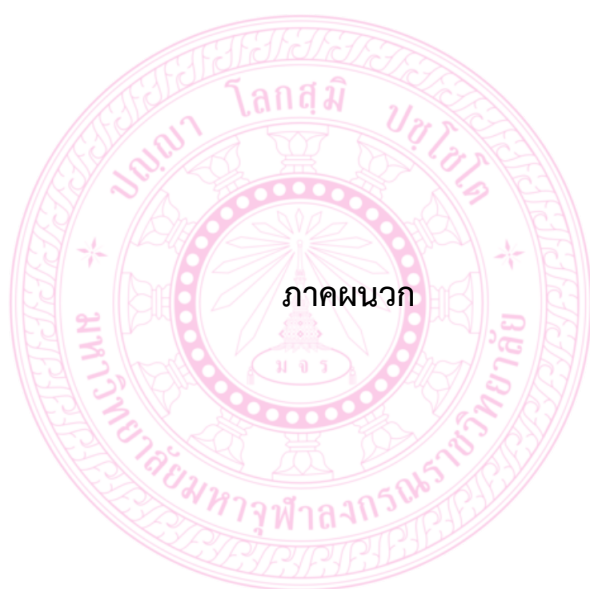
3787. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2565, จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/192315/153363>
- มาริษา ศรีชะแก้วและคณะ. (2563). ศาสตร์พระราชา: เกษตรทฤษฎีใหม่ในรูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล”. **วารสารสหวิทยาการจัดการ**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2, (กรกฎาคม - ธันวาคม 2563), หน้า 31-40. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2565, จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/journalfms-thaijo/article/view/249256/168185>
- รุจิกาญจน์ สานนท์ นิติพัฒน์ กิตติรักษกุล. (2564). การประยุกต์ใช้โคกหนองนาโมเดลสำหรับการจัดการเกษตรในเมืองเพื่อความยั่งยืน. **วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2564), หน้า 137-150. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2565, จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/hsrnj/article/view/251893/170150>
- วุธยา สืบเทพ และคณะ. (2566). “หลักสูตรกิจกรรมสร้างสรรค์และเรื่องเล่าเฉพาะถิ่นโคราชโดยอาศัยการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมชุมชน เพื่อการเชื่อมโยงองค์ความรู้วัฒนธรรมการบ้านด้านเกวียนแบบโบราณ สู่อการสร้างเยาวชนมีคฤศก์ต้นแบบประจำเขตพื้นที่การศึกษาบ้านด้านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา”, **Journal of Modern Learning Development**, ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนมีนาคม 2566, สืบค้นเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/article/view/263529/176667>
- สุรียา คลังฤทธิ์ และคณะ. (2561). แชนพอม: ภูมิปัญญาเขมรโบราณมิติความสัมพันธ์ ระหว่างคน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสิ่งแวดล้อม กรณีชุมชนรอบเขาพนมรุ้ง. **วารสารวิจัยสังคม**. ปีที่ 41 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561), หน้า 177-194. สืบค้น 15 สิงหาคม 2565, จาก <https://bit.ly/3KJrAO5>
- อรรถ อารีรอบ. (2563). การสะท้อนความโดดเด่นจากอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่เมืองโบราณอุทอง. **Proceedings of the 11th NPRU National Academic Conference**, Nakhon Pathom Rajabhat University, 11 – 12 July 2019.
- อัมภาวค์ ร่อโรสง และคณะ. (2559). การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ลวดลายเฉพาะถิ่นงานทอเสื่อกกกลุ่มพนมรุ้งเสื่อกก และหัตถกรรม อำเภอนครชัยศรี จังหวัดบุรีรัมย์. **วารสารวิชาการ AJNU ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2559), หน้า 159-169. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2565, จาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/ajnu/article/view/73266/58981>

Lampong Klomkul, Aroonrat Wilairattanakun, Thongdee Sritragarn, A Prototype Model Development of Learning Process on Sufficiency Agricultural Community: A Case Study of Agricultural Area Management in Phanom Rung Subdistrict Municipality Buriram Province , Educational Administration: Theory and Practice: Vol. 30 No. 5 (2024): 14710-14719.

Phichet Thangto and others. Movement Of King's Philosophy Following Public Policy Towards Kok Nong Na And Sufficiency Agricultural Learning For Community Self-Reliance. **Educational Administration: Theory and Practice**, 30(5), (2024) ,13828–13837. <https://doi.org/10.53555/kuey.v30i5.6057>

Phrakhruwirunsutakhun (Udomsak Uttamsakko), Lampong Klomkul, Phramaha Woot Suvuddhiko (Boonsaner), Phrakhrusophonsarophat (Apiwat Thitasāro), Development Of A Prototype Area On Sufficiency Agricultural Land Management Using King's Philosophy Towards Learning Process Of Kok Nong Na R-Model: Multi-Case Study , Educational Administration: Theory and Practice: Vol. 30 No. 5 (2024): 13838-13847.

Porntip Wannawiro, Phra Patrachaiyakorn Khantiyutto (Udsuay), Lampong Klomkul, Phrakhrusophonsarophat (Apiwat Thitasāro), Development Of Buddhist Learning Process Based On King's Philosophy Towards Sufficiency Agricultural Learning For Community Self-Reliance , Educational Administration: Theory and Practice: Vol. 30 No. 5 (2024): 13820-13827.

แบบบันทึกการศึกษาภาคสนาม

โครงการวิจัยเรื่อง

การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนวัตกรรมของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง

จังหวัดบุรีรัมย์

Prototype Areas Development of Vanumrung Innovation on Ancient
Community surrounding Phanomrung Mountain Buriram Province

คำชี้แจง แบบบันทึกการศึกษาภาคสนามนี้ ใช้สำหรับการศึกษาเชิงพื้นที่ตามวัตถุประสงค์การวิจัย
ข้อที่ 1 เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนานวัตกรรมและผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโบราณรอบ
เขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์

พื้นที่	ประเด็นในการ บันทึก	ข้อค้นพบจากการศึกษาเชิงพื้นที่
กรณีศึกษาที่ 1 ชุมชนในเขต สำนักงาน เทศบาลตำบล พนมรุ้ง	กระบวนการพัฒนา นวัตกรรม	
	ผลผลิตจากภูมิปัญญา ท้องถิ่น	
	บันทึกผลการสังเคราะห์	
	บันทึกสรุป กระบวนการพัฒนา นวัตกรรมและผลผลิต	

พื้นที่	ประเด็นในการ บันทึก	ข้อค้นพบจากการศึกษาเชิงพื้นที่
กรณีศึกษา ที่ 2 ชุมชนในเขต สำนักงาน เทศบาลตำบล ถาวร	กระบวนการพัฒนา นวัตกรรม	
	ผลผลิตจากภูมิปัญญา ท้องถิ่น	
บันทึกผลการสังเคราะห์		
	บันทึกสรุป กระบวนการพัฒนา นวัตกรรมและผลผลิต	

พื้นที่	ประเด็นในการ บันทึก	ข้อค้นพบจากการศึกษาเชิงพื้นที่
กรณีศึกษา ที่ 3 ชุมชนในเขต องค์การ บริหารส่วน ตำบลจรเข้ มาก	กระบวนการพัฒนา นวัตกรรม	
	ผลผลิตจากภูมิปัญญา ท้องถิ่น	
บันทึกผลการสังเคราะห์		
	บันทึกสรุป กระบวนการพัฒนา นวัตกรรมและผลผลิต	

แบบประเมินประสิทธิภาพนวัตกรรม

ชุดนวัตกรรมนมรูงเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์

ภายใต้โครงการวิจัย

เรื่อง “การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนมรูงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง
จังหวัดบุรีรัมย์

คำชี้แจง แบบประเมินประสิทธิภาพนวัตกรรมนี้ ใช้สำหรับการประเมินชุดนวัตกรรมนมรูงเพื่อ
สร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 เพื่อออกแบบ
ชุดนวัตกรรมนมรูงเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ใช้การตรวจสอบ
ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) แบ่งเป็น 4 ระดับ โดยมีเกณฑ์การประเมิน
ดังนี้

- 4 หมายถึง มีความสอดคล้องมาก (very relevant)
- 3 หมายถึง ค่อนข้างสอดคล้อง (quite relevant)
- 2 หมายถึง สอดคล้องบางส่วน (somewhat relevant)
- 1 หมายถึง ไม่สอดคล้อง (not relevant)

ขอให้ท่านพิจารณาข้อความสำหรับการประเมินแต่ละข้อว่ามีประสิทธิภาพและสอดคล้อง
กับ ความเหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนมรูงของชุมชนโบราณรอบ
เขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่พัฒนาขึ้นหรือไม่ โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียว ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่าสอดคล้องให้เขียน ✓ ที่ช่อง 1 = ไม่
สอดคล้อง, 2 = สอดคล้องบางส่วน, 3 = ค่อนข้างสอดคล้อง, 4 = มีความสอดคล้อง และกรุณาให้

ด้านที่	ข้อคำถามสำหรับการประเมิน ชุดนวัตกรรมนวัตกรรม	ความคิดเห็นของผู้ประเมิน				
		๑	๒	๓	๔	ข้อเสนอแนะ
๑. องค์ประกอบของ นวัตกรรม	๑.๑ องค์ประกอบของชุดนวัตกรรมที่ พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม					
	๑.๒ องค์ประกอบของชุดนวัตกรรมที่ พัฒนาขึ้นมีความถูกต้อง					
	๑.๓ องค์ประกอบของชุดนวัตกรรมที่ พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ					
	๑.๔ องค์ประกอบของชุดนวัตกรรมที่ พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ใน สถานศึกษาได้					
๒. แนวทางการนำไปใช้	๒.๑ แนวทางการนำชุดนวัตกรรมไปใช้ใน พื้นที่จริงมีความเหมาะสม					
	๒.๒ แนวทางการนำชุดนวัตกรรมไปใช้ใน พื้นที่จริงมีความถูกต้อง					
	๒.๓ แนวทางการนำชุดนวัตกรรมไปใช้ใน พื้นที่จริงมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ					
	๒.๔ แนวทางการนำชุดนวัตกรรมไปใช้ใน พื้นที่จริงสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้					

ลงชื่อผู้ประเมิน

(.....)

ตำแหน่ง

วันที่ เดือน..... พ.ศ.

แบบประเมินประสิทธิผล

พื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนํมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์

ภายใต้โครงการวิจัย

เรื่อง “การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนํมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง
จังหวัดบุรีรัมย์

คำชี้แจง แบบประเมินประสิทธิผลพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนี้ ใช้สำหรับการประเมินชุดนวัตกรรมการนํมรุงเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 3 เพื่อพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนํมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ใช้การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) แบ่งเป็น 4 ระดับ โดยมีเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

- 4 หมายถึง มีความสอดคล้องมาก (very relevant)
- 3 หมายถึง ค่อนข้างสอดคล้อง (quite relevant)
- 2 หมายถึง สอดคล้องบางส่วน (somewhat relevant)
- 1 หมายถึง ไม่สอดคล้อง (not relevant)

โมเดลพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนัมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์

๑. องค์ประกอบของพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนัมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์

- องค์ประกอบที่ ๑ หลักการ
- องค์ประกอบที่ ๒ วัตถุประสงค์
- องค์ประกอบที่ ๓ การบูรณาการพื้นที่
- องค์ประกอบที่ ๔ การประเมินผลสำเร็จ

๒. แนวทางการนำไปใช้ โดยใช้วงจรบริหารงานคุณภาพ ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน PDCA ซึ่ง P – Plan คือ การวางแผน ๒) D – DO คือ การปฏิบัติตามแผน ๓) C – Check คือ การตรวจสอบ ๔) A – Act คือ การปรับปรุงการดำเนินการ ดังนี้

P – Plan วางแผนกระบวนการทำงานใหม่โดยใช้พื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนมรุ่งของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์

D – DO ทดลองปฏิบัติตามพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนมรุ่งของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์

C – Check ตรวจสอบพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนมรุ่งของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ประสิทธิภาพสำเร็จหรือไม่

A – Act ใช้พื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนมรุ่งของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ แล้วต่อยอดเพื่อการปรับปรุงพัฒนาต่อไป

๓. การวัดและประเมินผลความสำเร็จของพื้นที่ต้นแบบ

เกณฑ์การวัดและประเมินผล

๑. ร้อยละของบุคลากรที่มีความเข้าใจองค์ประกอบของพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนมรุ่งของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์

๒. ร้อยละของบุคลากรที่เรียนรู้แนวทางการนำพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนมรุ่งของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ไปใช้ประโยชน์

๓. ร้อยละของบุคลากรที่มีส่วนร่วมในการประยุกต์ใช้พื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนมรุ่งของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ในการปฏิบัติงานในพื้นที่จริง

๔. ร้อยละของบุคลากรที่สามารถสะท้อนคิดเกี่ยวกับผลของการนำพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนมรุ่งของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ไปใช้ประโยชน์

๕. ร้อยละของบุคลากรที่สามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมนมรุ่งของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ตารางแสดงการวัดและประเมินผล

ข้อ	รายการประเมิน	จำนวน	ร้อยละ	แปลผล
๑	เข้าใจองค์ประกอบของพื้นที่ต้นแบบ นวัตกรรมน้อมรูงของชุมชนโบราณรอบเขา พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์			
๒	เรียนรู้แนวทางการนำไปใช้			
๓	มีส่วนร่วมในการนำไปปฏิบัติ			
๔	สะท้อนคิดการใช้ประโยชน์			
๕	ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ต้นแบบ นวัตกรรมน้อมรูงของชุมชนโบราณรอบเขา พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์			
รวม				
สูตรคำนวณร้อยละ = (จำนวนบุคลากรที่แสดงตามรายการประเมิน/จำนวนบุคลากรทั้งหมด) x ๑๐๐ เกณฑ์การกำหนดระดับ ร้อยละ ๘๐ - ๑๐๐ หมายถึง ดีเยี่ยม ร้อยละ ๖๐ - ๗๙ หมายถึง ดี ร้อยละ ๔๐ - ๕๙ หมายถึง ผ่าน ต่ำกว่า ร้อยละ ๔๐ หมายถึง ไม่ผ่าน สรุปผลการประเมิน ☐ ดีเยี่ยม ☐ ดี ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน				

คำชี้แจง: ขอให้ท่านพิจารณาข้อคำถามสำหรับการประเมินแต่ละข้อว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมน้อมรูงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ที่พัฒนาขึ้นหรือไม่ โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียว ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่าสอดคล้องให้เขียน ✓ ที่ช่อง ๑ = ไม่สอดคล้อง, ๒ = สอดคล้องบางส่วน, ๓ = ค่อนข้างสอดคล้อง, ๔ = มีความสอดคล้อง และกรุณาให้คำแนะนำ

ด้านที่	ข้อความสำหรับการประเมินพื้นที่ต้นแบบ	ความคิดเห็นของผู้ประเมิน				
		๑	๒	๓	๔	ข้อเสนอแนะ
๑. องค์ประกอบของพื้นที่ต้นแบบ	๑.๑ องค์ประกอบของพื้นที่ต้นแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม					
	๑.๒ องค์ประกอบของพื้นที่ต้นแบบที่พัฒนาขึ้นมีความถูกต้อง					
	๑.๓ องค์ประกอบของพื้นที่ต้นแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ					
	๑.๔ องค์ประกอบของพื้นที่ต้นแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่จริงได้					
๒. แนวทางการนำไปใช้	๒.๑ แนวทางการนำพื้นที่ต้นแบบไปใช้ในพื้นที่จริงมีความเหมาะสม					
	๒.๒ แนวทางการนำพื้นที่ต้นแบบไปใช้ในพื้นที่จริงมีความถูกต้อง					
	๒.๓ แนวทางการนำพื้นที่ต้นแบบไปใช้ในพื้นที่จริงมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ					
	๒.๔ แนวทางการนำพื้นที่ต้นแบบไปใช้ในพื้นที่จริงที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้					
๓. การวัดและประเมินผลความสำเร็จของพื้นที่ต้นแบบ	๓.๑ การวัดและประเมินผลความสำเร็จของพื้นที่ต้นแบบมีความเหมาะสม					
	๓.๒ การวัดและประเมินผลความสำเร็จของพื้นที่ต้นแบบมีความถูกต้อง					
	๓.๓ การวัดและประเมินผลความสำเร็จของพื้นที่ต้นแบบมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานในพื้นที่จริง					
	๓.๔ การวัดและประเมินผลความสำเร็จของพื้นที่ต้นแบบสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่จริงได้					

ลงชื่อผู้ประเมิน

(.....)

ตำแหน่ง

วันที่ เดือน..... พ.ศ.

ที่ อว ๘๐๐๗/ว.๑๙๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๘๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๐ เมษายน ๒๕๖๗

เรื่อง รับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย

เจริญพร ดร.ลำพอง กลมกุล / นักวิจัย คณะครุศาสตร์

ตามที่ท่านได้มีหนังสือขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย เพื่อทำการวิจัยในเรื่อง “การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบวัดกรรมวานัมรุงของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์” มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะครุศาสตร์

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ได้พิจารณาข้อเสนอการวิจัยของท่านแล้ว มีความเห็นว่า ข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการนี้ มีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนด ไม่ต้องแก้ไขปรับปรุงแต่ประการใด จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป.

ขอเจริญพร

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, รศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและยินยอม

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.๑๙๕/๒๕๖๗

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนวัตกรรมวังมรุของชุมชนโบราณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์

(Prototype Areas Development of Vanumrung Innovation on Ancient Community Surrounding Phanomrung Mountain Buriram Province)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: -

สถาบันที่สังกัด: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้วิจัยหลัก: ดร.ลำพอง กลมกุล

เอกสารที่พิจารณาพบทวน

๑. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๗
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๗
๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๗
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	ฉบับที่ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๗

(พระมหาสมปурณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒๐ เมษายน ๒๕๖๗

หมายเลขใบรับรอง: ว.๑๙๕/๒๕๖๗

วันที่ให้การรับรอง: ๒๐ เมษายน ๒๕๖๗

วันหมดอายุใบรับรอง: ๒๐ เมษายน ๒๕๖๘

ประวัติคณะผู้วิจัย

ดร.ลำพอง กลมกุล สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการสอนมัธยมศึกษา วิชาเอกคณิตศาสตร์-ฟิสิกส์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อปีการศึกษา ๒๕๔๔ และในขณะกำลังศึกษาระดับปริญญาตรีได้รับทุนกาญจนาภิเษก (Golden Jubilee Scholarship) ไปศึกษา ณ มหาวิทยาลัย Guelph ประเทศแคนาดา เป็นเวลา ๒ ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา ๒๕๔๘ และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา ๒๕๕๔ เคยได้รับรางวัลสภามหาวิทยาลัยแห่งชาติ รางวัลวิทยานิพนธ์ระดับดีประจำปี ๒๕๕๖ (สาขาการศึกษา) จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และรางวัล Graduate Scholar Award จากการเข้าร่วมนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการระดับนานาชาติครั้งที่ ๑๙ ณ มหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษ เป็นนักวิจัยทุนวิจัยมุ่งเป้าปี ๒๕๕๘ สาขาการศึกษา และทุนวิจัยมุ่งเป้าปี ๒๕๖๐ สาขาการศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ได้รับรางวัลนักวิจัย “ระดับดีเด่น” ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๓ จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีผลงานตีพิมพ์ทั้งในระดับชาติและนานาชาติทั้งผู้เขียนหลักและผู้เขียนร่วมมากกว่า ๕๐ เรื่อง และได้รับเชิญบรรยายพิเศษในเวทีประชุมวิชาการนานาชาติอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ ตำแหน่งบริหารเป็นรองผู้อำนวยการศูนย์อาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เบอร์ติดต่อ ๐๙๒-๒๕๑๑๒๑๒ E-mail: research.mcu@gmail.com

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, ผศ.ดร. สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาเอกการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำหรับการศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์เอเชีย จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา ๒๕๔๔ และจบการศึกษาระดับพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๕๔ เป็นนักวิจัยทุนวิจัยมุ่งเป้าปี ๒๕๕๘ สาขาการศึกษา และทุนวิจัยมุ่งเป้าปี ๒๕๖๐ สาขาการศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เบอร์ติดต่อ ๐๘๖-๗๗๑๓๖๓๘ E-mail: raphind@yahoo.com

ผศ.ดร.สมชาย ดำเนิน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา ๒๕๔๘ สำเร็จการศึกษาลัทธิพุทธศาสนา มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา ๒๕๕๓ และสำเร็จการศึกษาลัทธิพุทธศาสนาพุทธดุสิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา ๒๕๕๙ ได้รับรางวัลนักวิจัย “ระดับดี” ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๒ จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีผลงานตีพิมพ์ทั้งในระดับชาติและนานาชาติทั้งผู้เขียนหลักและผู้เขียนร่วมมากกว่า ๕๐ เรื่อง และได้รับเชิญบรรยายพิเศษในเวทีประชุมวิชาการนานาชาติอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันเป็นอาจารย์พิเศษประจำวิทยาลัยสงฆ์นครน่านเฉลิมพระเกียรติฯ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นักวิจัยอิสระ สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย เบอร์ติดต่อ ๐๘๔-๘๒๘๒๐๓๖ E-mail: dn.2519@gmail.com, somchai.dam@mcu.ac.th

ดร.อรุณรัตน์ วิไลรัตน์กุล สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาบริหารธุรกิจ วิชาเอกคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เมื่อปีการศึกษา ๒๕๔๘ และสำเร็จการศึกษาลัทธิพุทธศาสนา มหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา บริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา ๒๕๖๓ เคยได้รับรางวัลรางวัล BEST RESEARCH PAPER จากการเข้าร่วมนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการระดับนานาชาติ 1th International Conference on Multidisciplinary and Current Educational Research (ICMCER-2020)

ดร.ทองดี ศรีตระการ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา ๒๕๔๘ ศึกษาศาสตรบัณฑิต (มัธยมศึกษา-สังคมศึกษา) ม.สุโขทัยธรรมาธิราช เมื่อปีการศึกษา ๒๕๔๖ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา ๒๕๕๒ พุทธศาสตรดุสิตบัณฑิต (พุทธบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา ๒๕๖๐